

Vooruit met ... **TAAAL A**

7

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

© 2023 Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
2 Werkwijze lesmateriaal	6
2.1 Hoe is het lesmateriaal georganiseerd?	6
2.2 Materiaal	9
2.3 Didactisch model	9
2.4 Differentiatiemogelijkheden	10
2.5 Evaluatie en beoordeling	11
2.6 21 ^e -eeuwse vaardigheden	12
3 Structuur leerkrachtenboek	13
4 Leerdoelen	14

Thema 1: Milieu	15
Les 1 Een nieuw thema	16
Les 2 Themawoorden	18
Les 3 Kijken naar de hele tekst	21
Les 4 Persoonsvorm en onderwerp	26
Les 5 Spreekwoorden en uitdrukkingen	29
Les 6 Taalprofiel	31
Les 7 Informatie geven en erop reageren	34
Les 8 Tekstsoorten	36
Les 9 Leestekens en citaten	38
Les 10 Themawoorden	40
Les 11 Verbanden in teksten	43
Les 12 Voegwoorden en voorzetsels	47
Les 13 Tegenstellingen	50
Les 14 Poster	52
Les 15 Luister- en spreekhouding	54
Les 16 Een naamgedicht schrijven	56
Les 17 Werkwoorden	58
Les 18 Themawoorden	61
Les 19 De hoofdgedachte	64
Les 20 Herhaling van les 4 en 12	67
Les 21 Herhaling van les 5 en 13	69
Les 22 Praten in verschillende talen	71
Les 23 Overtuigen	73
Les 24 Een kort verslag schrijven	75
Les 25 Engelse leenwerkwoorden	77
Les 26 Tekstsoorten herkennen	80
Les 27 Letters recyclen	83
Les 28 Herhaling van les 9, 17 en 25	85
Les 29 Herhaling themawoorden	87
Les 30 Een belofte doen	89

Thema 2: Recreatie	97
Les 1 Een nieuw thema	98
Les 2 Themawoorden	100
Les 3 Verwachtingsvragen	104
Les 4 Het werkwoordelijk gezegde	108
Les 5 Synoniemen	110
Les 6 Praten met een toerist	112
Les 7 Boeiend vertellen	115
Les 8 Een reisverslag schrijven	117
Les 9 Leestekens	120
Les 10 Themawoorden	122
Les 11 Vragen bij een tekst	126
Les 12 Herhaling woordsoorten	130
Les 13 Spreekwoorden en uitdrukkingen	133
Les 14 Kalligrafie en het Chinees schrift	136
Les 15 Een formeel gesprek voeren	139
Les 16 Een kaart schrijven	141
Les 17 Meervoudsvormen	144
Les 18 Themawoorden	146
Les 19 Volgorde van gebeurtenissen	149
Les 20 Herhaling van les 4 en 12	153
Les 21 Herhaling van les 5 en 13	155
Les 22 Arowaks liefdesliedje	157
Les 23 Instructies geven	159
Les 24 Een krantenartikel schrijven	162
Les 25 Werkwoorden in de voltooid tijd	165
Les 26 Tekstsoorten herkennen	168
Les 27 Saamaka-lied	171
Les 28 Herhaling van les 9, 17 en 25	173
Les 29 Herhaling themawoorden	175
Les 30 Een discussie voeren	177
Bijlage 1 Overzicht lesdoelen leerjaar 7 kwartaal 1	186
Bijlage 2 Leerstofoverzicht leerjaar 7 kwartaal 1	190
Bijlage 3 Woordenlijst leerjaar 7 kwartaal 1	192
Bijlage 4 Werkbladen kwartaal 1	196
Bijlage 5 Evaluatiewijzers	215
Bijlage 6 Stappenplan voor spreekbeurten	217

Taal vormt de basis van het leren. Zij vervult een cruciale rol bij verschillende functies voor alle leergebieden:

- een communicatieve functie, want taal is de basis van communiceren;
- een cognitieve functie, want taal is een middel om te leren en te denken;
- een expressieve functie, want taal is een manier om je te uiten.

Het totale lesmateriaal voor leerjaar 7 bestaat uit 8 thema's onderverdeeld in 3 leerlingenboeken met bijbehorende leerkrachtenboeken. Het leerkrachtenboek biedt u voorstellen en aanwijzingen om de leerling zo goed mogelijk te begeleiden in het leerproces. Het lesmateriaal biedt een evenwichtige opbouw van kennis, vaardigheden en attitudes die leerlingen voorbereiden op hun latere functioneren in een dynamische, multiculturele maatschappij. In dit leerkrachtenboek vindt u de thema's 1 en 2 van leerjaar 7 terug.

2 WERKWIJZE LESMATERIAAL

2.1 Hoe is het lesmateriaal georganiseerd?

Elke afzonderlijke les heeft een vaste opbouw gebaseerd op het curriculummodel van Introductie-Kern-Afsluiting (IKA) waarin telkens vooraf de lesdoelen duidelijk zijn geformuleerd. Deze lesdoelen zijn zowel gekoppeld aan de taxonomie van Bloom als aan de 21e-eeuwse vaardigheden.

In het leerlingenboek zijn deze lesdoelen voor de leerlingen op vereenvoudigde wijze geformuleerd.

Doorgaande leerlijn in acht thema's per jaar

Vanuit de leerlijnen die voor het basisonderwijs voorhanden zijn, worden ook voor het leergebied Taal leerdoelen per domein en per leerjaar gespecificeerd. De logische opbouw in het leergebied Taal begint vanaf leerjaar 1 en vormt een doorgaande leerlijn tot en met leerjaar 8. Tezamen dragen de doelen bij tot het bereiken van de einddoelen basisonderwijs aan het einde van leerjaar 8.

Het lesmateriaal voor leerjaar 7 heeft een heldere en herkenbare structuur vanwege de thematische opbouw van het leerjaar. Verder is het lesmateriaal over het jaar per kwartaal verdeeld in acht thema's (tabel 1).

Tabel 1: Schematische weergave van de thema's per kwartaal per schooljaar

Kwartaal	Lesweken	Thema's (8)
Kwartaal 1	Week 1-5	1. Milieu
	Week 1-5	2. Recreatie
	Kerstvakantie	
Kwartaal 2	Week 1-5	3. Technologie
	Week 1-5	4. Fantasie
	Week 1-5	5. Samenwerking
	Paasvakantie	
Kwartaal 3	Week 1-5	6. Helden
	Week 1-5	7. Media
	Week 1-5	8. Sport
	Grote vakantie	

De thema's sluiten zoveel als mogelijk aan bij de dagelijkse realiteit van de leerlingen en/of omvatten relevante sociaal-maatschappelijke concepten.

Het leergebied Taal is opgesplitst in acht taaldomeinen die in elk thema telkens volgens hetzelfde stramien aan bod komen. Deze structuur zorgt ervoor dat u weet wat er gaat komen en wat er van u verwacht wordt. De acht taaldomeinen zijn:

1. Taal verkennen - Woordenschat
2. Begrijpend lezen
3. Taal verkennen - Grammatica
4. Taal verkennen - Taalgebruik
5. Meertaligheid
6. Spreken en luisteren
7. Schrijven
8. Spellen

Elk thema start met een **introductieles** waarbij de leerlingen op een speelse manier kennis maken met de centrale onderwerpen. Daarna volgt een reeks van drie lesweken volgens een vast stramien van de verschillende domeinen:

1. De les **Woordenschat** wordt altijd aangeboden vóór Begrijpend lezen, zodat de leerlingen de tekst beter begrijpen. Er zijn vier lessen over woordenschat, waarbij de eerste drie lessen nieuwe lesstof bevatten in de vorm van themawoorden en de vierde les een herhaling is van het voorgaande. Er wordt naast het aanbieden en oefenen van alle themawoorden ook geoefend met woordleerstrategieën. Er worden steeds 15 themawoorden aangeleerd, welke terug te vinden zijn in de tekst van de les Begrijpend lezen (BL). De woorden hebben een zekere moeilijkheidsgraad relevant voor zowel het leerjaar als het thema;
2. Na de les Woordenschat volgt de les **Begrijpend lezen**. In de tekst(en) van de lessen BL komen alle themawoorden terug die reeds zijn aangeboden bij de les Woordenschat. Tevens zijn er uit de tekst 15 woorden geselecteerd waarvan wordt ingeschat dat een groot deel van de leerlingen deze als moeilijk kan ervaren. Verdeeld over vier BL-lessen komen er in elk thema in totaal 5 uitdrukkingen en/ of spreekwoorden voor, die niet worden aangeboden bij de lessen Taal verkennen - Taalgebruik. Het gaat om additionele uitdrukkingen en/of spreekwoorden die relevant zijn voor de gegeven tekst(en) en context;
3. Bij de lessen **Grammatica** zijn telkens de eerste twee lessen van een thema gevuld met nieuwe lesstof. De derde les bevat herhalingen van deze lesstof.
4. Bij de lessen **Taalgebruik** zijn telkens de eerste twee lessen van een thema gevuld met nieuwe lesstof. De derde les is een herhaling van deze lesstof. Tijdens deze lessen leren de leerlingen verschillende functies van taal ontdekken in allerlei situaties.
5. Per thema zijn er steeds 4 lessen gewijd aan **Meertaligheid**. In de eerste les Meertaligheid wordt er een taalprofiel gemaakt. Het taalprofiel is een differentiatie-instrument, waarmee ingespeeld kan worden op de specifieke taalsituatie van een klas. De overige drie lessen spelen in op het verschijnsel meertaligheid en de taaldiversiteit in Suriname. De lessen zijn bedoeld om het gevoel van veiligheid in de klas te waarborgen en de taalidentiteit van de individuele leerling en leerkracht te erkennen. De lessen Meertaligheid komen aan bod na de lessen Begrijpend lezen en Taal verkennen om de kennis van taal en cultuur te versterken;
6. De lessen **Spreeken en luisteren** worden aangeboden als voorbereiding op het schrijven. Het doel van dit domein is het oefenen van spreek- en luistervaardigheden, die vervolgens kunnen bijdragen tot betere schrijfproducten;
7. Bij het domein **Schrijven** is er aandacht voor het verbeteren van schrijfvaardigheden zoals schrijven om te informeren en tekstverzorging;
8. **Spellen** komt na Schrijven om het schrijven te stimuleren en daarna de spelling na te gaan. De omgekeerde volgorde zou de aanmoediging om te schrijven kunnen belemmeren. Er zijn vier lessen rondom spellen: de eerste drie lessen zijn ingevuld met nieuwe lesstof en de vierde les is een herhaling.

Elk thema vermeldt ook suggesties voor vrije lesruimte. Deze suggesties zijn verwerkt in werkbladen voor remediëring, herhaling of verrijking. Deze vrije lesruimte kan ook worden ingezet voor een eventuele eindopdracht (bijvoorbeeld een affiche, debat of discussie, een muurkrant, een demonstratie...) of uitstapje (bijvoorbeeld bezoeken van een werkplaats of bedrijf, een culturele activiteit...).

Tot slot biedt de vrije ruimte gelegenheid voor het houden van spreekbeurten. Idealiter houdt iedere leerling tweemaal per jaar een spreekbeurt van circa tien minuten. Hiervoor is er een stappenplan voor de leerlingen ter ondersteuning van de voorbereidingen. Dit stappenplan vindt u als bijlage achter in dit boek. U begeleidt de leerlingen, waar nodig, in dit proces.

Ter illustratie van het voorgaande, is in tabel 2 een voorbeeldoverzicht voor de eerste vijf schoolweken opgenomen:

Tabel 2: Schematisch overzicht van de opbouw van één thema

Week 1	Week 2	Week 3	Week 4	Week 5
1 Introductie				
2 Taal verkennen - Woordenschat	10 Taal verkennen - Woordenschat	18 Taal verkennen - Woordenschat	26 Begrijpend lezen	Vrije ruimte (bv. spreekbeurt voor Spreken en luisteren)
3 Begrijpend lezen	11 Begrijpend lezen	19 Begrijpend lezen	27 Meertaligheid	Vrije ruimte (bv. Portfolio voor Meertaligheid)
4 Taal verkennen - Grammatica	12 Taal verkennen - Grammatica	20 Taal verkennen - Grammatica (H)	28 Spelling (H)	Vrije ruimte (bv. eindopdracht/ uitstap)
5 Taal verkennen - Taalgebruik	13 Taal verkennen - Taalgebruik	21 Taal verkennen - Taalgebruik (H)	29 Taal verkennen - Woordenschat (H)	
6 Meertaligheid	14 Meertaligheid	22 Meertaligheid	30 Spreken en luisteren	
7 Spreken en luisteren	15 Spreken en luisteren	23 Spreken en luisteren	Vrije ruimte: remediëring/herhaling Begrijpend lezen	
8 Schrijven	16 Schrijven	24 Schrijven	Vrije ruimte: remediëring/herhaling Schrijven	
9 Spellén	17 Spellén	25 Spellén	Vrije ruimte: bv. verrijking	

* (H) = herhaling

Voor de meeste lessen wordt een tijdsduur uitgetrokken van gemiddeld een half uur, behalve voor de lessen Begrijpend lezen en enkele lessen Spreken en luisteren. Voor deze lessen wordt een klokuur gerekend. Er wordt voor elk thema dus 22,5 uur uitgetrokken (tabel 3).

Dat betekent dat elk thema 22,5 klokuren aan lessen bevat; na afloop van een schooljaar van 36 lesweken hebben de leerlingen zodoende 180 uur aan taal ontvangen

Tabel 3: Schematische weergave van de tijdsduur van het eerste thema

Week	Tijdsduur	
Week 1	5 uur	8 lessen van 0,5 uur + 1 les van 1 uur (Begrijpend lezen)
Week 2	4,5 uur	7 lessen van 0,5 uur + 1 les van 1 uur (Begrijpend lezen)
Week 3	5 uur	6 lessen van 0,5 uur + 2 lessen van 1 uur (Begrijpend lezen en Spreken en luisteren)
Week 4	3,5 uur 1 uur (R)/(H) of (V)	3 lessen van 0,5 uur + 2 lessen van 1 uur (Begrijpend lezen en Spreken en luisteren) 1 van de 3 lessen (R)/(H)/(V) = 1 uur
Week 5	3,5 uur vrije ruimte	Extra voor (R)/(H)/(V)
Totaal	22,5 uur	

* (H) = herhaling; (R) = remediëring; (V) = verrijking

2.2 Materiaal

Het totale pakket aan lesmateriaal voor leerjaar 7 bestaat uit de volgende onderdelen:

- Leerlingenmateriaal bestaande uit drie boeken: deel A (thema's 1 en 2), deel B (thema's 3 - 5) en deel C (thema's 6 - 8)
- Leerkrachtenmateriaal bestaande uit drie boeken: deel A (thema's 1 en 2), deel B (thema's 3 - 5) en deel C (thema's 6 - 8)
- Didactische hulpmiddelen (bronnenboek, woordenschatkaarten en infographics)

Didactische hulpmiddelen

- Ten behoeve van de leerlijn meertaligheid is er een *bronnenboek* dat woorden, zinnen en (teksten van) liedjes bevat in 10 Surinaamse thuistalen. Aanvullend is er audiomateriaal waarop deze informatie is ingesproken.
- Daarnaast zijn er *woordenschatkaarten* die op het vlak van meertaligheid ingezet kunnen worden om:
 - de woordenschat van de leerlingen in Surinaamse thuistalen te vergroten;
 - de betekenis duidelijk te maken, daar sommige woorden niet in alle thuistalen voorkomen.
- Ook zijn er *infographics* (posters) aan het lesmateriaal gekoppeld, die informatie bevatten die gedurende het hele schooljaar gebruikt en toegepast kan worden. Deze infographics kunnen in de klas opgehangen worden zodat u als leerkracht en de leerlingen deze kunnen raadplegen.

2.3 Didactisch model

Elke afzonderlijke les heeft een vaste opbouw gebaseerd op het curriculummodel van Introductie-Kern-Afsluiting (IKA) waarin telkens vooraf de lesdoelen duidelijk zijn geformuleerd. In het leerlingenboek zijn deze lesdoelen voor de leerlingen op vereenvoudigde wijze geformuleerd.

- Elke les start met een introductie waarbij de voorkennis van de leerlingen wordt opgehaald. Hierbij worden individuele leerlingen zoveel als mogelijk aan het woord gelaten.
- Vervolgens wordt in de kern van de les, door u door middel van het lesmateriaal, tijdens de *instructie* nieuwe lesstof geïntroduceerd. Na deze algemene instructie worden leerlingen aangezet tot *zelfstandig werken en leren*, maar er wordt telkens in een mogelijkheid voorzien om *verlengde instructie* aan te bieden aan de leerlingen die er behoefte aan hebben of van wie u vermoedt dat ze dit nodig hebben. Deze verlengde instructie kan al dan niet gecombineerd worden met herhalings- of verrijkingsopdrachten om optimale *differentiatie* tussen leerlingen te garanderen.
- Na het onderdeel met de opdrachten, die de leerlingen zelfstandig hebben uitgevoerd, wordt hier *feedback* op gegeven tijdens een klassikale bespreking of in kleine groepen.
- De afsluiting van de les omvat steeds een evaluatiemoment waarbij de leerling kan reflecteren op de les met een terugkijkopdracht.

Tabel 4: IKA didactisch model

Introductie (IKA)	Introductie voor alle leerlingen	
Kern (IKA)	Instructie voor alle leerlingen	
	Zelfstandig werken voor leerlingen die geen extra hulp nodig hebben	Verlengde instructie voor leerlingen die extra hulp nodig hebben
	Zelfstandig werken voor alle leerlingen	
	Herhalingsopdracht voor leerlingen die snel klaar zijn	Verrijkingsopdracht voor leerlingen die meer uitdaging nodig hebben
Afsluiting (IKA)	Afsluiting aan de hand van een terugkijkopdracht voor alle leerlingen	

2.4 Differentiatiemogelijkheden

Rekening houdend met mogelijke niveauverschillen tussen leerlingen, de bevordering van de zelfstandigheid en eigen regie door de leerling, worden er telkens drie vormen van differentiatie aangeboden:

- *differentiatie op instructie,*
- *differentiatie op tempo,*
- *differentiatie op lesstof.*

Differentiatie op instructie

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen leerlingen die na de algemene instructie voldoende houvast hebben om zelfstandig aan het werk te gaan en leerlingen die extra hulp nodig hebben.

Alle leerlingen gaan na de introductie en de algemene instructie zelfstandig aan het werk, behalve de leerlingen die extra hulp nodig hebben. Deze laatsten krijgen een verlengde instructie. Dit gebeurt bij voorkeur aan een aparte instructietafel, zodat een kleine groep leerlingen apart wordt begeleid zonder dat de overige leerlingen gestoord worden. In de verlengde instructie wordt dezelfde theorie op een eenvoudigere of andere manier uitgelegd. Waar nodig kunt u de opdracht opstarten of volledig samen met de leerling(en) uitvoeren.

Differentiatie op tempo

De leerlingen werken op eigen tempo (of in een groep) aan de opdracht(en). Leerlingen die nog niet klaar zijn kunnen meer tijd krijgen om het werk af te maken. Een mogelijkheid is ook dat zij het kunnen meenemen als huiswerk. Leerlingen die eerder klaar zijn, kunnen extra herhalingsoefeningen maken of zelfstandig verrijkingslesstof of -opdrachten krijgen. In dit leerkrachtenboek staan suggesties en tips voor deze herhalings- en verrijkingsoopdrachten die zonder extra lesmateriaal uitgevoerd kunnen worden (bijvoorbeeld, een gelijkaardige opdracht op basis van een andere tekst).

Differentiatie op lesstof

Indien een onderdeel van de lesstof voor een leerling moeilijk blijkt te zijn, wordt in de mogelijkheid voorzien om extra herhalingsopdrachten aan te bieden. Anderzijds, indien een leerling bepaalde lesstof te makkelijk vindt of deze snel inzichtelijk heeft verwerkt, zijn de verrijkingsopdrachten een geschikte vorm van lesstofdifferentiatie. Eventueel kan een opdracht uit de basisstof worden overgeslagen om onmiddellijk aan de verrijkingsopdracht te beginnen. Als verrijkingsopdracht kan gedacht worden aan een aanvullende opdracht bij een thema over een taalonderwerp dat niet in het lesmateriaal wordt aangeboden. Het is zaak om de leerlingen altijd uit te blijven dagen. Differentiatie mag niet worden aangeboden om de leerling zoet te houden.

2.5 Evaluatie en beoordeling

De inhoud van het leergebied Taal wordt zowel *formatief* (na elke les) als *summatief* (aan het eind van elk thema) geëvalueerd:

- De taalvaardigheden Begrijpend lezen, Spreken en luisteren en Schrijven worden *formatief* geëvalueerd (tijdens het leerproces) aan de hand van een evaluatiewijzer. Tegelijkertijd dienen de evaluatiewijzers om het niveau van de individuele leerling te bepalen, opgevolgd te worden en om waar nodig bij te sturen, waardoor remediëring op het juiste moment kan plaatsvinden.
- De ondersteunende vaardigheden, Spellen en Taal verkennen met de onderdelen Woordenschat, Taalgebruik en Grammatica, worden zowel op een *formatieve* als op een *summatieve* manier geëvalueerd. Door de leerlingen te observeren bij het zelfstandig uitvoeren van de opdrachten en ook door de antwoorden in de schriften na te kijken, krijgt u een indicatie van welke lesonderdelen de leerlingen nog moeilijk vinden. In een volgende les kunt u extra aandacht of ondersteuning bieden. Deze informatie geeft u voldoende houvast om de repetities op te stellen. Het moment en de wijze van summatieve evaluatie is sterk afhankelijk van de regels op uw school.
- Voor het domein Meertaligheid is er geen aparte evaluatiewijzer, wel kunt u afhankelijk van de les de participatie van de leerlingen bijhouden. Voor sommige lessen bestaat er voor de leerlingen de mogelijkheid om hun werkstukken te verzamelen in een portfolio. U kunt het portfolio evalueren door aan het eind van het leerjaar na te gaan of het portfolio in zijn totaliteit aan vastgestelde eisen voldoet. De eisen kunnen betrekking hebben op:
 - het aantal stukken dat in het portfolio moet voorkomen;
 - de verplichte werkstukken die in het portfolio moeten voorkomen;
 - inhoudelijke beoordelingseisen die gesteld worden aan de stukken.Om ook de affectieve doelen aan het eind van het schooljaar mee te nemen, kunt u de leerling vragen een inleiding op het portfolio te schrijven. De leerling geeft dan zijn mening over het onderdeel meertaligheid en een zelfreflectie van de groei van zijn attitude ten aanzien van meertaligheid.
- Aan het eind van ieder thema is er vrije ruimte beschikbaar voor onder andere een eindopdracht of schoolreisje. Deze tijd kunt u ook gebruiken om op basis van de resultaten van de leerlingen bij de domeinen Begrijpend lezen en Schrijven **werkbladen** aan te bieden. De werkbladen zijn er voor herhaling van Begrijpend lezen en Schrijven of voor verrijking. Binnen de vrije ruimte kunt u hiervoor twee lesmomenten van elk dertig minuten gebruiken. U deelt de leerlingen daarvoor in subgroepen in:

	Uw bevindingen	Activiteiten in de vrije ruimte	
Subgroep	De leerling scoort:	les 1 (30 minuten)	les 2 (30 minuten)
A	• Begrijpend lezen: onvoldoende • Schrijven: onvoldoende	Herhaling Begrijpend lezen	Herhaling Schrijven
B	• Begrijpend lezen: onvoldoende • Schrijven: voldoende	Herhaling Begrijpend lezen	Verrijking
C	• Begrijpend lezen: voldoende • Schrijven: onvoldoende	Verrijking	Herhaling Schrijven
D	• Begrijpend lezen: voldoende • Schrijven: voldoende	Verrijking	Verrijking

Wanneer het noodzakelijk is voor het leerplezier of zelfvertrouwen van leerlingen, kunt u ervoor kiezen leerlingen die op basis van de evaluaties beter een werkblad herhaling zouden maken, toch een werkblad verrijking te geven. Belangrijk is dat u vooraf vaststelt of het werkblad verrijking geschikt is voor deze leerlingen. Eventueel maakt u een andere verrijkingsopdracht, op basis van de te herhalen lesstof.

Per thema vindt u een toelichting op de werkbladen en de daarbij benodigde materialen. De werkbladen vindt u als bijlage achter in het leerkrachtenboek. Er zijn drie varianten werkbladen:

- **Begrijpend lezen** biedt herhaling voor leerlingen uit subgroep A en B;
- **Schrijven** biedt herhaling voor leerlingen uit subgroep A en C;
- **Verrijking** is bedoeld voor leerlingen die een of meer lesstofonderdelen onder de knie hebben en extra uitdaging aankunnen. Na een korte toelichting maken de leerlingen uit subgroep B en C de opdrachten van één van de werkbladen I, II of III. De leerlingen uit subgroep D maken de opdrachten van (minimaal) twee van de werkbladen.
- Iedere leerling krijgt tweemaal per jaar gelegenheid tot het houden van bijvoorbeeld een spreekbeurt van circa 10 minuten. Voor hen is een kopieerblad beschikbaar met een stappenplan ter ondersteuning van de voorbereidingen. U begeleidt de leerlingen, waar nodig, in dit proces.

2.6 21^e-eeuwse vaardigheden

Wereldwijd evolueert de maatschappij naar een kennis- en netwerksamenleving. De digitalisering brengt veranderingen teweeg op het vlak van invulling van arbeid, vrije tijd en relaties. Dit vraagt om een aanpassing in het functioneren en dus ook naar andere vaardigheden. Deze vaardigheden, vormen een vakoverschrijdend kader van competenties, waarbij de nadruk wordt gelegd op sociale vaardigheden, digitale geletterdheid en leren leren.

De volgende vaardigheden kunt u tijdens de lessen Taal door de leerlingen laten oefenen.

21 ^e -eeuwse vaardigheid	Integratie binnen leergebied taal
Kritisch denken Bewust en kritisch omgaan met media.	Wanneer leerlingen verwijzen naar informatie met een oorsprong binnen of buiten de les, dan kunt u ze even laten stilstaan bij de bron ervan. Bijvoorbeeld met de vraag of deze bron betrouwbaar is.
Communiceren	Tijdens spreekoefeningen kunt u de belangrijke elementen van een goede boodschap benadrukken.
Leren leren	Wanneer de leerlingen een tekst lezen, kunt u hun vragen om deze eerst samen te vatten of met eigen woorden te zeggen. Hiermee leren ze hoofd- en bijzaken van elkaar te onderscheiden.

Zoals hierboven beschreven, zijn in dit leerkrachtenboek de lessen per thema ingedeeld, waarbij aan het eind van elk thema drie werk- en antwoordbladen zijn opgenomen (herhalingswerkbladen voor Begrijpend lezen en Schrijven, en een verrijkingswerkblad).

Voor elke les is de volgende standaardopbouw aangehouden:

Onderwerp

Het onderwerp van elke les wordt middels kernwoorden benoemd. Dit is tevens de lestitel. De naamgeving is identiek in zowel het leerlingen- als leerkrachtenboek.

Beginsituatie

Bij de beginsituatie staat geformuleerd welk minimaal kennisniveau de leerling moet hebben voordat met de les kan worden gestart.

Afsluiting

Bij dit onderdeel worden suggesties gedaan voor het afronden van de les. Een vast onderdeel daarvan is het klassikaal bespreken van de terugkijkopdracht, een afsluitende opdracht in het leerlingenboek waarmee de leerling reflecteert op de les en op wat hij heeft geleerd. Bij afsluiting wordt ook verwezen naar eventuele evaluatiewijzers, het portfolio voor meertaligheid of andere vormen van evaluatie.

Differentiatie

In de lessen worden suggesties gegeven voor differentiatie. Een uitzondering hierop zijn het domein Meertaligheid en enkele lessen Spreken en luisteren. Bij deze lessen is een van de lesdoelen dat de leerlingen leren zich vrij uit te drukken in gesproken taal. Vanwege de aard van de lessen wordt er al ingespeeld op de individualiteit van elke leerling. Bij de overige domeinen en lessen bepaalt u zelf welke leerlingen de differentiatieopdrachten maken en op welk niveau ze dat doen.

- *Herhaling*: biedt een variatie op een oefening die de leerlingen in de les hebben uitgevoerd.
- *Verrijking*: biedt een uitbreiding op de oefeningen die in de les zijn gedaan.

4 LEERDOELEN

De volgende leerdoelen worden nagestreefd:

Domein	Doelen leerjaar 7	Leerdoelen
Taal verkennen	De leerling kan de woordenschat beheersen en kan beschikken over inzicht in de grammatica en functies van taal.	1a De leerling kan dagelijkse en schooltaalwoorden begrijpen en gebruiken. 1b De leerling kan zelfstandig de woordenschat doelgericht uitbreiden. 1c De leerling kan enkelvoudige zinnen redekundig en taalkundig ontleden. 1d De leerling kan reflecteren op de structuur en betekenis van taal.
Luisteren	De leerling kan luisterdoelen vaststellen, samenvatten en het luisteren structureren.	2 De leerling kan informatieve en/of persuasieve uiteenzettingen volgen, verbanden van samenhang herkennen en de bruikbare informatie destilleren uit de uiteenzetting.
Spreeken	De leerling heeft een goede mondelinge taalvaardigheid en kan reflecteren op communicatieprocessen.	3a De leerling kan technisch spreken zelfstandig inzetten in alle spreesituaties. 3b De leerling kan informatie inwinnen en verstrekken. 3c De leerling kan eigen gedachten, gevoelens en bedoelingen onder woorden brengen. 3d De leerling kan zelfstandig reflecteren op communicatieprocessen en de eigen bevinding(en)/ mening(en)/ argumenten verwoorden.
Schrijven	De leerling heeft inzicht in schrijfstrategieën en verschillende soorten teksten die hij/zij schriftelijk kan produceren.	4a De leerling kan met inachtneming van een goede schrijfhouding, in verstaanbaar handschrift een tekst produceren en het eigen handschrift kritisch beoordelen. 4b De leerling kan strategieën toepassen om zelfstandig verschillende soorten teksten te schrijven, en kan het schrijfproces volledig doorlopen.
Begrijpend lezen	De leerling heeft inzicht in verschillende tekstsoorten, kan leesstrategieën toepassen en leesdoelen bepalen.	5a De leerling kan verschillende tekstsoorten herkennen en analyseren. 5b De leerling kan in een tekst de verschillende leesdoelen bepalen.
Spellen	De leerling beheerst de spellingregels, heeft inzicht in werkwoordvervoeging en kan effectief gebruikmaken van Het Groene Boekje.	6a n.v.t. in leerjaar 7 6b De leerling kan interpunctie toepassen in teksten. 6c De leerling kan de spellingregels volgens Het Groene Boekje toepassen. 6d De leerling kan werkwoorden in acht tijden vervoegen.
Meertaligheid	De leerling heeft inzicht in verschillende Surinaamse culturen en talen, en maakt gebruik van deze talen.	7a De leerling kan een woordenschat opbouwen in voor de doelgroep relevante talen. 7b De leerling is trots op de eigen taal/talen, toont respect voor elkaars taal en beschouwt meertaligheid als een culturele rijkdom. 7c De leerling is zich bewust van de meertalige samenleving waarin men leeft en heeft hier kennis van.

THEMA

1

Milieu

Een nieuw thema

BEGINSITUATIE	Over het nieuwe thema milieu heeft de leerling zijn/haar eigen voorkennis.
LESDOEL	De leerling maakt kennis met de aspecten van het nieuwe thema.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 4b. Ze werken in groepen van vier (twee duo's) aan opdracht 2 en individueel aan opdracht 3 en 4a.

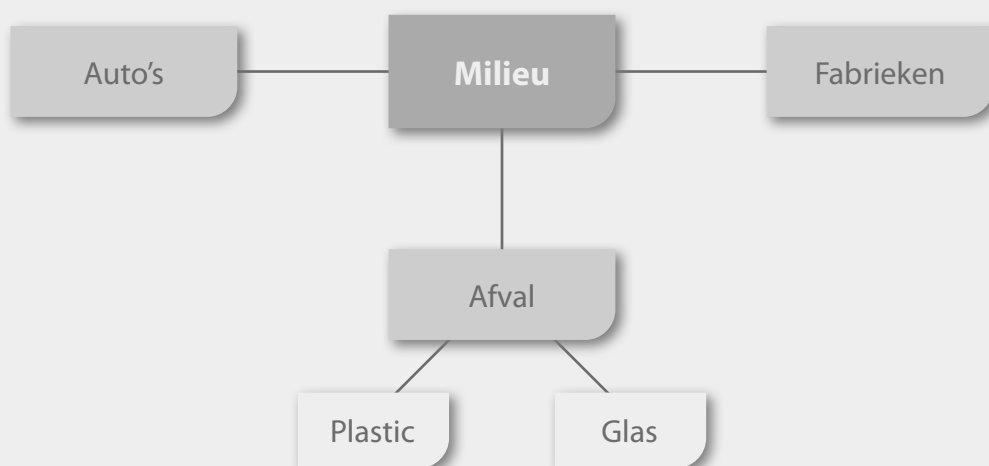
INTRODUCTIE

U introduceert het thema en vertelt een eigen ervaring over de veranderingen die u ziet in het milieu. Bijvoorbeeld: u vertelt over de inleverpunten van plastic flessen die u een paar jaar geleden nog nergens zag. Daarna neemt u het informatieblokje met de leerlingen door. U nodigt leerlingen uit hun gedachten en ervaringen rond het thema Milieu te delen. U kunt vragen stellen als: *Wie ken je, die iets goeds voor het milieu doet? Wat doet die persoon? Wat vind jij een probleem als het over het milieu gaat? Let jij erop dat het milieu schoon blijft? Hoe doe je dat?*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het thema Milieu is een zeer actueel thema. Milieu is de lucht die we inademen en de natuur om ons heen. Het milieu wordt ernstig bedreigd door vervuiling en opwarming van de aarde. Dit thema geeft informatie en laat leerlingen zien dat ze ook zelf invloed hebben op het milieu door hun keuzes en gedrag.

Instructie

U start samen met het maken van een woordspin rond het thema Milieu. U schrijft het woord milieu op het bord. U vraagt aan welke woorden de leerlingen denken als ze 'milieu' horen. U schrijft hun associaties in de woordspin. Houd het kort om vooral de bedoeling uit te leggen, maar niet te veel weg te geven voor opdracht 1.

Zorg ervoor dat u ook een voorbeeld geeft van 'doordenken', dus een associatie op een associatie. Zie in het voorbeeld met afval die nieuwe 'tak'.

Leg vervolgens de andere opdrachten kort uit en stel de duo's samen. Spreek ook af welke duo's gaan samenwerken aan opdracht 1b.

Verlengde instructie

U gaat samen met de leerlingen die dat nodig hebben, door met opdracht 1a op het bord. Lees vervolgens de vragen bij opdracht 2 voor en ga na of de vragen worden begrepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U bespreekt opdracht 1 door de woordspin uit te breiden of aan te passen. Benoem vervolgens zelf de antwoorden van opdracht 2, zodat de leerlingen hun antwoorden snel kunnen controleren. U besteedt tot slot vooral aandacht aan de keuzes in opdracht 3 en laat leerlingen hun antwoorden beargumenteren.

Antwoorden**Opdracht 1**

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: recyclen, natuur.

Opdracht 2

De leerlingen vergelijken elkaars antwoorden.

Opdracht 3

1. Les 26
2. Les 18
3. Over voegwoorden en voorzetsels
4. Over spreekwoorden
5. Les 14
6. Verslag
7. Les 9 en 28
8. Les 23

Opdracht 4

- a. Eigen antwoord, de leerling kiest twee lessen die hij interessant vindt.
- b. Eigen antwoord, de leerling vertelt waarom hij deze twee lessen heeft gekozen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door kriskras woorden te laten opnoemen. Op deze manier krijgt u al een goed beeld van de houding van de leerlingen rond het thema.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond het thema Milieu.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de themawoorden.
MATERIALEN	Eventueel (online) woordenboek en/of (online taalencyclopedieën).
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 5. Ze werken in duo's aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

U vertelt dat deze les zal gaan over woorden die te maken hebben met het milieu. U schrijft het woord milieu op het bord en maakt er een woordspin omheen. Enkele leerlingen krijgen de beurt om een woord te noemen dat te maken heeft met milieu. Laat ze vertellen wat dat woord met milieu te maken heeft. Daarna vertelt u dat de leerlingen meer woorden zullen leren die te maken hebben met milieu.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als u een woord niet kent, kun je de betekenis opzoeken in een woordenboek, in een encyclopedie of op internet. In een encyclopedie wordt een woord heel uitgebreid uitgelegd en krijgt u aanverwante informatie.

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het Amazonegebied	Enorm tropisch bos in Zuid-Amerika rond de Amazonerivier.	Het Amazonegebied is het grootste regenwoud op aarde.
de atmosfeer	De laag lucht om de aarde die we nodig hebben om te kunnen leven. Ook genoemd: de dampkring.	De atmosfeer houdt warmte vast op aarde, zodat wij hier kunnen leven.
het bestaan	Het leven van iets of iemand.	Het bestaan van dinosaurussen was heel lang niet bekend.
de functie	De taak van iets.	De functie van een horloge is om aan te geven hoe laat het is.
het kenmerk	De eigenschap van iets of iemand.	De prachtig gekleurde veren zijn een belangrijk kenmerk van de papegaai.
het klimaat	Het gemiddelde weer van de laatste dertig jaar.	In Suriname heb je over het algemeen een zonnig klimaat.
de milieuvervuiling	Hiervan is sprake als er te veel of ongewenst afval aan bodem, water of lucht is toegevoegd.	Veel mensen protesteerden tegen de milieuvervuiling door plastic flesjes.
de natuurramp	Een ongelukkige gebeurtenis die door de natuur veroorzaakt wordt.	Door de orkaan liep de hele stad onder water; dat was echt een natuurramp.
onderscheiden	Uit elkaar houden.	De blauwgele ara (raaf) kan je van de groenvleugelara (raaf) onderscheiden door de kleur van hun veren.

de opwarming (van de aarde)	De stijging van de temperatuur op aarde.	De opwarming van de aarde kan er voor zorgen dat ijs op de polen smelt.
het tropisch klimaat	In een tropisch klimaat is het vaak erg warm en vochtig.	Door het tropische klimaat kun je in Suriname meestal luchtig gekleed zijn.
de tsunami	Grote vloedgolf veroorzaakt door een onderzeese aardbeving of vulkaanuitbarsting.	De kustbewoners werden gewaarschuwd voor een tsunami en vluchtten weg van het strand.
zich beschermen tegen	Zorgen dat men veilig is.	Met zonnebrandolie kun je je beschermen tegen de gevaarlijke straling van de zon.
zich bevinden	Ergens zijn.	De leerlingen bevinden zich op het schoolerf.
zich uitstrekken over	Een oppervlak of lengte innemen.	Een zandstrand dat zich uitstrekt over een lengte van meer dan dertig kilometer.

Instructie

U legt uit dat deze les gaat over woordenschat. U deelt de informatie over de plaatsen waar je kan zoeken naar de betekenis van een woord. Indien mogelijk doet u met een moeilijk woord uit de woordspin voor hoe je de betekenis in het woordenboek of op internet kunt opzoeken. Dan schrijft u de themawoorden uit script 1 op het bord. U vraagt de leerlingen te luisteren naar script 1 en vooral op deze woorden te letten. U leest script 1 voor.

Script 1:

*Het **Amazonegebied** is een groot tropisch bos. Het **bevindt zich** voor een deel in Suriname, maar het ligt ook in andere landen in Zuid-Amerika. Het **strekt zich uit over** een immens gebied, het is enorm groot. Het Amazonegebied onderscheidt zich van grote bossen in bijvoorbeeld Noord-Amerika door het **tropische klimaat**. Het is in het Amazonegebied altijd warm en vochtig. In de bossen van Noord-Amerika is dat anders. Daar heerst een ander **klimaat**.*

Aansluitend vraagt u of de leerlingen uit het script hebben kunnen opmaken wat de themawoorden betekenen. Als niet alle betekenissen duidelijk zijn, zoekt de leerling die op in de woordenlijst.

U geeft dan beurten en vraagt naar voorbeelden of zinnen met de woorden of uitleg in eigen woorden. Betrek waar mogelijk ook de afbeeldingen bij het bespreken van de betekenis van de woorden. U geeft feedback op de inbreng van de leerling. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen. U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

*In 2004 werd de wereld opgeschrikt door een enorme **tsunami**. Het belangrijkste **kenmerk** van een tsunami is de grote watergolf die het strand en die de hele kust overspoelt. Bij deze tsunami kwamen honderdduizenden mensen om het leven. Zo'n **natuurramp** is helaas niet te voorkomen. Na de ramp werd een alarmsysteem ontwikkeld met als **functie** om mensen te waarschuwen als er een tsunami op komst is. Ze krijgen dan een bericht binnen op hun mobiele telefoon. Het **bestaan** van zo'n alarmsysteem heeft mensen meer gerustgesteld, maar de bewoners langs de kust kunnen zichzelf en hun huizen niet **beschermen tegen** nieuwe tsunami's.*

U licht de betekenis toe van de themawoorden die niet in de scripts zijn verwerkt:
atmosfeer – milieuvervuiling – onderscheiden – opwarming van de aarde.

U licht tot slot kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt de leerlingen om enkele woorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. milieuvervuiling
2. strekt zich uit over
3. atmosfeer
4. klimaat, opwarming
5. natuurramp
6. tsunami
7. Amazonegebied

Opdracht 2

a. 4; b. 1; c. 5; d. 2; e. 6; f. 7; g. 3

Opdracht 3

Eigen antwoord, leerlingen vergelijken hun antwoorden in duo's.

Opdracht 4

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: klimaatramp, poolklimaat, klimaatconferentie, klimaat-zorgen, klimaatakkoord, klimaatinformatie. (Bij een onduidelijk antwoord controleert u in het woordenboek of het woord voorkomt.) U kan dit de leerlingen eventueel ook zelf laten opzoeken.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf van drie themawoorden een woord met bijna dezelfde betekenis op.

Verrijking: Zoek bij het themawoord 'functie' nog een andere betekenis.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Geef beurten aan enkele leerlingen om hun zin te lezen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Kijken naar de hele tekst

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – heeft al kennis gemaakt met de begrippen titel, inleiding, tussenkop, alinea en afbeelding.
LESDOEL	De leerling kan: – aangeven wat de functie is van een titel, inleiding en tussenkopjes; – aangeven hoe een titel, inleiding, tussenkopjes en afbeeldingen helpen bij het begrijpen van een tekst.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 2. Ze werken individueel aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

U vertelt dat u onlangs op het nieuws een nieuwsbericht hoorde, dat ging over klimaatverandering en het milieu. U vraagt de leerlingen wie de laatste tijd ook een bericht hierover in het nieuws gezien, gehoord of gelezen heeft. Waar ging het over? Wat werd er verteld? Wat heb je ervan onthouden?

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je eerst de hele tekst bekijkt door de titel, dan de inleiding en daarna de tussenkopjes te lezen en de afbeeldingen te bekijken, weet je meestal al in grote lijnen waar die over gaat.

- De **titel** staat bovenaan een tekst. De titel heeft grote, vette letters.
- De titel zegt kort waar de tekst over gaat en is bedoeld om je aandacht te trekken en je nieuwsgierig te maken.
- De **inleiding** is het begin van de tekst, de eerste alinea of alinea's. Soms is de inleiding vet of schuin gedrukt.
- **Tussenkopjes** hebben vaak vette of schuine letters en vertellen in een woord of een paar woorden iets over de alinea of de alinea's eronder.
- Tussenkopjes zijn vaak ook bedoeld om je nieuwsgierig te maken naar de rest van de tekst.
- Een **alinea** is een stukje tekst dat over één onderwerp gaat. Een nieuwe alinea begint op een nieuwe regel.
- Een **afbeelding**, zoals een foto of een tekening, laat vaak in één keer zien waar een tekst over gaat of legt iets uit de tekst uit.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Vervolgens doet u samen met de leerlingen opdracht 1a uit het leerlingenboek. U laat de leerlingen leestekst 1 bekijken en de titel lezen. Laat meerdere leerlingen verwoorden wat ze al over de tekst weten nu ze de titel hebben gelezen (zie ook de antwoorden).

U vraagt door naar de betekenis van 'onze' in de titel. *Om wiens toekomst gaat het?* (om de toekomst van de mens). U bespreekt het belang van een titel: *waarom staat er een titel boven een tekst? Waarom is een titel handig? Wat is de bedoeling van de schrijver met een titel?* (in een paar woorden vertellen waar de hele tekst overgaat; nieuwsgierig maken, aandacht trekken) U doet daarna opdracht 1b ook samen. Laat de leerlingen kijken naar de afbeelding.

U vraagt wat de afbeelding je vertelt en wat je extra te weten komt door de afbeelding (zie ook de antwoorden).

U vraagt de leerlingen te benoemen wat in deze tekst de tussenkopjes zijn. *Welke functie hebben zowel een titel als tussenkopjes?* (Titels en tussenkopjes zijn beide bedoeld om informatie te geven over de tekst en om je aandacht te trekken en je nieuwsgierig te maken.) Hierna doet u opdracht 1c samen. U vraagt eerst: *wat is de inleiding ook alweer?* (het begin van de tekst; de eerste alinea). Bespreek kort het begrip 'alinea'. (Een alinea is een stukje tekst die over één onderwerp gaat. Een nieuwe alinea begint op een nieuwe regel.) U geeft een leerling de beurt om de inleiding voor te lezen. U geeft de leerlingen kort de tijd om hun antwoord op te schrijven. Laat vervolgens enkele leerlingen hun antwoord voorlezen (zie ook de antwoorden).

U licht kort de overige opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft. Wijs de leerlingen erop dat ze de woordenlijsten uit les 2 mogen gebruiken.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen? U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 2.

Impliciete woorden

afhankelijk	het milieu	veroorzaken
als het ware	over een periode van	de vierkante kilometer
de evenaar	het poolgebied	de weersomstandigheden
het gematigd klimaat	het regenwoud	zacht (winter)
de klimaatverandering	de Sahara	de zandwoestijn

Uitdrukking/spreekwoord

invloed hebben op
zuinig zijn op

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

- Het gaat over het klimaat en de invloed van het klimaat op de toekomst van de mens.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: dat er verschillende klimaatgebieden zijn op aarde, dat Suriname een tropisch klimaat heeft, dat grote gebieden van de wereld een droog klimaat hebben.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: dat er verschil is tussen klimaat, weer en milieu en dat het klimaat verandert.

Opdracht 2

- Andere klimaten in andere gebieden.
- Eigen antwoord: de leerlingen leggen de begrippen aan elkaar uit. Bijvoorbeeld: Het milieu is de hele omgeving om ons heen, het klimaat is het weer over een langere periode, het weer zijn de weersomstandigheden van dag tot dag.

Opdracht 3

- Eigen antwoord. Het is mooi als de leerling inziet dat deze titel niet echt nieuwsgierig maakt.
- Titel B. De leerlingen leggen uit waarom.

Opdracht 4

- Er zijn vijf klimaatgebieden in de afbeelding.

Klimaatgebieden	Kenmerken
tropisch klimaat	warm, vochtig, veel regen
droog klimaat	droge lucht, hete zon
gematigd klimaat	weinig temperatuurverschillen: niet heel warme zomers en zachte winters
landklimaat	koude winters, warme zomers
poolklimaat	hele jaar koud, bodem en water bedekt met sneeuw en ijs

- De leerlingen geven hun mening.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Waar zijn een titel en tussenkopjes ook alweer voor bedoeld?

Verrijking: Bedenk andere tussenkopjes voor de tussenkopjes in de tekst.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van het evaluatieformulier Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Het klimaat en onze toekomst

- 1 Je hoort het vaak op het nieuws. Mensen maken zich zorgen over het milieu, over de omgeving waarin we leven. Er wordt veel gepraat over het klimaat, het weer, en de opwarming van de aarde. Maar hoe zit het nu precies? Wat is het verschil tussen het klimaat, het milieu en het weer? En wat hebben ze met elkaar te maken?

Wat is 'klimaat'?

- 2 Klimaat is niet hetzelfde als 'weer'; het weer kan plotseling veranderen. Het klimaat zijn de weersomstandigheden in een bepaald gebied, over een periode van minstens dertig jaar. Het klimaat op aarde wordt vooral bepaald door de zon. Dichtbij de evenaar staat de zon recht op de aarde en daarom is het hier het warmst. In de poolgebieden staat de zon veel schuiner en daardoor is het daar veel kouder.

Het klimaat in Suriname

- 3 Alle gebieden die dicht bij de evenaar liggen, hebben een tropisch klimaat, ook Suriname. Het is er altijd warm en vochtig. Suriname heeft het hele jaar door regen, maar er is een nattere periode (de Grote Regentijd) en een dro-

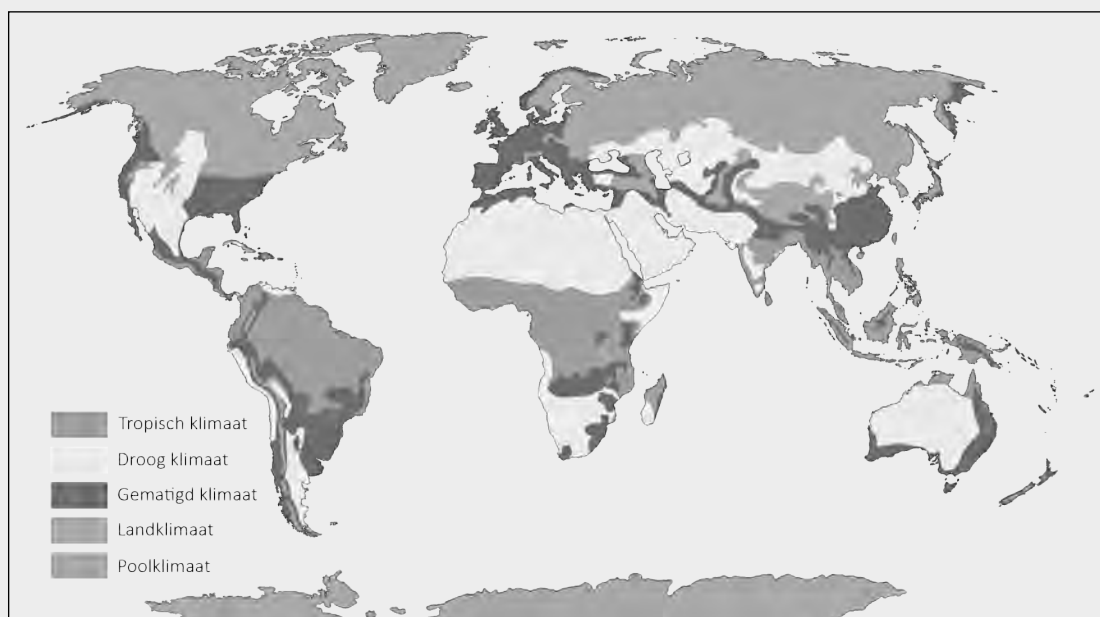
gere periode (de Grote Droge Tijd) te onderscheiden. Het tropisch klimaat is gunstig voor bepaalde diersoorten, zoals kikkers, mieren en muskieten.

- 4 Suriname ligt samen met Brazilië, Columbia, Venezuela, Peru, Bolivia, Ecuador, Frans-Guyana en Guyana in het Amazonegebied. In dit gebied bevindt zich een uitgestrekt regenwoud. Dat strekt zich uit over een groot deel van het noorden van Zuid-Amerika en is ongeveer 5,5 miljoen vierkante kilometer groot.

Het Amazonegebied heeft een belangrijke functie voor de hele wereld. De regenwouden zijn als het ware de longen van de aarde. Ze zuiveren vervuilde lucht en maken zuurstof. Daarvan zijn planten, dieren en mensen afhankelijk.

Andere gebieden

- 5 Andere gebieden op aarde hebben een ander klimaat met andere kenmerken. Het poolgebied heeft een poolklimaat met zeer lage temperaturen. Er ligt in dit gebied een dikke laag ijs en sneeuw die zelfs in de zomer niet helemaal smelt. Een prima omgeving voor ijsberen en zeehonden.

Er zijn ook gebieden met een landklimaat: die kennen in de winter lage temperaturen en erg warme zomers. En er zijn gebieden met een gematigd klimaat, met weinig temperatuurverschillen: dus niet met hele warme zomers en met zachte winters.

- 6 In gebieden met een poolklimaat, landklimaat of gematigd klimaat kun je in de winter niet met dunne kleren naar buiten. Je kunt je beschermen tegen de kou met warme kledingstukken, handschoenen en dichte schoenen.

In de Sahara, de grootste zandwoestijn op aarde, is een droog klimaat. Mensen dragen daar ook dichte kleding, maar dan om zich te beschermen tegen de hete stralen van de zon.

Veranderend klimaat

- 7 Het weer heeft veel invloed op ons

bestaan. Te veel regen of juist droogte kan oogsten laten mislukken en hongersnood veroorzaken in arme gebieden. Een natuurramp als een orkaan of tsunami kan het leven van vele mensen van het ene op het andere moment veranderen.

- 8 Mensen hebben omgekeerd ook veel invloed op het weer. Wetenschappers hebben ontdekt dat milieuvervuiling door de mens zorgt voor opwarming van de atmosfeer rond de aarde. En dat daardoor klimaatverandering ontstaat en versnelt. Daarom is het goed als we heel zuinig zijn op ons milieu. Want we willen wel dat in de toekomst ijsberen op de Noordpool kunnen blijven leven.

Persoonsvorm en onderwerp

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het benoemen van de persoonsvorm en het onderwerp in een zin.
LESDOEL	De leerling kan: – op drie manieren de persoonsvorm in een zin benoemen; – het onderwerp in een zin benoemen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1, 3 en 6. Ze werken individueel aan opdracht 2, 4 en 5.

INTRODUCTIE

U haalt de kennis over de persoonsvorm en het onderwerp weer naar boven door twee zinnen op het schoolbord te schrijven:

Het Amazonegebied is groot.

Het oerwoud verbergt veel schatten.

U vraagt de leerlingen om de persoonsvorm en het onderwerp in deze zinnen te benoemen. Laat hen ook uitleggen welke methode ze daarvoor gebruikten. U vraagt de klas of de antwoorden correct zijn en corrigeert de zinnen zo nodig klassikaal. Vraag de leerlingen of één van hen een andere manier gebruikte om de persoonsvorm te vinden.

Het Amazonegebied (ow) is (pv) groot.

Het oerwoud (ow) verbergt (pv) veel schatten.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

- De persoonsvorm (pv) is de vorm van het werkwoord dat bij het onderwerp (ow) in de zin hoort.
- Het onderwerp (ow) in een zin geeft aan wie of wat iets doet.

Er zijn drie manieren om de **persoonsvorm** in een zin te vinden:

1. Maak de zin vragend: het eerste woord is de pv.
2. Zet de zin in een andere tijd: het woord dat verandert, is de pv.
3. Verander het onderwerp van getal, maak er enkelvoud of meervoud van.
Het werkwoord dat verandert, is de pv.

Bijvoorbeeld:

Over de hele wereld is de temperatuur aan het stijgen.

pv: 1. *Is* de temperatuur over de hele wereld aan het stijgen?

2. Over de hele wereld *was* de temperatuur aan het stijgen.

3. Over de hele wereld *zijn* de temperaturen aan het stijgen.

pv = is

Zo vind je het **onderwerp**:

- Vraag: wie of wat + pv (+ andere werkwoorden).

Bijvoorbeeld:

Over de hele wereld is de temperatuur aan het stijgen.

Wie of Wat is over de hele wereld aan het stijgen?

ow = de temperatuur

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vraagt steeds één van de leerlingen om één van de manieren op bord te schrijven. Stimuleer de overige leerlingen om kritisch mee te blijven kijken.

Voorbeeldzin:

De man bouwt het huis.

Vragend maken:

1. Bouwt de man het huis?

In een andere tijd zetten:

2. De man bouwde het huis.

Onderwerp van getal veranderen:

3. De mannen bouwen het huis.

pv = bouwt

Op dezelfde manier laat u het onderwerp benoemen.

Wie of wat bouwt het huis?

ow = de man

Herhaal deze werkwijze zo nodig met nog een voorbeeldzin:

Het huis is bij de brand vernield.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft. Opdracht 1 kan mondeling worden uitgevoerd door de duo's.

Verlengde instructie

U gaat samen met de leerlingen die dat nodig hebben, de eerste zin van elke opdracht ontleden. U formuleert samen de benodigde stappen om tot het antwoord te komen.

Begrijpen ze hoe ze de opdracht moeten aanpakken? Laat hen dan zelfstandig verder werken. Maken ze nog fouten? Herinner de leerlingen dan aan het stappenplan.

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, koppelt u een leerling die weinig moeite heeft met grammatica aan een leerling die nog extra hulp nodig heeft. Samen maken zij de opdrachten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal. Laat de leerlingen om de beurt een antwoord geven. Vraag steeds hoe ze tot het antwoord zijn gekomen.

Antwoorden

Opdracht 1

- Kun je in de Sahara gemakkelijk omkomen van de dorst?
- Toch leefden er verschillende dieren in deze zandwoestijn.
- Daar heeft de plant lange wortels en dikke bladeren.

Opdracht 2

a. pv = kun; b. pv = leven/leefden; c. pv = hebben/heeft

Opdracht 3

Eigen antwoord: de leerlingen bespreken de antwoorden met hun duopartner.

Opdracht 4

1. wordt; 2. zijn; 3. noemen; 4. zou; 5. kan; 6. betekent

Opdracht 5

1. het Amazonegebied; 2. de evenaar; 3. veel goud; 4. veel mensen; 5. goudwinning; 6. ik

Opdracht 6

Eigen antwoord: de leerlingen bespreken de antwoorden met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zet de zinnen van opdracht 3c en 3d in een andere tijd. Verander het onderwerp van getal in de zinnen van opdracht 3e en 3f. Maak vraagzinnen van de zinnen in opdracht 4a en 4b.

Verrijking: Bedenk een zin waarin 'het Amazonegebied' geen onderwerp is.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen hun antwoord te laten vertellen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Spreekwoorden en uitdrukkingen

BEGINSITUATIE	De leerling kent al enkele spreekwoorden en uitdrukkingen.
LESDOEL	De leerling kan: – van enkele nieuwe spreekwoorden en uitdrukkingen de betekenis geven; – bekende spreekwoorden en uitdrukkingen toepassen.
MATERIALEN	Woordenboeken, eventueel toegang tot internet
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier.

INTRODUCTIE

U laat de leerlingen de afbeeldingen bekijken van opdracht 1. U vraagt of de leerlingen een idee hebben waar de les over gaat. Laat de leerlingen reageren en vertel vervolgens dat de les gaat over spreekwoorden en uitdrukkingen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **spreekwoord** is een vaste uitspraak met een waarheid of een wijsheid.

De volgorde van de woorden in een spreekwoord staat vast.

Bijvoorbeeld:

Voorkomen is beter dan genezen = de veilige weg kiezen om achteraf schade te beperken.

Je moet zuinig zijn op het milieu, want *voorkomen is beter dan genezen*.

Een **uitdrukking** of **gezegde** is ook een uitspraak, maar is altijd een deel van een zin. Het werkwoord en de volgorde passen zich aan in de zin. Het is een groep woorden met een figuurlijke betekenis. Daarmee bedoel je iets anders dan wat er letterlijk staat.

Bijvoorbeeld:

op de vuist gaan = vechten.

Gregory *ging* met Anthony *op de vuist* toen hij zag dat die zijn tekeningen had verpest.

Instructie

U neemt samen met de leerlingen het informatieblokje door. Leg het verschil uit tussen spreekwoorden en uitdrukkingen. *Uitdrukkingen noem je ook wel gezegden. Een spreekwoord is een kernachtige, vaste uitspraak met een waarheid of een wijsheid.*

Een uitdrukking of gezegde is ook een uitspraak, maar is altijd een deel van een zin. Het werkwoord en de volgorde passen zich aan in de zin.

De betekenis van een spreekwoord of uitdrukking kun je onder andere in een woordenboek vinden. Met het belangrijkste woord, het trefwoord, zoek je het spreekwoord of de uitdrukking op. U doet het opzoeken van een spreekwoord of uitdrukking voor met opdracht of zin 1a.

Als er onvoldoende woordenboeken zijn om alle groepen zelfstandig aan het werk te zetten, kunt u deze opdracht ook gezamenlijk doen. Waar mogelijk laat u de leerlingen ook het internet gebruiken.

U laat op het bord zien hoe de leerlingen het antwoord in een schema in hun schrift kunnen noteren.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U bespreekt de rest van opdracht 1 samen met de leerlingen die dat nodig hebben. U laat trefwoorden noemen bij de afbeeldingen en begeleidt de leerlingen die de woorden opzoeken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

	Spreekwoord of uitdrukking	Betekenis
a.	Achter het net vissen.	Te laat komen voor een voordeel.
b.	Hij zit op rozen.	Hij heeft geen probleem (is gelukkig).
c.	Op een houtje bijten.	Niets meer te eten hebben.
d.	Veel voeten in de aarde hebben.	Het kostte veel tijd en moeite.
e.	Het ijzer smeden als het heet is.	Van het juiste moment gebruik maken.
f.	Jong geleerd, oud gedaan.	Wat je in je jeugd leert, gebruik je op latere leeftijd.

Opdracht 2

		Uitdrukking	Betekenis
a.	2.	Moeilijkheden te boven komen.	Moeilijkheden overwinnen.
b.	3.	Zijn honger stillen.	Eten.
c.	6.	Kosten noch moeite sparen.	Alles wat mogelijk is doen.
d.	1.	Een zucht slaken.	Diep zuchten.
e.	4.	Uit zijn vel springen.	Boos worden.
f.	8.	Zoete broodjes bakken.	Slijmen.
g.	7.	Zijn dorst lessen.	Drinken.
h.	5.	Luchtkastelen bouwen.	Onmogelijke plannen bedenken.
i.	9.	De lakens uitdelen.	De baas spelen.
j.	10.	Eisen stellen.	Vertellen hoe je wil dat iets gebeurt.

Opdracht 3

- a. Zijn honger stillen en zijn dorst lessen.
- b. De lakens uitdelen en eisen stellen.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met een uitdrukking uit deze les.

Verrijking: Bedenk wanneer jij één van de spreekwoorden of uitdrukkingen uit deze les goed zou kunnen gebruiken.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Taalprofiel

BEGINSITUATIE	Dit is de eerste les meertaligheid in leerjaar 7. De leerlingen spreken mogelijk verschillende Surinaamse thuistalen.
LESDOEL	De leerling kan: – een taalprofiel van de klas maken en lezen; – bij zichzelf het aantal talen dat hij spreekt herkennen;
MATERIALEN	– Kartonnen stroken (liefst in verschillende kleuren) – Smal lint – Perforator – Stiften – Plakband of nietmachine – Scharen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 3. De overige opdrachten worden klassikaal gedaan.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.

U maakt voor elke taal die er in de klas gesproken wordt een taalkaart: een gekleurde strook met de naam en de afkorting van de taal. Deze taalkaarten gaan uw leerlingen ook maken tijdens de les. Zij maken van de gekleurde stroken voor zichzelf een ketting. Uw taalkaarten houdt u apart. U zult deze vaker gedurende het jaar gaan gebruiken.

Als u er tijdens de les achter komt dat er meer talen gesproken worden door uw leerlingen dan u dacht, maakt u er nog wat taalkaarten bij. Het is het handigst als elke taalkaart een unieke combinatie heeft van papierkleur en tekstkleur. Dan is het straks in één oogopslag duidelijk wie dezelfde taal spreken.

INTRODUCTIE

U introduceert op een creatieve manier het onderwerp meertaligheid. U kunt bijvoorbeeld iets zeggen in een aantal Surinaamse talen en telkens vragen welke taal u spreekt. U zou ook het lied 'Vader Jacob' of een verjaardagslied in verschillende talen kunnen zingen.

U geeft aan dat meertaligheid het onderwerp van deze les is en dat de leerlingen elke week een meertaligheidles zullen krijgen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In Suriname worden verschillende talen gesproken. Veel inwoners spreken meer dan één taal. Maar niet iedereen spreekt precies dezelfde talen. Om te weten welke talen de leerlingen en leerkracht spreken, dient een taalprofiel te worden gemaakt. Dit taalprofiel geeft ook aan welke talen het meest relevant zijn in uw klas.

Instructie

U neemt het lege taalprofiel over op het bord en doet opdracht 1 klassikaal met de leerlingen. U gaat het rijtje van talen af en vraagt steeds welke leerlingen in de klas de taal redelijk goed spreken. Voor elke leerling zet u al turvend een streepje in het desbetreffende vak. Na taal nummer 11 vraagt u of er leerlingen zijn die een taal spreken die nog niet is genoemd. Deze talen kunnen dan bijgeschreven worden in de tabel. U geeft ook in het profiel aan welke talen u zelf spreekt.

Daarna bespreekt u gezamenlijk opdracht 2. U verwijst daarbij steeds naar het taalprofiel. Soms is heel goed te zien welke talen uitspringen. Voor alle duidelijkheid kunt u per taal het aantal streepjes tellen.

Taalprofiel van de klas				
	Afkorting	Taal	Aantal sprekers	Kleur
1.	ARO	Arowaks		
2.	KAR	Karina auran		
3.	MAN	Mandarijn		
4.	NED	Nederlands		
5.	OKA	Okanisi		
6.	SAA	Saamaka		
7.	SAR	Sarnámi		
8.	SRA	Sranan		
9.	SUJ	Surinaams-Javaans		
10.	TR	Trio		
11.	WA	Wayana		
12.				
13.				
14.				

Hierna deelt u het materiaal uit voor opdracht 3. De leerlingen krijgen voor elke taal die ze spreken een strook papier. Indien mogelijk gebruikt u voor elke taal een eigen kleur. Schrijf die kleur in het taalprofiel op het bord achter de betreffende taal. De leerlingen schrijven nu de taal en de afkorting van de betreffende taal op de strook.

U kunt er ook voor kiezen om eenzelfde kleur stroken te gebruiken, maar de afkorting van de taal in een bepaalde kleur te laten schrijven. Elke leerling krijgt ook een dun lintje of een touwtje voor elke strook papier.

U vertelt de leerlingen dat ze een ketting gaan maken die ze vaker gaan gebruiken. Ze moeten die dus goed bewaren.

U maakt zelf voor elke taal die er in de klas gesproken wordt ook een taalketting. Die zult u vaker gedurende het jaar gebruiken.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren opdracht 3 uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U bewaakt de tijd en laat de leerlingen opruimen voor de afsluiting.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen nemen het taalprofiel over in hun schrift.

Opdracht 2

Eigen antwoorden: de leerlingen vertellen over de talen, die gesproken worden in de klas.

Opdracht 3

De leerlingen maken een taalketting.

AFSLUITING

De leerlingen mogen hun kettingen omdoen. U bespreekt de terugkijkopdracht. U geeft beurten aan verschillende leerlingen om iets in hun eigen taal (talen) te zeggen.

Bijvoorbeeld:

Mijn naam is (naam van de leerling).

Goedemorgen.

Tot morgen.

U complimenteert de leerlingen die zich vrij durven uiten in de eigen taal en moedigt de leerlingen aan die dit nog niet durven. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

U benadrukt dat alle talen waardevol zijn en dat iedereen trots mag zijn op onze taaldiversiteit.

Tot slot laat u de taalkettingen bewaren in het portfolio Meertaligheid.

Informatie geven en erop reageren

BEGINSITUATIE	De leerling kan stil zijn wanneer iemand aan het woord is.
LESDOEL	De leerling kan: – vertellen over een onderwerp waarover hij gelezen heeft; – nauwkeurig luisteren; – anderen laten uitspreken.
MATERIALEN	Kladpapier
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen wat ze belangrijk vinden als ze een gesprek met elkaar voeren. U vraagt wat ze ervan vinden als ze onderbroken worden en de ander hen niet uit laat spreken. U vertelt dat ze in deze les gaan oefenen met nauwkeurig naar elkaar luisteren en elkaar uit laten spreken. Daarbij gebruiken ze de informatie in de tekst 'Het klimaat en onze toekomst' uit les 3. Vraag de leerlingen wat ze nog weten over de tekst.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een gesprek laat je elkaar uitspreken, want:

- dat is beleefd;
- zo hoor je alle informatie die iemand wil geven.

Dus: onderbreek elkaar niet in een gesprek, tenzij iemand te uitgebreid aan het vertellen is.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Vervolgens neemt u ook de opdrachten samen door.

U maakt groepen van vier leerlingen. Binnen de groep kiezen de leerlingen een rol: verteller, aanvuller, vragensteller of observator. Wijs erop dat de observator kan turven hoe vaak de verteller onderbroken wordt. De eerste ronde begeleidt u centraal.

U geeft de verteller en de aanvuller even de tijd om het eerste tekstblokje uit de tekst van les 3 te lezen. Daarna gaat het boek dicht.

De verteller vertelt de informatie uit de tekst in eigen woorden na. De aanvuller mag de informatie pas aanvullen als de verteller is uitgesproken. Daarna is de vragensteller aan de beurt om vragen te stellen aan de verteller en aanvuller. Dit om nog meer details naar boven te krijgen.

De observator noteert of iedereen elkaar rustig laat uitspreken en of de leerlingen goed naar elkaar hebben geluisterd. Na vijf minuten geeft u aan dat de rollen gaan wisselen. De leerlingen nemen het tweede tekstblokje en doen de opdracht opnieuw. Laat een aantal keer van rol wisselen tot de hele tekst is besproken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U bewaakt de tijd en houdt de vaart erin om zoveel mogelijk leerlingen te laten vertellen. Geef complimenten aan de leerlingen die goed werken. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie, voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden**Opdracht 1**

De leerlingen spelen een rollenspel.

Opdracht 2

De leerlingen wisselen van rol.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Doe het rollenspel nog een keer. Je krijgt van de leerkracht een andere tekst.

Verrijking: Geef extra informatie over het onderwerp.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekstsoorten

BEGINSITUATIE	De leerling: – kent al verschillende tekstsoorten; – heeft al verschillende tekstsoorten zelf geschreven.
LESDOEL	De leerling: – kan verschillende tekstsoorten herkennen; – kan aangeven wat het doel is van een tekstsoort; – ontdekt welk soort tekst hij/zij het liefst schrijft.
MATERIALEN	Voorbeelden van tekstsoorten, zoals een krantenartikel, affiche, (reclame)folder, gedicht, verhaal, brief, recept.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's.

INTRODUCTIE

U vertelt dat u wel eens een berichtje schrijft op social media. Soms een oproepje, soms een verhaaltje over uw dag of soms een recept. Vertel hoe leuk u het vindt om te schrijven.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Soort tekst	Doel van de tekst	Voorbeeld
een instruerende tekst	vertelt je precies wat je moet doen.	handleiding, recept
een informatieve tekst	wil je iets meedelen	artikel in krant of tijdschrift, schoolboek, website
een amuserende tekst	wil je vermaken.	leesboek, stripverhaal, mop, gedicht
een activerende tekst	wil je aansporen tot een bepaalde actie	uitnodiging, advertentie, reclamefolder
een overhalende tekst	wil je mening beïnvloeden	betog, recensie, folder van een politieke partij

Instructie

U laat de voorbeelden van tekstsoorten zien, die u heeft meegenomen. U stelt vragen als:

Waar gaat de tekst over? Waar kun je de tekst tegenkomen? Voor wie is de tekst bedoeld?

Hoe zien de teksten eruit, wat valt je op, welke verschillen zie je?

Hoe noem je zo'n tekst? (advertentie, folder, enzovoort)

Waarom heeft de schrijver deze tekst geschreven; wat wil hij met jou als lezer?

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bespreekt de verschillende tekstsoorten aan de hand van het schema. U vertelt dat je alle teksten die je tegenkomt, kunt indelen bij één van deze vijf tekstsoorten.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U neemt samen met de leerlingen die dat nodig hebben, opdracht 1 door. U helpt de leerlingen op gang met de opdracht.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. informatieve tekst; b. amuserende tekst; c. instruerende tekst; d. activerende tekst; e. overhalende tekst

Opdracht 2

- a. Eigen antwoord: de leerlingen vertellen over de tekstsoorten die zij zelf hebben geschreven.
- b. Eigen antwoord: de leerlingen vertellen over de tekstsoorten die ze het liefst schrijven.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek andere voorbeelden van tekstsoorten in het leerlingenboek.

Verrijking: Knip verschillende tekstsoorten uit een krant.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door te inventariseren wat de leerlingen thuis schrijven of door enkele leerlingen erover te laten vertellen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Leestekens en citaten

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met de leestekens punt, komma, uitroepteken en vraagteken.
LESDOEL	De leerling kan: – de dubbele punt met aanhalingstekens gebruiken bij citaten; – citaten herkennen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 3. Ze werken in duo's aan opdracht 2 en 4.

INTRODUCTIE

De les start met een herhaling. U laat nog even zien hoe belangrijk leestekens zijn door het volgende voorbeeld op het bord te schrijven:

Help een dief!

U vertelt dat de zin zonder een komma heel wat anders betekent dan met komma:

Help een dief! (Ga een dief helpen.)

Help, een dief! (Kom helpen, want er is een dief!)

Laat de leerlingen het verschil in betekenis zoeken.

U vraagt welke leestekens de leerlingen al kennen. U vertelt dat in deze les nieuwe leestekens aan bod komen, namelijk de aanhalingstekens en de bijbehorende dubbele punt.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De **aanhalingstekens** gebruik je wanneer je wilt opschrijven wat iemand letterlijk heeft gezegd. Dit wordt ook wel de directe rede genoemd.

Het leesteken valt binnen de aanhalingstekens als de hele zin geciteerd wordt en het citaat aan het eind staat.

Bijvoorbeeld:

Raoul zei: "Ik ben dol op het tropische klimaat."

De woorden die iemand letterlijk heeft gezegd, noem je een **citaat**.

Vóór een citaat staat een dubbele punt.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Geef aan wanneer de aanhalingstekens gebruikt worden. *Je gebruikt aanhalingstekens als je wilt opschrijven wat iemand letterlijk heeft gezegd.* U schrijft een voorbeeld op het bord.

Dailey zegt dat hij van warmte houdt.

Dailey zegt: "Ik hou van warmte."

U vraagt in welke zin letterlijk staat wat iemand heeft gezegd. Dit heet een citaat. U bespreekt hoe in een citaat de dubbele punt en de hoofdletter gebruikt worden in combinatie met de aanhalingstekens. Ook wijst u op de punt, die binnen de aanhalingstekens valt. U licht de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U gaat samen met de leerlingen die dat nodig hebben nog andere voorbeeldzinnen met aanhalingstekens maken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal door enkele leerlingen de leestekens en hoofdletters in de tekst op het bord te laten schrijven.

U vraagt de andere leerlingen of de hoofdletters en leestekens correct zijn en laat hen de antwoorden ook uitleggen. Geef complimenten aan de leerlingen.

Antwoorden**Opdracht 1**

In de zinnen 3 en 4.

Opdracht 2

1. Opa zegt altijd: "Suriname heeft het fijnste klimaat van de wereld."
2. Ik vroeg hem laatst: "Zou een gematigd klimaat niet fijner zijn?"
3. Mijn zusje riep toen: "Wonen er geen ijsberen daar?"
4. Ik zei: "Ijsberen wonen in een poolklimaat, maar niet in een gematigd klimaat."

Opdracht 3

In de bodem van Suriname zit bauxiet in overvloed, maar er is veel energie nodig om er aluminium van te maken. Een waterkrachtcentrale kan een belangrijke energiebron zijn. Daarom zei de regering: "Is het geen goed idee om een dam te bouwen in de Surinamerivier? Die kan ons voorzien van stroom." Zo ontstond het plan voor een nieuwe energiebron.

Opdracht 4

De leerlingen bespreken opdracht 3 met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf dubbele punt en aanhalingstekens in de volgende zinnen:

1. Hij zegt Ik hou van regen.
2. Hij vertelt De regen maakt alles fris.

Verrijking: Schrijf een gesprekje (dialoog) tussen twee mensen. Gebruik de dubbele punt en aanhalingstekens.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra aandacht in de herhalingsles.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele themawoorden rond het thema Milieu.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Ze werken in duo's aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U voert een kort klassengesprek over het regenwoud. De leerlingen kunnen vertellen hoe het eruit ziet, wat ze er leuk aan vinden en waarom het regenwoud belangrijk is.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
bieden	Zeggen wat je voor iets wilt geven.	De kopers bieden maar SRD100,- voor het tweedehandse bankstel.
de chemicaliën	Stoffen die door chemische fabrieken gemaakt worden.	De overheid heeft de invoer van bepaalde chemicaliën voor landbouw verboden.
de energiebron	Iets wat energie kan leveren waardoor iets anders kan werken, bijvoorbeeld: de zon, de wind of aardolie.	De zon is een gratis energiebron voor een calculator die op zonne-energie werkt.
de flora en fauna	Planten en dieren.	De flora en fauna van het regenwoud zijn heel bijzonder.
geneeskrachtig	Wat je beter maakt.	Deze kruiden zijn geneeskrachtig.
in overvloed	Waar veel van is.	Voor het ontbijt is er fruit in overvloed.
de medicijnkast	Een kast waarin geneesmiddelen, zoals tabletten en pijnstillers bewaard worden.	In de medicijnkast staat de doos met pijnstillers, pleisters en verband.
de sula	Stroomversnelling in de rivier.	Alleen bootsmannen met veel ervaring kunnen over deze sula varen.
het stroomverbruik	Het verbruik van elektrische energie.	Het stroomverbruik van een elektrische waterkoker is hoger dan van een computer.
vergelijken met	Wat verschillen en overeenkomsten zijn.	Laten we de prijzen van de T-shirts vergelijken, voordat we een keuze maken.

de voorraadkast	Een kast waarin eten (dat niet in de koelkast hoeft) bewaard wordt.	Er zijn nog vijf blikken bruine bonen in de voorraadkast.
voorzien van	Verschaffen. Geven.	Alle kinderen van het weeshuis werden voorzien van een nieuwe schooltas.
vruchtbaar	Grond met veel mineralen.	De landbouwgrond in Nickerie is erg vruchtbaar, daarom groeit rijst daar gemakkelijk.
de waterkrachtcentrale	Een constructie die energie kan opwekken met waterkracht.	De waterkrachtcentrale in Brokopondo is belangrijk voor de stroomvoorziening in Paramaribo.
zuurstof	Een gas in de lucht die je inademt om te kunnen leven.	Planten zorgen voor zuurstof in de lucht.

Instructie

U schrijft de themawoorden uit script 1 op het bord. U vraagt de leerlingen te luisteren naar script 1 en vooral op deze woorden te letten. U leest script 1 voor.

Script 1:

*De bodem van ons regenwoud is niet erg **vruchtbaar**. Er is wel een heel diverse **flora en fauna**. Er groeien planten die een **geneeskrachtige** werking hebben. De bomen zorgen voor gezonde lucht met veel **zuurstof**. Je zou het bos kunnen **vergelijken met** een **medicijnkast**. Je kan het ook met een **voorraadkast** vergelijken, want je kan er jagen op wild, hengelen en noten vinden. Er is allerlei eetbaars **in overvloed**. We moeten zuinig zijn met ons bos, want de natuur heeft heel wat te **bieden**.*

Aansluitend vraagt u of de leerlingen uit het script hebben kunnen opmaken wat de woorden betekenen. Als niet alle betekenissen duidelijk zijn, zoekt de leerling die op in de woordenlijst. U geeft dan beurten en vraagt naar voorbeelden of zinnen met de woorden of uitleg in eigen woorden.

Betrek waar mogelijk ook de afbeeldingen bij het bespreken van de betekenis van de woorden. U geeft feedback op de inbreng van de leerling. De klas mag waar nodig aanvullingen plegen. U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

*Dwars door het woud stromen brede rivieren met bruisende **sula's**. In de rivierbodems zoeken goudzoekers naar goud met schadelijke **chemicaliën**, zoals kwik. Het water van de rivier kan ook als **energiebron** worden gebruikt, zoals bij de **waterkrachtcentrale** in Brokopondo. Die **voorziet** een groot deel van Paramaribo **van** stroom. Toch is de energie niet genoeg. Er leven veel meer mensen als toen de waterkrachtcentrale werd gebouwd. Ook zijn we veel meer elektrische apparaten gaan gebruiken, waardoor het **stroomverbruik** flink is toegenomen.*

Vervolgens licht u kort opdracht 1 en 2 toe en gaat u na of iedereen die begrepen heeft. Voor opdracht 1 stelt u de groepen samen of u laat dat aan de leerlingen over. U spreekt ook al af wie met elkaar in een duo gaan werken.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de betekenissen van de themawoorden voor en de leerlingen lezen mee. U vraagt enkele woorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U corrigeert opdracht 1 in de schriften, terwijl u langs de groepen gaat. U let erop dat de leerlingen inderdaad van rol ruilen. U geeft een seintje als de leerlingen aan opdracht 2 moeten beginnen al zijn enkelen nog niet klaar met alle woorden. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Bij opdracht 2 bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

Eigen antwoord: de leerlingen kiezen een omschrijving, daarna het themawoord dat daarbij hoort, maken er een zin mee en verzinnen een synoniem erbij.

Opdracht 2

Medicijnkast	Voorraadkast	Koelkast
wattenstaafjes	blikjes sardien	groente
oogdruppels	olie	melk
koortsthermometer	flesjes ketjap	boter
pleisters	suiker	yoghurt
jodium	thee	eieren
verband	pindakaas	brood
hoofdpijntabletten	pak bami	vlees

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak zinnen met de woorden die je moeilijk vindt.

Verrijking: Zoek op de kaart van Suriname vijf sula's op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Verbanden in teksten

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – een informatieve tekst herkennen; – aangeven wat de functie is van een titel, inleiding en tussenkopjes.
LESDOEL	De leerling kan het verband reden of verklaring in een tekst herkennen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1, 2 en 5. Ze werken individueel aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

U geeft een leerling een advies, met een waarom-vraag achter dat advies, bijvoorbeeld: *Eet meer groenten en vruchten. Waarom? Omdat dat gezond is.*

Geef daarop een andere leerling een ander advies, bijvoorbeeld: *Verspil minder water. Waarom? Omdat dat beter is voor het milieu.*

Herhaal soortgelijke voorbeelden, zodat het de leerlingen opvalt dat u steeds naar het waarom vraagt. U vraagt de leerlingen wat dat is, wat u als antwoord geeft op de vraag 'waarom' (Een reden of een verklaring).

Bespreek het gezegde: 'Daarom is geen reden'. Wat betekent dat? (Soms geven mensen snel 'daarom' als antwoord, maar dat is niet (altijd) de echte reden.) Er is altijd een reden of een verklaring waarom iemand iets op een bepaalde manier doet. U laat de leerlingen kort een reden of verklaring geven voor zaken door ze vragen te stellen met 'waarom'.

Bijvoorbeeld: *Waarom werd je vanochtend met de auto naar school gebracht? Omdat het heel hard regende.*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken. Er is een **verband**. Er zijn verschillende soorten verbanden. Eén ervan is reden of verklaring.

Je kunt een reden of verklaring in een tekst op twee manieren herkennen:

- Zoek naar de **signaalwoorden** *omdat*, *want*, *daarom* of *immers*. De reden of verklaring staat achter dat signaalwoord.
- Zoek antwoord op de vraag *waarom*. Dit antwoord is de reden of verklaring.

Instructie

U grijpt terug op de Introductie waarin u redenen gaf. Welke woorden kwamen elke keer terug? (waarom, omdat, daarom) Schrijf deze woorden op het bord.

U zoomt in op het woord 'omdat'. U laat de leerlingen het woord 'omdat' zoeken in tekst 2. Na het woord 'omdat' volgt een antwoord op de vraag: *Waarom is de lucht zuiverder als je dieper het binnenland in gaat?* Na het woord 'omdat' volgt dus *een reden*.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vertelt dat zinnen binnen een tekst met elkaar te maken hebben. Er is een verband tussen de zinnen. U schrijft op het bord: verband.

U vraagt hoe je zo een woord noemt dat een verband aangeeft? (signaalwoord) Schrijf 'signaalwoord' op het bord.

Dan vertelt u dat de woorden 'omdat' en 'daarom' signaalwoorden zijn. Signaalwoorden van reden of verklaring.

U licht opdracht 1 toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft. Bespreek indien nodig de betekenis van het woord 'beïnvloeden'.

Daarna licht u ook kort de overige opdrachten toe en gaat u na of iedereen die begrepen heeft.

Wijs de leerlingen erop dat ze de woordenlijst uit les 10 mogen gebruiken.

Verlengde instructie

U leest de teksten gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen? U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat.

Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 2.

Impliciete woorden

de bodem	het meubel	het stuwmeer
de houtsoort	oneindig	vochtig
klotsen	de rijkdom	de vogelsoort
de luchthaven	de passagier	voorgesneden
de luchtvervuiling	sterk verschillen	zuiver

Uitdrukking/spreekwoord

een waslijst

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

- B Een informatieve tekst.
- Er wordt informatie gegeven over een onderwerp; er staan feiten in de tekst, geen meningen.
- Er wonen in die gebieden minder mensen.
- Door te zoeken naar het woord 'omdat' en in het zinsdeel erachter te zoeken.

Opdracht 2

- Omdat er veel geneeskrachtige planten te vinden zijn.
- Door te zoeken naar het woord 'want' en in het zinsdeel erachter te zoeken.
- Omdat de waterkrachtcentrale bij het stuwmeer ons voorziet van elektriciteit.
- Door te zoeken naar het woord 'omdat' en in het zinsdeel erachter te zoeken.

Opdracht 3

De temperatuur in het vliegtuig verschilt sterk van die buiten het vliegtuig.

Opdracht 4

- a. Er zijn zoveel soorten vogels in Suriname, omdat er genoeg te eten en te drinken te vinden is voor deze dieren.
In Suriname groeien planten snel en gemakkelijk, omdat de bodem zo vruchtbaar is.
- b. Waarom kunnen er zo veel vogels in ons land leven?
Waarom groeien planten gemakkelijk in Suriname?

Opdracht 5

De leerlingen bespreken opdracht 4 met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek in de teksten naar de zinnen met 'omdat'. Verander de zin met 'omdat' in een zin met 'want'.

Verrijking: Bedenk een zin waar een reden in staat, die past bij de tekst.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 2**Zuivere lucht**

Hoe dieper je het binnenland van Suriname ingaat, hoe zuiverder de lucht is. Omdat er minder mensen wonen, is er minder luchtvervuiling en minder vervuiling van het land en de bodem. Er rijden veel minder auto's dan bijvoorbeeld in de stad, er is minder stroomverbruik en er worden minder chemicaliën gebruikt.

Tekst 3**Een rijkdom aan natuur**

De natuur van Suriname kun je vergelijken met een medicijnkast, want er zijn veel geneeskrachtige planten te vinden. Je kunt de natuur ook vergelijken met een voorraadkast, want we eten bijvoorbeeld vis en garnalen uit de rivieren. We hebben ook meubels die gemaakt zijn van de stevige houtsoorten die te vinden zijn in het regenwoud. En de natuur is een energiebron, omdat de waterkrachtcentrale bij het stuwmeer ons voorziet van elektriciteit.

De natuur van Suriname biedt ook water in overvloed. Dat water is naast zuurstof heel belangrijk voor de flora en fauna. Ga maar eens over de sula's van Boven-Suriname varen! Je ziet daar een oneindige stroom water tegen de rotsen klotsen.

Tekst 4

Warme deken

Passagiers die uit het vliegtuig stappen op de luchthaven van Zanderij valt het meteen op. De lucht is hier warm en vochtig, er valt 'een deken van warmte' over je heen. Omdat de temperatuur in het vliegtuig sterk verschilt van de temperatuur erbuiten, merk je meteen hoe warm het in Suriname is.

Tekst 5

Het vruchtbare erf

Als je vandaag naar huis gaat, sta dan even stil en luister goed. Hoor je de vogels fluiten of zie je vogels vliegen? Alleen al in Coronie is een waslijst aan vogelsoorten; het zijn er wel zevenhonderd. Er zijn zoveel soorten vogels in Suriname, omdat er genoeg te eten en te drinken te vinden is voor deze dieren.

In Suriname groeien planten snel en gemakkelijk, omdat de bodem zo vruchtbaar is. Groenten als klaroen of gomawiri groeien vaak zomaar op je erf. Toch zijn er mensen die naar de supermarkt gaan om deze groenten voorgesneden te kopen.

Voegwoorden en voorzetsels

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het gebruiken van voegwoorden in een zin; – geoefend met het gebruiken van voorzetsels in een zin.
LESDOEL	De leerling kan: – voegwoorden herkennen in een zin; – van twee zinnen één zin maken door een voegwoord te gebruiken; – voorzetsels benoemen en gebruiken in een zin.
MATERIALEN	Stroken papier met zinnen en stroken papier met voegwoorden erop.
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1, 2 en 5. Ze werken individueel aan opdracht 3 en 4.

VOORBEREIDING

U maakt stroken papier met zinnen en stroken papier met voegwoorden erop. Tijdens de les gebruiken de leerlingen dit in een spel, waarbij ze de zinsdelen aan elkaar voegen met voegwoorden.

Bijvoorbeeld:

In de poolgebieden ligt ijs. Er leven veel dieren.

maar – toch

In de Sahara regent het bijna nooit. Het is er kurkdroog.

daarom – want

INTRODUCTIE

U introduceert de voegwoorden door de stroken met zinnen en voegwoorden apart uit te delen aan de duo's. Samen moeten ze de zinnen met één woord verbinden. Daarna mogen de duo's hun zinnen presenteren aan de klas en een zin op het schoolbord schrijven.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Voegwoorden

- Een voegwoord voegt woorden of zinnen aan elkaar.
- Meestal staat er een komma voor een voegwoord.
- Soms verandert de woordvolgorde van een zin.

Bijvoorbeeld:

De zon schijnt.

De zon schijnt, *maar* het is koud.

Het is koud.

De zon schijnt, *hoewel* het koud is.

Anil. Quinten.

Anil *en* Quinten. Anil *of* Quinten.

Voorzetsels

- Voor of na een voorzetsel kun je het woord 'de kast' zetten.
Bijvoorbeeld: *voor, achter, naast, in, door, over, uit, boven, tegen, langs, bij* ... de kast.
- Veel werkwoorden hebben een vast voorzetsel.
Bijvoorbeeld: beginnen *aan*, huilen *om*, meedoen *met*, letten *op*, vluchten *voor*.

Instructie

U herinnert de leerlingen eraan dat er vaker geoefend is met voegwoorden. U wijst op één van de zinnen die na de introductie op het schoolbord staat en vraagt aan de klas welke twee zinnen zijn samengevoegd. U omcirkelt het voegwoord in de zin en vertelt dat het woord dat de twee zinnen verbindt een voegwoord is.

U vraagt de leerlingen ook in de andere zinnen het voegwoord aan te wijzen. Welke zinnen zijn daar samengevoegd? U laat zien dat een voegwoord vaak voorafgegaan wordt door een komma.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U bespreekt het voorzetsel door de leerlingen zoveel mogelijk woorden te laten bedenken die voor 'de kast' passen. U noteert ze op het bord en wijst ook op minder voor de hand liggende voorbeelden als 'wegens' en 'volgens'. Bijvoorbeeld: Wegens de kast konden we niet naar binnen.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U maakt samen met de leerlingen die dat nodig hebben de eerste zin van elke opdracht. Verwijs steeds naar het informatieblokje. Daarna maken de leerlingen de rest van de opdrachten zelfstandig.

U kunt eventueel een leerling die weinig moeite heeft met grammatica koppelen aan een leerling die nog extra hulp nodig heeft. Samen maken zij de opdrachten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden samen. Besteedt extra aandacht aan de voorzetsels 'volgens' en 'behalve' in opdracht 3.

Herhaal de 'kast-methode'. U laat ook benoemen welk werkwoord er bij het voorzetsel hoort (bekend staan om, verantwoordelijk zijn voor, zorgen voor)

Antwoorden

Opdracht 1

1. want; 2. omdat; 3. en

Opdracht 2

1. Het kustgebied is belangrijk voor de landbouw, want het is vruchtbaar.
2. Landbouwers werken met elkaar samen en ze helpen elkaar als het nodig is.
3. Veel landbouwers zijn rijst gaan verbouwen, omdat er tegenwoordig extra veel vraag naar rijst is.

Opdracht 3

1. in; 2. in, van, naar; 3. langs, in, in; 4. volgens; 5. behalve, in

Opdracht 4

1. om; 2. naar, want, aan, en; 3. voor, van, maar; 4. omdat, voor; 5. door

Opdracht 5

De leerlingen bespreken de antwoorden met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies twee zinnen uit opdracht 3 en maak er één zin van.

Verrijking: Bekijk het voegwoord dat je in opdracht 2a hebt gebruikt. Schrijf op: geeft dat een oorzaak aan of een reden? Welke voegwoorden doen dat ook?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Inventariseer de antwoorden en laat enkele leerlingen hun zin voorlezen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Tegenstellingen

BEGINSITUATIE	De leerling kent al enkele bekende tegenstellingen.
LESDOEL	De leerling kan bij de gegeven woorden de juiste tegenstellingen plaatsen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel, maar mogen overleggen met hun duopartner.

INTRODUCTIE

U doet alsof u in de war bent: moest u iets inpakken of uitpakken en moest het een groot pakket zijn of juist klein? U noemt op deze manier een paar bekende tegenstellingen op. Schrijf deze tegenstellingen vervolgens op het bord. U vraagt de leerlingen andere voorbeelden te noemen. Daarna vraagt u wat voor woorden zijn genoemd (tegenstellingen of woorden die het tegengestelde betekenen).

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **tegenstelling** is de omgekeerde betekenis van een woord.

Instructie

U herhaalt wat het begrip 'tegenstellingen' inhoudt. Een tegenstelling is de omgekeerde betekenis van een woord.

Bij een tegenstelling betekenen twee woorden precies het omgekeerde. 'Verdriet' is een tegenstelling van 'blijdschap', 'saai' van 'boeiend' en 'opstijgen' van 'dalen' (om aan te geven dat tegenstellingen bij verschillende woordsoorten kunnen vóórkomen, zonder dit te benoemen).

De tegenstelling kan helpen om de betekenis van een woord te onthouden.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U neemt de a- en b-opdracht van opdracht 1, 2 en 3 mondeling door samen met de leerlingen die dat nodig hebben. Daarna gaan de leerlingen zelfstandig verder.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de opdrachten klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

1. even – oneven
2. gezond – ongezond
3. diep – ondiep
4. schuldig – onschuldig
5. verstandig – onverstandig
6. mogelijk – onmogelijk
7. eerlijk – oneerlijk
8. handig – onhandig
9. aangenaam – onaangenaam
10. beleefd – onbeleefd

Opdracht 2

1. instappen – uitstappen
2. aantrekken – uittrekken
3. voordoen – nadoen
4. aanzetten – uitzetten
5. voorzeggen – nazeggen
6. uitdoen – aandoen
7. inpakken – uitpakken
8. opzetten – afzetten

Opdracht 3

- a. grof – fijn
- b. bondig – langdradig
- c. rijkdom – armoede
- d. helder – troebel
- e. gul – gierig
- f. ijverig – lui
- g. mals – taai
- h. scherp – bot
- i. verleden – toekomst
- j. hinderlijk – plezierig

Opdracht 4

De leerlingen bespreken de antwoorden met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kijk goed naar opdracht 1 en 2. Wat weet je nu over veel tegenstellingen?

Verrijking: Welke tegenstellingen ken je nog meer?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen hun raadsel voor te laten lezen en de klas oplossingen te laten noemen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht tijdens de herhalingsles.

BEGINSITUATIE	De leerling kent het taalprofiel van de klas.
LESDOEL	De leerling kan een poster maken in verschillende Surinaamse thuistalen.
MATERIALEN	– Karton of papier (A3) – Stiften of ander tekenmateriaal
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel.

VOORBEREIDING

U heeft vier tot vijf Surinaamse thuistalen gekozen waarin de tekst geschreven moet worden. De keuze is afhankelijk van de talen die de leerlingen in de klas spreken. U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan de lessen over een schoon milieu.

U voert een klassengesprek, waarbij de volgende vragen aan de orde komen:

- Welk plastic afval zien we vaak op en langs de straat? (plastic zakken, petflessen, rietjes)
- Wat zijn de negatieve gevolgen van plastic voor het milieu? (straatvervuiling, riolen raken verstopt, plastic komt in rivieren en zee, waar vissen het eten en er ziek van worden)
- Waarom is het goed om plastic te recyclen? (Dan wordt er minder nieuw plastic geproduceerd en komt er minder plastic in het milieu.)
- Wat moeten we doen voordat we het plastic afval kunnen recyclen? (Scheiden van het andere afval.)
- Wie heeft al eens een recycle-bak (container) gezien voor plastic afval? Leerlingen die al zo'n container hebben gezien, kunnen aangeven waar ze die hebben gezien. Indien niemand zo'n container gezien heeft, kunt u aangeven waar zo een container in de buurt staat. Indien er geen containers in de omgeving zijn, kunt u aangeven hoe zo'n bak eruitziet. Op sommige scholen zijn ook bakken/netten waarin petflessen kunnen worden gegooid. Verwijs eventueel naar de afbeelding in het leerlingenboek.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een tekst in verschillende talen bereikt meer mensen.

De vertalingen in tien Surinaamse thuistalen voor 'Hier plastic afval' staan in het bronnenmateriaal.

Instructie

U vertelt dat het handig is als er bij een afvalcontainer voor plastic op een poster aangegeven staat dat er alleen plastic in de container mag.

U vraagt sprekers van verschillende Surinaamse thuistalen naar de vertaling van 'Hier plastic afval'. U vergelijkt deze met het bronnenmateriaal. In twijfelgevallen wordt de vertaling uit het bronnenmateriaal gebruikt. De leerlingen zeggen de tekst in elke taal een paar keer na.

Daarna wordt de tekst op het bord geschreven. U schrijft de taal ervoor met een nummer.
Bijvoorbeeld:

1. Sranan
2. Okanisi
3. Saamaka
4. Nederlands
5. Surinaams-Javaans

U legt opdracht 1 uit.

Daarna geeft u leerlingen een nummer. Elke leerling krijgt ook een vel papier of karton. De leerling met nummer 1 moet de Sranan-tekst op zijn poster schrijven. De leerling met nummer 2 moet de Okanisi tekst schrijven, enzovoort. De leerlingen mogen hun poster ook mooi versieren.

U licht kort de opdracht toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Zelfstandig werken

De leerlingen maken opdracht 1.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U zet de leerlingen aan het werk. U observeert en let erop dat de teksten duidelijk leesbaar zijn en correct overgenomen.

Antwoorden

Opdracht 1

Eigen antwoord: de leerlingen maken een poster.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U veegt de teksten op het bord uit. De leerlingen keren hun posters om zodat de tekst naar beneden op hun tafel ligt. U geeft beurten om de tekst in een bepaalde Surinaamse thuistaal te zeggen. De leerlingen die die tekst hebben opgeschreven, draaien nu hun poster om, zodat gecontroleerd kan worden of het antwoord correct was.

De leerlingen mogen achter op de poster hun naam schrijven. U haalt de posters op, omdat die in les 22 weer zullen worden gebruikt.

Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Luister- en spreekhouding

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geïnteresseerd met spreken voor de klas; – geïnteresseerd met nauwkeurig luisteren naar mondelinge informatie.
LESDOEL	De leerling kan: – goed verstaanbaar spreken voor een groep; – een geïnteresseerde luisterhouding aannemen; – feedback geven op de spreek- en luisterhouding van anderen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van drie. De les eindigt klassikaal.

INTRODUCTIE

U vertelt iets over uw eigen omgeving, zoals de leerlingen later ook zelf gaan doen. Maak daarbij opzettelijk de spreekfouten waar de leerlingen later op moeten letten: spreek zacht, onduidelijk, hikkend, te langzaam of juist te snel. Kijk de leerlingen niet aan en sta niet rechtop. Na afloop vraagt u de leerlingen wat hun is opgevallen. Hoe was het om te luisteren naar iemand die op zo een manier sprak? U bespreekt de problemen van zo'n spreekhouding met de leerlingen en u laat hen tips geven. Wat kan beter? Wat had beter gekund? U houdt opnieuw een korte toespraak, houdt rekening met alle adviezen en laat nu één van de leerlingen een ongeïnteresseerde luisteraar spelen. U vraagt na afloop naar het effect dat zo'n houding op een spreker kan hebben.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Zo spreek je voor een groep:

- zorg ervoor dat iedereen je verstaat:
 - spreek luid, maar schreeuw niet;
 - spreek de woorden duidelijk uit;
 - spreek vloeiend, niet hikkend;
 - spreek rustig, maar niet te langzaam.
- wees altijd beleefd.

Zo luister je:

- zorg ervoor dat je geïnteresseerd overkomt:
 - kijk naar de spreker;
 - onderbreek de spreker niet.

Instructie

U vertelt dat de leerlingen vandaag zelf mogen praten over wat er in hun woongebied te zien is aan dieren en planten. Daarbij moet er goed geluisterd worden naar elkaar. Dat betekent dat zij na het luisteren moeten kunnen navertellen wat er is gezegd. Laat de leerlingen eventueel steekwoorden opschrijven.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U vraagt of de leerlingen begrijpen wat bedoeld wordt met: 'vloeiend, niet hikkend' (zonder te pauzeren, in complete zinnen) en 'geïnteresseerd overkomen'? (laten zien dat je iets interessant vindt.)

U licht de drie rollen kort toe.

- De spreker: – vertelt over zijn/haar omgeving;
 – let op een goede spreekhouding.
 De luisteraar: – let op een goede luisterhouding.
 De observator: – let op de luister- en spreekhouding;
 – vult de observatieschema's in.

U wijst op de aandachtspunten in het informatieblokje. Neem kort de observatieschema's met de leerlingen door. Laat de observatiepunten overnemen in het schrift. De leerlingen moeten dit schema invullen voor elke 'spreker' en 'luisteraar' van hun groep.

U wijst de leerlingen erop dat er binnen de groepen gesproken mag worden, maar dat de groepen geen last mogen hebben van elkaar. Het mag dus niet te luid worden. U gaat na of iedereen begrijpt wat de bedoeling is.

Opdracht 2 voert u klassikaal uit. U geeft kort de beurt aan de woordvoerders van elke groep. De overige leerlingen luisteren en observeren de spreekhouding.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Bij opdracht 2 (presentatie) geeft u de leerlingen na enkele woordvoerders even tijd om de sprekers en hun informatie te vergelijken. U introduceert de termen 'top' en 'tip' door uit te leggen dat een top een compliment is, waarbij je vertelt wat er goed was. Bij een tip vertel je wat er beter kan. U vraagt de leerlingen om iedere woordvoerder een top en een tip te geven. Daarbij gebruiken ze de observatieschema's.

U controleert of er naar de inhoud is geluisterd door vragen te stellen als:

- Welke planten komen voor op het erf van de groep van (xxx)?
- In welke groep kwam een bepaalde soort dieren op het erf voor?
- Wat vertelde (xxx) voor bijzonders?

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen voeren een gesprek in groepen van 3 met duidelijke taken. Ze wisselen ook van rol.

Opdracht 2

De leerlingen bepalen een woordvoerder, vertellen, luisteren en vergelijken de informatie.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Oefen nog een keer in een nieuw groepje.

Verrijking: Varieer in intonatie en stemvolume om boeiender te kunnen vertellen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door de leerlingen kort op elkaar te laten reageren. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Presentatievaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een naamgedicht schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling heeft eerder eenvoudige gedichten geschreven.
LESDOEL	De leerling kan een naamgedicht schrijven.
MATERIALEN	– Kladpapier (per leerling) – Tekenpapier (per leerling) – Stift
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4a. Ze werken in duo's aan opdracht 4b.

INTRODUCTIE

U stelt vragen over gedichten die de leerlingen eerder hebben gelezen of die ze zelf schreven. U vertelt dat de leerlingen vandaag een naamgedicht gaan schrijven. Dat is een gedicht waarbij de beginletter van alle regels een naam vormen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een naamgedicht:

- is een gedicht waarbij de eerste letters van elke regel een naam vormen van boven naar beneden;
- vertelt iets over de persoon met die naam;
- hoeft niet te rijmen;
- heeft bij elke regel een mooi gemaakte eerste letter.

Kijk voor een voorbeeld in het leerlingenboek.

Instructie

U neemt het informatieblokje en het voorbeeldgedicht met de leerlingen door.

Daarna doet u opdracht 1 met uw eigen naam of een andere naam samen met de leerlingen. U laat steekwoorden noemen aan de hand van de vragen in opdracht 1. Daarna schrijft u de letters van uw naam onder elkaar op het bord en laat leerlingen suggesties doen voor een dichtregel met behulp van de steekwoorden. De opbouw van het gedicht hoeft niet per se volgens de volgorde van de letters van de naam. U gaat door met suggesties vragen tot het naamgedicht volledig is. Ondersteun leerlingen door te laten zien dat je kunt spelen met de volgorde van de woorden in een zin om die passend te maken.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft. U stelt duo's samen, zodat de leerlingen weten over wie ze een naamgedicht moeten schrijven. U laat het materiaal uitdelen of wijst waar de leerlingen dit kunnen pakken. Tot slot geeft u aan dat aan het eind van de les enkele leerlingen hun naamgedicht mogen voordragen.

Verlengde instructie

U ondersteunt de leerlingen die dat nodig hebben door samen karaktereigenschappen en bijzonderheden van personen te verzamelen om op ideeën te komen voor het naamgedicht. Ook oefent u nogmaals met het veranderen van de zinsvolgorde om een regel passend te maken in het gedicht. Benadruk dat schrijven veel proberen en steeds verbeteren is.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de gedichten klassikaal.

U geeft beurten aan leerlingen die graag hun naamgedicht willen voorlezen. Ook kunt u de beurt geven aan leerlingen die bijzondere of mooie naamgedichten hebben geschreven.

U doet voor hoe een naamgedicht voorgedragen wordt, door uw eigen naamgedicht voor te dragen.

U praat kort na over elk gedicht door vragen te stellen aan de schrijver en aan de persoon waar het gedicht over ging. *Hoe was het om het naamgedicht te schrijven? Wat vind je een mooie regel in het gedicht? Herken je jezelf in het gedicht?* Laat ook de andere leerlingen reageren op de voordrachten. *Is de persoon herkenbaar? Wat vond je mooi of grappig aan het gedicht?*

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen schrijven in steekwoorden over hun duopartner.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven een eigen naamgedicht dat moet voldoen aan de regels zoals genoemd in het informatieblokje.

Opdracht 3

De leerlingen controleren elkaars naamgedicht.

Opdracht 4

De leerlingen schrijven het naamgedicht op tekenpapier en dragen het voor aan hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk een andere laatste zin voor jouw naamgedicht.

Verrijking: Maak nog een naamgedicht over een familielid van jou.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Hang de naamgedichten op, zodat de leerlingen elkaars werk kunnen bekijken. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Werkwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met werkwoordsvormen in de tegenwoordige en de verleden tijd.
LESDOEL	De leerling kan de werkwoordsvormen van zwakke werkwoorden in de tegenwoordige en de verleden tijd correct spellen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

Wat weten de leerlingen nog van de tegenwoordige tijd en de verleden tijd van werkwoorden? *Wanneer gebruik je de tegenwoordige tijd?* (als je iets beschrijft wat nu gebeurt) *Wanneer de verleden tijd?* (als je iets beschrijft wat in het verleden is gebeurd)

U laat de leerlingen even nadenken over voorbeeldzinnen en noteert er twee op het bord.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Tegenwoordige tijd (t.t.)			Uitzondering: stam eindigt op een -t	
ik	Stam	ik werk	stam	ik eet
... jij?		werk jij?		eet jij?
jij, men	stam + t	hij werkt	stam	u eet
u, hij, zij, het				
wij, jullie, zij	hele ww	jullie werken	hele ww	zij eten

- Als je of jij erachter (= achter de stam) staat, komt er geen -t achter de stam.
- Eindigt de stam op -t? Dan komt er geen extra t.

Verleden tijd (v.t.)		't kofschiptaxietje	
ik	stam + te of stam + de	ik werk <u>te</u>	ik kanode
jij, men		ik start <u>te</u>	ik deel <u>de</u>
u, hij, zij, het			ik red <u>de</u>
wij, jullie, zij	stam + ten of stam + den	wij werk <u>ten</u>	wij kanoden
		wij start <u>ten</u>	wij deel <u>den</u>
			wij red <u>den</u>

- Eindigt de stam op een medeklinker van 't kofschiptaxietje (**t, k, f, s, ch, p, x**)? Dan komt er **-te** of **-ten** in de verleden tijd.
- Eindigt de stam op een klinker of andere medeklinkers? Dan komt er **-de** of **-den** in de verleden tijd.
- Eindigt de stam op **-d** of **-t**? Dan komt er een dubbele **d** of **t** in de verleden tijd met.

Werkwoorden waarbij de klinker verandert (sterke werkwoorden)

	t.t.	v.t.
lopen	ik loop	ik liep
brenge	ik breng	ik bracht

Let op: de leerlingen hebben de voltooide tijd nog niet aangeboden gekregen, daarom spreken we nog niet over 'onvoltooide' tijd met hen.

Instructie

U herhaalt kort de spelling van de werkwoorden door drie werkwoorden op het schoolbord te schrijven:

Werken – starten – redden

U vraagt de leerlingen om deze werkwoorden te vervoegen in de t.t. vanaf de eerste persoon enkelvoud tot en met de derde persoon meervoud. U geeft beurten en laat enkele leerlingen de antwoorden op het schoolbord schrijven. U vraagt de klas of de antwoorden correct zijn. U corrigeert de werkwoorden klassikaal.

U wijst de leerlingen op de uitzondering waarbij 'je' of 'jij' achter het werkwoord staat. U besteedt extra aandacht aan de werkwoorden starten en redden, waarvan de stam eindigt op een -t resp. -d. Wijs ook even op het gebruik van 'men' als tweede persoon. Bijvoorbeeld: Men werkt hard.

Daarna laat u enkele leerlingen de verleden tijd (v.t.) van de werkwoorden opschrijven. U onderstreept de stam en omcirkelt steeds de vervoeging van het woord. Zien de leerlingen welke verschillen er zijn tussen de vervoegingen? U herhaalt de regel van 't kofschip-taxietje.

Ten slotte wijst u op de onregelmatige werkwoorden. U vervoegt mondeling met de klas de werkwoorden 'hebben' en 'zijn'.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door, zodat ze weten waar ze de informatie terug kunnen vinden.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U doet met de leerlingen die dat nodig hebben de eerste zin van elke opdracht samen.

Laat hen hardop redeneren of help hen daarmee. U verwijst steeds naar de schema's in het leerlingenboek. Weten ze nog waar ze de spellingsregels kunnen terugvinden? De rest van de opdrachten maken de leerlingen zelfstandig.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal. U geeft beurten en laat de leerlingen af en toe hardop redeneren hoe ze tot hun antwoord zijn gekomen. Leg extra nadruk op de werkwoorden met een letterwisseling, zoals leven – leeft. U legt ook nadruk op werkwoorden met een stam eindigend op -d of -t, zoals starten en op de onregelmatige werkwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

1. geniet; 2. vergelijk; 3. voelt; 4. zwemt; 5. leven; 6. jaagt; 7. laat; 8. spelen, 9. wil, vervuilt; 10. is

Opdracht 2

1. wilde; 2. lukte; 3. startten; 4. maakten; 5. verhinderden; 6. ontstond; 7. werd; 8. duurde; 9. regende; 10. werd

Opdracht 3

De leerlingen wisselen van schrift en bespreken elkaars antwoorden.

Opdracht 4

1. hoorde; 2. ontdekten; 3. zijn; 4. dachten, bestond; 5. bestaan; 6. geeft; 7. wisten; 8. leven; 9. wisten; 10. kun

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf het werkwoord in de verleden tijd. Pas de regel van 't kofschiptaxietje toe. Ik (dansen); jij (fietsen); hij (spelen); wij (lachen); jullie (boffen).

Verrijking: Schrijf een zin in de verleden tijd. Gebruik er een gewoon werkwoord in en een werkwoord dat van klank verandert.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

18 Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele themawoorden rond het thema Milieu.
LESDOEL	De leerling: – kent de betekenis van de aangeboden themawoorden; – kan zelfstandig de betekenis van een woord in een woordenboek vinden.
MATERIALEN	Minstens één woordenboek
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 4. Ze werken in duo's aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U heeft verspreid op het bord letterparen van het woord 'milieu' geschreven (mi-li-eu). U vraagt de leerlingen een woord te vormen met de letterparen. U vraagt de leerlingen in eigen woorden te omschrijven wat milieu betekent.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het belang	Het voordeel.	Een schoon milieu is in het belang van ons allemaal.
beschadigen	Iets (deels) kapot maken.	Ik maak de doos voorzichtig open om het karton niet te beschadigen.
het gas	Een stof die lijkt op lucht, en die je soms kunt ruiken. Sommige gassen kunnen verbrand worden.	Toen het gas om te koken op was, moesten we snel een volle gasbom bestellen.
de gedragsverandering	Het veranderen van de manier waarop je iets altijd gedaan hebt.	Mensen die afval op straat gooien, moeten werken aan gedragsverandering.
de milieuwet	De regels van de regering om het milieu te beschermen.	Met de nieuwe milieuwet wil men het gebruik van kwik bij goudwinning verbieden.
de overheid	De regering van een land en alle mensen, de ambtenaren genoemd, die daarvoor werken.	Het is niet alleen de taak van de overheid om voor een schoon milieu te zorgen.
de ozonlaag	Een laag gas om de aarde heen dat de aarde beschermt tegen de UV- stralen van de zon.	De ozonlaag beschermt de aarde tegen gevaarlijke UV-stralen van de zon.
de pyroomaan	Een persoon die steeds weer brand wil stichten.	De brand in het leegstaande huis is veroorzaakt door een pyroomaan.
de rampspoed	Grote moeilijkheden. Zware tegenslag.	De aarde wordt bedreigd met rampspoed door het steeds dunner worden van de ozonlaag.
de ultraviolette straling (UV)	Straling van de zon die schadelijk is.	Ultraviolette straling kan heel gevaarlijk zijn.

de verantwoorde- lijke	Iemand die ervoor moet zorgen dat er gebeurt wat er moet gebeuren.	De verantwoordelijke voor de speeltuin zorgde ervoor dat de omheining werd gerepareerd.
vernietigen	Iets helemaal kapot maken, zodat er niets van overblijft.	Als we geen regels stellen voor de houtkap, zullen de houtbedrijven ons bos vernietigen.
voorschrijven	Aanraden of verplichten. Adviseren.	De dokter heeft hem bedrust voorgeschreven.
zich er niets van aantrekken	Doen wat je zelf wilt.	Tegen die kinderen is zo vaak gezegd dat ze niet zonder pet in de felle zon moeten lopen, maar ze trekken zich er niets van aan.
zich schuldig maken aan	Iets verkeerd doen.	Als je lege petflessen op straat gooit, maak je je schuldig aan milieuvervuiling.

Instructie

U laat het woordenboek zien en herhaalt dat je de betekenis van woorden kan opzoeken in een woordenboek. U demonstreert hoe je het woord 'milieu' opzoekt. Vraag de leerlingen wat ze lastig vinden aan woorden opzoeken in een woordenboek. U laat leerlingen onderling op elkaar reageren. Geef zo nodig nog een demonstratie van het opzoeken van een woord in een woordenboek.

U verwijst nu naar de woordenlijst in het leerlingenboek en zegt dat de leerlingen in de woordenlijst kunnen zoeken naar de betekenissen van de themawoorden.

U laat de leerlingen de woordenlijst lezen.

U licht de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u de betekenissen van de themawoorden voor en de leerlingen lezen mee. U vraagt hen om enkele woorden in hun eigen woorden weer te geven. U laat ook een leerling voordoen hoe je een woord opzoekt in een woordenboek en geeft daarbij feedback.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. U bespreekt de antwoorden van de opdrachten met de klas.

Antwoorden

Opdracht 1

1. pyroomaan
2. beschadigen
3. ozonlaag
4. vernietigen
5. ultraviolette straling
6. rampspoed
7. voorschrijven
8. gas

Opdracht 2

1. gedragsverandering
2. zich er niets van aantrekken
3. zich schuldig maken aan
4. het belang
5. de overheid
6. verantwoordelijke
7. milieuwet

Opdracht 3

- a. de wet – de regels
- b. beschadigd – lelijk
- c. de overheid – de regering
- d. de pyromaan – de brandstichter
- e. voorschrijven – adviseren
- f. gas – luchtige stof
- g. de rampspoed – de tegenslag
- h. het belang – het voordeel

Opdracht 4

- a. de overheid – de milieuwet
- b. de ozonlaag – de ultraviolette straling
- c. de rampspoed – vernietigen
- d. de verantwoordelijke – de gedragsverandering

Opdracht 5

De leerlingen wisselen van schrift met hun duopartner en bespreken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak zinnen met de woorden die je moeilijk vindt.

Verrijking: Zoek in het woordenboek alle betekenissen van 'voorschrijven' op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Er zijn verschillende antwoordmogelijkheden. Belangrijk is dat de leerling zijn antwoord kan beredeneren met logische argumenten. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de betekenis van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

De hoofdgedachte

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – een informatieve tekst herkennen; – de functie van titel, inleiding en tussenkopjes aangeven.
LESDOEL	De leerling kan: – de hoofdgedachte van een tekst benoemen; – tussenkoppen bedenken bij een alinea.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1, 2 en 4. Ze werken individueel aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen eraan dat de leesteksten van les 3 en 11 gingen over het milieu. Vraag welke aspecten de leerlingen zich kunnen herinneren. Geef maximaal drie leerlingen de beurt om hierover te vertellen.

U vertelt dat de leerlingen vandaag weer een tekst gaan lezen over het milieu.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De hoofdgedachte:

- is het belangrijkste wat een schrijver duidelijk wil maken met een tekst;
- is het antwoord op de vraag in één of twee zinnen: 'Wat zegt de schrijver over het onderwerp?';
- vind je meestal in de inleiding of het slot van de tekst;
- staat soms niet duidelijk in de tekst, dan moet je de hoofdgedachte zelf verwoorden.

Instructie

U leest het volgende tekstje voor:

Bij bodemvervuiling komen giftige stoffen in de grond. Dat is schadelijk voor alles wat op die grond leeft en woont. Planten nemen de giftige stoffen op via hun wortels. Mensen en dieren eten hiervan en worden ziek. Vervuiling van de grond kan er dus voor zorgen dat planten, maar ook dieren en mensen sterven.

U vraagt waar dit tekstje over gaat, wat het onderwerp is. (bodemvervuiling) U vraagt wat het belangrijkste is wat u vertelde over die bodemvervuiling. (dat planten, dieren en mensen erdoor kunnen sterven) U legt uit dat het belangrijkste wat er in een tekst gezegd wordt over een onderwerp **de hoofdgedachte** van een tekst is.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. De hoofdgedachte zegt in één of twee zinnen waar een tekst over gaat. Hier is de hoofdgedachte: Bodemvervuiling kan zorgen voor het sterven van planten, dieren en mensen.

Vervolgens doet u opdracht 1 samen. U licht daarna kort de overige opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Wijs de leerlingen erop dat ze de woordenlijsten uit les 18 mogen gebruiken.

Verlengde instructie

U leest de tekst gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen? U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 2.

Impliciete woorden		
de bescherm laag inademen de milieuvervuiler de omgeving ondertussen	op je af komen de ozon de planeet de spuitbus uiteindelijk	uitrukken vergiftigen vervuilen voorkomen de vuilverbranding
Uitdrukking/spreekwoord		
een halt toeroepen		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Laat de leerlingen in eigen woorden vertellen waar een tekstblok over gaat.

Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal. Benadruk dat er vele goede antwoorden zijn.

Antwoorden**Opdracht 1**

Milieuvervuiling in Suriname.

Opdracht 2

a. C; b. B

Opdracht 3

a. Schadelijke vuilverbrandingen; b. Bescherm laag; c. bijvoorbeeld: Ramspoed voorkomen

Opdracht 4

- De leerlingen bespreken het antwoord met hun duopartner.
- Surinamers moeten stoppen met het zelf verbranden van hun vuil.
- In alinea 4 (het slot).

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Blader terug naar les 11. Schrijf van elke tekst de hoofdgedachte op.

Verrijking: Stel je voor dat het onderwerp van een tekst 'De brandweer in Paramaribo' is. Wat zou een schrijver kunnen zeggen over dit onderwerp? Bedenk twee hoofdgedachten bij dit onderwerp.

U bespreekt de terugkijkopdracht. Let erop dat leerlingen hun mening toelichten. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 6

Help, Suriname zit vol milieuvervuilers!

- 1 In Suriname is er een strenge milieuwet die voorschrijft dat je afval niet zelf mag verbranden. Daar trekken veel Surinamers zich niets van aan. Ze verbranden hun afval in de buitenlucht en maken zich daarmee schuldig aan milieuvervuiling. Soms zetten ze per ongeluk de hele straat in brand en zijn het net pyromanen. In maart 2019 was het zo erg dat er in een deel van Paramaribo een dikke laag rook hing. De brandweer moest heel vaak uitrukken om brandjes te blussen. Veel mensen kregen last van hoest, hoofdpijn, een bloedneus en branderige ogen.

- 2 Bij deze vuilverbrandingen wordt van alles verbrand wat *niet* verbrand mag worden: plastic, rubber, blikken, spuitbussen en chemicaliën. Mensen hebben allerlei smoesjes om hun vuil zelf te verbranden: “De vuilniswagen rijdt niet in onze buurt.” Of: “De overheid is de verantwoordelijke.” Ondertussen wordt de lucht steeds meer vervuild.

- 3 Door afval te verbranden kun je de ozonlaag beschadigen. Ozon is een gas in de atmosfeer. Dit gas vormt een bescherm-laag tegen de ultraviolette straling van de zon. De ozonlaag is maar drie millimeter dun. Toch is dat dunne laagje van groot belang voor mensen, dieren en de natuur op aarde. Zonder de bescherming van de ozonlaag zou alle leven op onze planeet vernietigd worden.
- 4 Iedereen merkt dat het steeds warmer wordt in de wereld. Er zijn steeds vaker overstromingen. Welke rampspoed komt op ons af als wij zo doorgaan om onze lucht en omgeving te vergiftigen? Uiteindelijk zullen we ook zelf ziek worden van de vervuilde lucht die we inademen. Dat moeten we voorkomen! Maar hoe zorg je voor een gedragsverandering bij mensen? Hoe roep je de milieuvervuiling een halt toe?

Herhaling van les 4 en 12

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het benoemen van persoonsvorm en onderwerp; – geoefend met het gebruiken van voegwoorden en voorzetsels.
LESDOEL	De leerling kan: – de persoonsvorm en het onderwerp in een zin benoemen; – voegwoord en voorzetsel in een zin gebruiken.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U inventariseert wie niet meer weet hoe persoonsvorm, onderwerp, voegwoord en voorzetsel gevonden kunnen worden. U haalt met de leerlingen de voorkennis op over persoonsvorm, onderwerp, voegwoord en voorzetsel. Blik nog even terug op de informatieblokken van les 4 en 12.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 4 en 12 van dit thema.

Instructie

U vertelt dat dit een herhalingsles is. U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u van elke opdracht de eerste twee opgaven. Vraag de leerlingen naar de strategie die ze kunnen volgen om tot het antwoord te komen. Geef indien nodig extra begeleiding.

U kunt ook een leerling die weinig moeite heeft met grammatica koppelen aan een leerling die nog extra hulp nodig heeft. Samen maken zij de opdrachten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

1. pv = moeten, ow = mensen
2. pv = zijn, ow = we
3. pv = willen, ow = we
4. pv = moet, ow = iedereen
5. pv = weten, ow = de meeste milieuvervuilers
6. pv = wisten, ow = ze
7. pv = moet, ow = de overheid
8. pv = kunnen, ow = het milieu

Opdracht 2

1. De jongeren willen niet meer in de districten wonen, want ze wonen liever in de stad. Of:
De jongeren willen niet meer in de districten wonen, omdat ze liever in de stad wonen.
2. Er zijn verschillende bevolkingsgroepen, daarom kennen we verschillende Surinaamse gerechten.
3. In het bos leven er veel wilde dieren en in de kreken zijn er veel vissen.

Opdracht 3

1. in; 2. in; 3. voor; 4. door, over; 5. van; 6. voor

Opdracht 4

De leerlingen bespreken hun antwoorden met hun duopartner en wat ze lastig vonden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de voorzetsels in de zinnen van opdracht 1 op.

Verrijking: Schrijf een zin met zo veel mogelijk voorzetsels op.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling van les 5 en 13

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met enkele tegenstellingen, spreekwoorden en uitdrukkingen.
LESDOEL	De leerling: – kent de betekenis van enkele spreekwoorden en uitdrukkingen; – kan bekende spreekwoorden en uitdrukkingen toepassen; – kan meerdere tegenstellingen herkennen en gebruiken.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 tot en met 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U haalt nog even de voorkennis op. Laat leerlingen nog enkele tegenstellingen noemen en ook een paar spreekwoorden/ uitdrukkingen uit les 5 en 13. Blader samen met de leerlingen nog even terug naar les 5 en 13 om te zien wat daar werd aangeboden.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 5 en 13 van dit thema.

Instructie

U vertelt dat dit een herhalingsles is.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U maakt samen met de leerlingen die dat nodig hebben van elke opdracht de eerste twee zinnen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig af.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten zelfstandig uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden van de opdrachten klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

a. 2; b. 4; c. 3; d. 6; e. 5; f. 1

Opdracht 2

1. de lakens; 2. vel; 3. zoete broodjes; 4. een zucht; 5. dorst; 6. honger; 7. luchtkastelen; 8. kosten noch moeite; 9. eisen; 10. komen

Opdracht 3

1. onschuldig; 2. uitzetten; 3. helder; 4. gul; 5. onhandig; 6. armoede; 7. taai

Opdracht 4

De leerlingen bespreken de opdrachten met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk een situatie waarin je één of meer spreekwoorden of uitdrukkingen kunt gebruiken.

Verrijking: Ken je nog meer uitdrukkingen die gaan over 'voeten'?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft hen eventueel extra oefenmateriaal.

Praten in verschillende talen

BEGINSITUATIE	In les 14 hebben de leerlingen posters gemaakt voor een bak waarin plastic afval kan worden gegooid. De teksten op de posters zijn in verschillende Surinaamse thuishalen.
LESDOEL	De leerling kan in verschillende Surinaamse thuishalen een kort gesprek voeren en/of volgen over plastic afval weggooien.
MATERIALEN	– De gemaakte posters van les 14 – Per groep een lege plastic fles en een prullenbak of afvalzak – Tape
ORGANISATIE	De leerlingen zitten in groepen van vier of vijf. U stelt de groepen zodanig samen dat in elke groep minstens één leerling zit die van huis uit spreker is van de talen die aan de orde komen. Bij homogene taalklassen kan u een Nederlands sprekende taalgroep maken en/of een taalgroep Sranan en/of een andere taal die u van huis uit spreekt. Laat binnen elke groep het rollenspel eerst in duo's oefenen (opdracht 1). Hierna observeren de duo's elkaar (opdracht 2).

VOORBEREIDING

U heeft in het bronnenmateriaal de benodigde conversaties opgezocht en beluisterd.

INTRODUCTIE

U deelt de posters uit die in les 14 zijn gemaakt. U geeft verschillende leerlingen een beurt om de tekst op haar of zijn poster te lezen. Als de leerlingen hier moeite mee hebben, vraagt u medeleerlingen om hulp.

U zegt dat de leerlingen in deze les een gesprekje zullen voeren in een Surinaamse thuistaal.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De teksten van het rollenspel vindt u in tien verschillende Surinaamse thuishalen in het bronnenmateriaal.

Rollenspel

A: (Leerling doet alsof hij zijn fles lekker heeft leeggedronken.) "Mijn fles is leeg."

B: "Het is een plastic fles."

A: "Die moet in de bak voor plastic afval."

B: "Je hebt gelijk."

(A gooit de fles in de bak.)

B: "Goed zo."

Instructie

U wijst elke groep een taal toe. Voor minstens één van de leerlingen van de groep is deze taal de thuistaal.

U geeft elke groep een lege fles en een lege prullenbak of afvalzak. De poster met de gekozen taal wordt hierop geplakt.

Het rollenspel wordt in elke taal een keer klassikaal voorgedaan door degenen voor wie dit de thuistaal is. Als er maar één spreker in de groep is, speelt u de rol van B. De sprekers hoeven zich niet strikt aan de tekst te houden. Ze mogen kleine variaties in de tekst aanbrengen.

De leerlingen spelen daarna het rollenspel met hun groep in de taal van de groep.
U gaat na of iedereen de opdracht begrepen heeft.

Zelfstandig werken

De leerlingen maken de opdrachten.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Na opdracht 1 en 2 mogen twee leerlingen van elke groep het rollenspel voordoen, bij voorkeur de leerlingen die de taal niet van huis uit spreken. U complimenteert de leerlingen voor hun inzet. U hoeft niet streng te letten op de uitspraak. De leerlingen mogen variaties in de tekst maken. Als de tekst fout is, kunt u of een leerling die de taal van huis uit spreekt de juiste tekst herhalen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen spelen een rollenspel in duo's en in een afgesproken Surinaamse thuistaal.

Opdracht 2

De leerlingen spelen een rollenspel met een ander duo.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert wie er gemakkelijk van taal wisselt en wie er meer moeite mee heeft. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie. De leerlingen mogen hun poster toevoegen aan hun portfolio Meertaligheid.

Overtuigen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend in verstaanbaar spreken voor een groep; – geoefend in het aannemen van een geïnteresseerde luisterhouding; – geoefend met het beoordelen van andermans spreek- en luistervaardigheid.
LESDOEL	De leerling kan: – argumenten gebruiken om iemand te proberen overtuigen; – beleefd blijven in een overtuigende rol; – de spreekvaardigheid van anderen beoordelen.
MATERIALEN	Kladpapier
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van drie. De les eindigt klassikaal.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan tekst 5 'De vruchtbare tuin' uit les 11:
In Suriname groeien planten snel en gemakkelijk, omdat de bodem zo vruchtbaar is. Groenten als klaroen of gomawiri groeien vaak zomaar in je tuin. Toch zijn er mensen die naar de supermarkt gaan om deze groenten voorgesneden te kopen.

U vraagt de leerlingen wat ze van het idee vinden om zelf groenten te verbouwen. U vraagt ook naar argumenten. Dan vertelt u: als je een mening hebt, wil je dat misschien graag duidelijk maken aan anderen. Hoe doe je dat? U komt tot de conclusie dat je dan iemand op een beleefde manier moet zien te overtuigen en niet boos moet worden als dat niet mocht lukken.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Als je iemand probeert te **overtuigen**, probeer je die persoon iets duidelijk te maken waarvan jij vindt dat het waar is. Overtuigen doe je met argumenten. Je vertelt waarom je iets denkt of vindt.

Wanneer je iemand probeert te overtuigen, blijf je beleefd:

- spreek een volwassene aan met 'u';
- luister naar wat de ander te zeggen heeft;
- wees niet fel, blijf rustig en vriendelijk (ook al lukt het overtuigen niet meteen).

Bijvoorbeeld: "Ik denk dat u beter uw eigen tas kunt meenemen naar de markt. Dan heeft u geen plastic zak van de marktverkoper nodig. Die zakken worden weer weggegooid en dat is slecht voor het milieu, terwijl u uw eigen tas steeds opnieuw kunt gebruiken."

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U bespreekt het voorbeeld. Waarom is dit beleefd gezegd? Wat is het argument dat gebruikt wordt?

Dan vertelt u dat de leerlingen zelf een gesprek gaan spelen:

- Een gesprek tussen een neef/nicht en een tante/ oom.
- De neef/ nicht moet de tante/oom ervan overtuigen dat zij/hij zelf groenten kan planten in haar/zijn eigen tuin en die groenten kan eten.

U vertelt dat de leerlingen het woord 'u' gaan gebruiken, omdat ze gaan praten met een volwassene. Eventueel vertelt u dat je soms ook 'je' mag zeggen tegen je ouders of andere familieleden, maar in de opdrachten doen we dat niet.

U legt uit dat iemand overhalen best moeilijk kan zijn. U vraagt de leerlingen wat kan helpen om iemand te overtuigen. (Bijvoorbeeld: duidelijke argumenten geven, goed luisteren naar de mening van degene die tegenover je staat en daarop inspelen, je verhaal duidelijk vertellen, zorgen voor een positieve sfeer en niet ongeduldig worden.

U stelt groepen van drie samen. Opdracht 4 wordt klassikaal uitgevoerd.

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze nodig hebben of aankunnen.

U bespreekt de opdrachten 1 en 2 en inventariseert de antwoorden. Ook bespreekt u de observaties na. Welke argumenten zijn genoemd?

U geeft complimenten aan de leerlingen die hebben meegedaan aan het rollenspel, maar ook aan de luisteraars.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bespreken, spreken en luisteren.

Opdracht 2

De leerlingen bedenken argumenten om te overtuigen. Bijvoorbeeld: het is gezond of het is goedkoper dan uit de winkel.

Opdracht 3

De leerlingen spelen een rollenspel.

Opdracht 4

De leerlingen bespreken wat anders had gekund.

Opdracht 5

Een van de groepen presenteert het rollenspel aan de klas.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Speel een ander rollenspel, waarbij de buurman, of -vrouw van tante zich afvraagt of het niet ongezond is om groenten uit de tuin te eten. Tante probeert hem/haar te overtuigen dat het wel degelijk gezond is.

Verrijking: Speel het rollenspel nog eens. Nu wil tante echt geen groente gaan verbouwen. Hoe eindig je het gesprek dan beleefd?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met beleefd spreken en overtuigen. Houd ook bij welke leerlingen groeien in hun spreekvaardigheid en luistervaardigheden. Daarbij kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid.

Een kort verslag schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling: – kent de begrippen inleiding, kern en slot; – heeft geoefend met de werkwoordstijd onvoltooid verleden tijd.
LESDOEL	De leerling kan: – een kort verslag schrijven; – de verleden tijd gebruiken in een verslag.
MATERIALEN	Kladpapier (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1. Ze werken in duo's aan opdracht 2 en 5. Ze werken individueel aan opdracht 3 en 4, maar ze mogen wel met elkaar overleggen.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze tijdens deze les een kort verslag gaan schrijven en vraagt hun eerst uit te leggen wat een verslag is. U vult de antwoorden zo nodig aan: een verslag is een beschrijving van iets wat echt is gebeurd. U laat de leerlingen voorbeelden noemen en vult deze aan (bijvoorbeeld: een verslag van een sportwedstrijd of van een bezoek aan de dierentuin).

U vraagt waarom je een verslag schrijft. Voor wie schrijf je het? (voor jezelf, om het te onthouden, om voor anderen vast te leggen, zodat die weten wat er gebeurd is) Weer vult u de antwoorden van de leerlingen zo nodig aan.

U vraagt de leerlingen welke woorden in een tekst vertellen of iets al is gebeurd. (woorden als toen, gisteren, of het gebruik van de verleden tijd) In welke tijd moeten de werkwoorden dus staan? (de verleden tijd)

U vertelt dat de leerlingen in deze les een verslag zullen schrijven dat gaat over iets wat gebeurd of gezegd is. De gebeurtenissen zijn in het verleden gebeurd. Het gebruik van de verleden tijd past dus heel goed bij dit verslag.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een verslag:

- schrijf je over een gebeurtenis of ervaring;
- schrijf je dingen die echt gebeurd zijn;
- geef je antwoord op vragen met w/h-vraagwoorden als: wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe.
- verdeel je de tekst in titel, inleiding, kern en slot:
 - plaats een passende titel bovenaan;
 - in de inleiding vertel je waarvan je verslag doet, waar het was, wanneer het was, waarom het was en wie erbij was;
 - in de kern vertel je wat er precies gebeurde;
 - in het slot geef je een samenvatting, een conclusie of het eindresultaat.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Bespreek kort de verschillende begrippen.

U licht kort de opdrachten toe, waarbij u samen met de leerlingen enkele acties tegen milieuvervuiling inventariseert om ze op ideeën te brengen voor opdracht 1. (actie tegen vuilverbranding, het erf op school opruimen of minder plastic zakken gebruiken)

U gaat na of iedereen de opdrachten begrepen heeft.

Verlengde instructie

U neemt met de leerlingen die dat nodig hebben opdracht 2 door. U ondersteunt ze wanneer ze een actie kiezen en vragen beantwoorden.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u enkele verslagen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bedenken acties, die helpen tegen milieuvervuiling.

Opdracht 2

De leerlingen kiezen een actie en bespreken die aan de hand van de vragen.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven een verslag in v.t. dat verder voldoet aan de punten zoals genoemd in het informatieblokje.

Opdracht 4

De leerlingen controleren hun schrijfwerk aan de hand van de vragen en verbeteren waar nodig.

Opdracht 5

De leerlingen bekijken elkaars verslag en geven een tip en een top.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een tekening bij het verslag.

Verrijking: Typ je verhaal op de computer en maak dit op met een mooi lettertype, vetgedrukte kop en witregels.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Schrijven in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Schrijven binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Engelse leenwerkwoorden

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met de werkwoordsvormen in de tegenwoordige en verleden tijd.
LESDOEL	De leerling kan Engelse leenwerkwoorden volgens de regel van 't kofschiptaxietje vervoegen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken individueel aan opdracht 3 en 4.

INTRODUCTIE

U vertelt dat er veel Engelse werkwoorden in het Nederlands opgenomen zijn. Dat noemen we leenwerkwoorden. U vraagt of de leerlingen weten hoe dat komt. (Met nieuwe producten uit Amerika kwamen ook veel Engelstalige woorden in het Nederlands terecht. We namen hun benaming over.)

U maakt op het bord, samen met de leerlingen een lijst van Engelse leenwerkwoorden, zoals chatten, chillen, kickboksen, joggen, enzovoort.

U vertelt de leerlingen dat ze de regels gaan leren voor het vervoegen van Engelse leenwerkwoorden. Daarvoor haalt u kort de voorkennis op van het vervoegen van een werkwoord in de tegenwoordige en verleden tijd. Laat enkele leerlingen de vervoegingen van 'voelen' en 'werken' op het bord schrijven. U vraagt aan de klas of de vervoegingen correct zijn. U laat een leerling de regel van 't kofschiptaxietje uitleggen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Voor Engelse leenwerkwoorden gelden meestal dezelfde regels als voor Nederlandse werkwoorden. De stam vormt de basisvorm voor de spelling. In sommige gevallen wordt die gespeld zoals in het Engels, in andere gevallen wordt die aan de Nederlandse spelling aangepast.

Het ezelsbruggetje van 't kofschiptaxietje werkt ook voor Engelse leenwerkwoorden, maar hier horen ook nog de sisklanken/ sj/ (zoals in 'smash') en/ tsj/ (zoals in 'stretch') bij.

Werkwoorden die eindigen op -e, behouden die -e bij de vervoeging, anders is het woord niet meer goed herkenbaar en kan het foutief worden uitgesproken. Het wordt dus 'hij racet' en niet 'hij ract'.

	Engels	Nederlands	Stam	t.t	v.t.
't kofschiptaxietje	to check	checken	check	ik check jij checkt	ik checkte
Overig	to jog	joggen	jog	ik jog jij jogt	ik jogde

Let op:

Bij sommige woorden eindigt de stam op -e. De -e blijft dan meestal staan. Daardoor blijft het woord herkenbaar en goed uit te spreken. De regel van 't kofschiptaxietje geldt dan voor de letter er vóór.

	Engels	Nederlands	Stam	t.t.	v.t.
't kofschiptaxietje	to skate	skaten	skate <u>e</u>	ik skate jij skatet	ik skatete
Overig	to save	saven	save <u>e</u>	ik save jij savet	ik savede

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U start met de eerste regels. U schrijft de stam uit het voorbeeldschema over op het bord en laat de leerlingen vertellen wat er gebeurt als ze de werkwoordregels toepassen. U geeft beurten en laat hardop redeneren. U schrijft de juiste uitgang erachter.

Daarna licht u toe hoe om te gaan met werkwoorden waarvan de stam eindigt op -e.

Ter oefening kunt u nog twee extra voorbeelden bespreken:

bloggen – ik blog – hij blogt – ik blogde – zij blogden

recyclen – ik recycle – hij recyclet – ik recyclede – zij recycleden

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U maakt samen met de leerlingen die dat nodig hebben de eerste zinnen van de opdrachten. Help de leerlingen bij het raadplegen van de schema's in het informatieblokje.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal. U controleert samen met de klas of een antwoord correct is en waarom.

Antwoorden

Opdracht 1

1. e-mailt; 2. scrolt; 3. chat; 4. downloadt, 5. forwardt

Opdracht 2

1. plande; 2. rapte; 3. playbackten; 4. coverden; 5. brainstormden

Opdracht 3

De leerlingen bespreken en vergelijken elkaars antwoorden.

Opdracht 4

1. mountainbikete; 2. timede; 3. spilde; 4. skatete; 5. Gamede - likete

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de hij-vorm op. Schrijf daarna de verleden tijd op: ik shop – ik shake – ik skype

Verrijking: Maak een lijst van zelfstandige naamwoorden die uit het Engels overgenomen zijn.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen hun antwoorden toe te laten lichten. Eventueel geeft u aan dat de Engelse leenwerkwoorden nog wel vaker zullen worden geoefend. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht tijdens de herhalingsles.

Tekstsoorten herkennen

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – weet welke verschillende tekstsoorten er zijn.
LESDOEL	De leerling kan een activerende tekst herkennen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat de vorige lessen gingen over het milieu, hoe mooi onze omgeving is en hoe zuinig we erop moeten zijn. U vraagt aan maximaal drie leerlingen wat zij in dit thema hebben geleerd over milieu.

Grijp vervolgens terug naar de tekst in les 19, waarin het ging over vuilverbranders. Die tekst eindigde met: Maar hoe zorg je voor een gedragsverandering bij mensen?

U vertelt dat het heel moeilijk is om het gedrag van mensen te veranderen. Maar als iedereen zelf begint, kunnen al veel nare gevolgen voor het milieu worden gestopt.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een activerende tekst:

- zet je aan het denken, wil je overhalen om *actief* te worden, om iets te gaan doen;
- bevat ideeën die met enthousiaste woorden en op een positieve manier verteld worden;
- geeft goede redenen waarom jij ook in actie moet komen;
- heeft veel zinnen die beginnen met een werkwoord.

Bijvoorbeeld: Kom allemaal naar de show! Koop hier de mooiste kleurboeken!

Instructie

U leest tekst 7 voor. U vraagt wat het doel is van de tekst. (De tekst roept je op om mee te doen om het milieu te helpen beschermen.) U vraagt of de leerlingen zich aangespoord voelen om mee te gaan doen. U vraagt waardoor dat komt. (het klinkt overtuigend en enthousiast, goede redenen om mee te doen) Sta stil bij de zin in de tekst: *Deal or no deal*. Wat betekent dat? (Afgesproken of niet afgesproken?)

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U kijkt nog even terug naar het schema met tekstsoorten uit les 8 Schrijven. *Welke tekstsoorten heb je nog meer? Welke tekstsoorten waren de andere teksten in dit thema?* (informatieve teksten)

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. Begrijpen de leerlingen wat ze lezen?

U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden		
belasten de compost de container geen goede zaak het initiatief	kweken onbespoten ondersteunen oplaadbaar organisch	de pesticide de petfles verschil maken de verspilling zorgvuldig
Uitdrukking/spreekwoord		
alle beetjes helpen		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden**Opdracht 1**

1. inleiding – doel
2. kern – ideeën
3. slot – aansporen

Opdracht 2

- a. Bijvoorbeeld: Alle beetjes helpen, jij maakt écht verschil; samen kunnen we het milieu redden.
- b. Bijvoorbeeld: Tijd om er iets aan te doen! Doe mee!

Opdracht 3

De leerlingen bespreken en vergelijken elkaars antwoorden.

Opdracht 4

Eigen antwoord met drie tips en argumenten voor de keuze.

Opdracht 5

Eigen antwoord met twee tips, bijvoorbeeld: verspil geen water; gooi spullen die je niet meer gebruikt niet weg, maar geef ze aan iemand anders die ze wel kan gebruiken.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Waaraan herken je activerende teksten? Schrijf uit je hoofd twee punten op waaraan je een activerende tekst herkent.

Verrijking: Advertenties zijn eigenlijk altijd activerende teksten. Waarom is dat zo, denk je?

AFSLUITING

Bespreek de terugkijkopdracht. U laat enkele leerlingen hun antwoord toelichten, waarmee duidelijk wordt of de activerende tekst erin geslaagd is om de lezer aan te zetten tot actie. U vertelt nog dat in de laatste les Spreken en luisteren verder wordt ingegaan op milieuvervuiling en wat je er zelf aan kunt doen.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie – Leesvaardigheid. U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Begrijpend lezen in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Begrijpend lezen binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Tekst 7

Help mee het milieu te redden!

- 1 Het milieu wordt door onze verspilling belast en dat is geen goede zaak. Tijd om er iets aan te doen! Alle beetjes helpen, jij maakt écht het verschil. Maar... Waar begin je? Wat kun je doen om het milieu wat minder te belasten?
Hieronder volgen op een rij een aantal tips voor jou. Samen kunnen we het milieu redden. *Deal or no deal?*
- 2 – Begin vandaag. Vanaf nu ga jij zorgvuldig om met het milieu.
 - Neem een eigen tas mee als je boodschappen gaat doen.
 - Zet de televisie of radio uit als je niet kijkt of luistert.
 - Gebruik alleen oplaadbare batterijen.
 - Gooi lege plastic petflessen niet uit de auto, maar bewaar ze in een zak.
 - Breng de lege petflessen naar de container, zodat ze gerecycled kunnen worden.
 - Of nog beter: drink water uit de kraan in plaats van uit een petfles.
 - Kweek samen met je ouders groenten die je niet met pesticiden bespuit, zodat je altijd onbespoten groenten eet.
 - Graaf een gat in de tuin om alle organisch afval in te begraven, zodat er compost van gemaakt kan worden.
 - Groet de vuilnismannen, wanneer die het vuil komen ophalen. Ook al stinkt de wagen van ver.
 - Waarschuw je ouders als zij vuilnis willen verbranden en vertel ze over de ozonlaag.
 - Ondersteun elk initiatief in je buurt voor een beter milieu.
- 3 We weten zeker dat je ook zelf tips hebt om het rijtje aan te vullen. Met elkaar kunnen we de wereld veranderen. Doe mee!

Letters recyclen

BEGINSITUATIE	De leerling: – spreekt van huis uit verschillende Surinaamse talen; – heeft een kleine woordenschat in enkele Surinaamse talen die ze van huis uit niet spreken.
LESDOEL	De leerling kan in verschillende Surinaamse thuishalen woorden maken met de letters van gegeven woorden.
MATERIALEN	Bronnenmateriaal
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier of vijf. De groepen zijn niet taalhomo-geen.

VOORBEREIDING

U heeft ongeveer twaalf woorden in verschillende Surinaamse thuishalen in het bronnenmateriaal geselecteerd. Het zijn woorden die de leerlingen bij eerdere lessen Meertaligheid hebben geleerd.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan de vorige lessen waar er gesproken is over het scheiden van plastic afval. U vraagt: *wat kan er gedaan worden met het plastic afval dat wordt opgehaald?* (opnieuw gebruiken/recyclen).

U vertelt dat de leerlingen in deze les letters gaan recyclen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In het bronnenmateriaal staan van tien Surinaamse thuishalen twaalf woorden die al behandeld zijn tijdens de lessen Meertaligheid. U maakt een keuze uit verschillende talen die uw leerlingen spreken. U neemt bijvoorbeeld twee woorden Arowaks, vier woorden Sranan, vier woorden Saamaka en twee woorden Nederlands.

Hieronder staat de lijst met woorden volgens het voorbeeld.

Taal	Woord	Vertaling
Arowaks	Naam	Kurukuya
Arowaks	Goedemorgen	Himiliwabo
Sranan	Leeg	Leigi
Sranan	fles	Batra
Sranan	bak	Baki
Sranan	afval	Doti
Saamaka	Hier	Tee
Saamaka	Morgen	Amanja
Saamaka	Gelijk	Leti
Saamaka	Leeg	Në
Nederlands	Mijn	
Nederlands	Goed	

Instructie

U neemt samen met de leerlingen het informatieblokje door. U spreekt elk woord uit en geeft een beurt om te zeggen wat het woord betekent. Schrijf elk woord op het bord. U maakt groepen van vier of vijf leerlingen. De groepen zijn niet taalhomogeen. U licht kort de opdracht toe door voor te doen wat de bedoeling is. U gaat na of iedereen de opdracht begrepen heeft. U geeft het beginsein en de leerlingen gaan aan de slag. Na vijftien minuten geeft u het eindsein. De groep met de meeste gerecyclede woorden heeft gewonnen.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Na vijftien minuten geeft elke groep aan hoeveel nieuwe woorden zijn gerecycled en wat de gerecyclede woorden zijn. Als er twijfel bestaat over de juistheid van een woord, wordt dit in de klas besproken. Als het gaat om woorden die reeds behandeld zijn, telt het oordeel van u het zwaarst. Als het om woorden gaat die nog niet behandeld zijn, is ook het oordeel van de leerlingen die de taal van huis uit spreken belangrijk. De juiste spelling van de gemaakte woorden is minder belangrijk. Als de groep duidelijk kan maken wat met het woord bedoeld wordt, mag dit worden goed gerekend.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen maken nieuwe woorden van de letters van een gekozen woord.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Wat vonden ze leuk? Wat vonden ze moeilijk? U houdt rekening met de feedback van de leerlingen in de volgende lessen.

Herhaling van les 9, 17 en 25

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met: – de leestekens punt, komma, vraagteken, uitroepteken, dubbele punt en aanhalingstekens; – werkwoordsvormen in de tegenwoordige en verleden tijd; – het Engelse leenwerkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd.
LESDOEL	De leerling kan: – de leestekens punt, komma, vraagteken, uitroepteken, dubbele punt en aanhalingstekens gebruiken; – Nederlandse werkwoorden en Engelse leenwerkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd vervoegen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel.

INTRODUCTIE

U vertelt dat deze les een herhaling is van les 9, 17 en 25. U kijkt nog even terug naar de theorie in die lessen en laat de leerlingen zoveel mogelijk zelf vertellen wat ze er nog van kennen. Zo nodig vult u aan.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 9, 17 en 25 van dit thema.

Instructie

U licht kort de opdrachten toe en gaat na of iedereen die begrepen heeft. U vertelt de leerlingen dat wanneer ze de opdrachten maken, zij terug mogen bladeren naar de informatieblokken van les 9, 17 en 25 van dit thema.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u van elke opdracht de eerste opgave.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

1. Aan een deskundige vroeg ik: "Welke vormen van milieuvervuiling zijn er?"
2. Hij zei: "Wanneer schadelijke stoffen terechtkomen in de atmosfeer is er sprake van luchtvervuiling." Boos riep hij: "Het onverantwoord storten van huisvuil zorgt voor bodemvervuiling!"
3. En ik vulde aan: "En goudwinning leidt vaak tot watervervuiling."
4. Ik vroeg: "Kunnen we bodemvervuiling aanpakken en zuinig omgaan met water?"
5. Hij zei: "Natuurlijk, je moet altijd milieuvriendelijk zijn."

Opdracht 2

1. wordt; 2. onderscheidt; 3. winnen; 4. verdampt, blijft; 5. delft; 6. ontdekten; 7. gebruikte; 8. reisden; 9. smokkelden; 10. verhandelde

Opdracht 3

1. chatte; 2. checkte; 3. gamede; 4. forwardt; 5. liket

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken en bespreken de antwoorden met hun duopartner.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Denk aan 't kofschiptaxietje. Schrijf de verleden tijd op. Ik raad; jij hakt; hij krabt; wij maken; jullie delen.

Verrijking: Schrijf de verleden tijd op van: ik leef. Denk na: wat is de regel hier?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met 45 themawoorden rond het thema Milieu.
LESDOEL	De leerling herhaalt alle aangeboden themawoorden rond het thema Milieu.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 2 tot en met 4.

INTRODUCTIE

U kijkt met de leerlingen terug naar alle lessen en woorden rond het thema Milieu. Weten ze nog welke woorden ze allemaal geleerd hebben? Geef een aantal leerlingen een beurt en laat in rap tempo zo veel mogelijk woorden opnoemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 2, 10 en 18 van dit thema.

Instructie

U legt uit dat de leerlingen eerst zelf opdracht 1 maken en daarna in groepen van vier aan de overige opdrachten gaan werken. U deelt de groepen alvast in.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben bekijkt u samen de verschillende antwoordalternatieven. Soms verschillen die niet veel. Laat de leerlingen daar extra alert op zijn.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U corrigeert opdracht 1 terwijl u rondloopt.

U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Antwoorden

Opdracht 1

- De honden *bevinden zich* op het achtererf.
- De grasvlakte *strekke zich uit* tot aan de bosrand.
- Het is zo warm. Ik wil het liefst *niets aantrekken*.
- De parasol beschermt haar tegen de felle zon.
- Je hoeft je niet schuldig te voelen.
- Van die roddelpraatjes moet hij *zich niets aantrekken*.
- Mijn oom maakte *zich schuldig aan* fout parkeren.
- Je moet je been *uitstrekken*.
- Hij *beschermde zich* tegen muskieten met muskietenkaars.
- We *vinde* deze kleur erg mooi.

Opdracht 2

De leerlingen bespreken de themawoorden in groepen van vier.

Opdracht 3

De leerlingen raden het gekozen themawoord door vragen te stellen.

Opdracht 4

De leerlingen bespreken welke themawoorden ze lastig vinden en geven tips.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak een zin met het themawoord 'geneeskrachtig'.

Verrijking: Kun je ook een moeilijk te tekenen woord proberen te tekenen of uit te beelden?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U doet voor hoe u zoekt in de woordenlijst en u herinnert de leerlingen eraan dat de woorden in alfabetische volgorde staan. Kunnen ze de woorden nu gemakkelijk vinden? Na welke letter komt de M? Zoek met elkaar de themawoorden met een M (milieuvervuiling, medicijnkast, milieuwet).

U controleert enkele zinnen klassikaal en geeft feedback. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben om woorden die in alfabetische volgorde staan, op te zoeken en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Een belofte doen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het beoordelen van andermans spreekvaardigheid.
LESDOEL	De leerling kan: – plechtig een belofte doen; – nauwkeurig luisteren naar anderen; – de spreekvaardigheid van anderen beoordelen.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 2 en 3. Opdracht 4 en 5 worden klassikaal gedaan.

INTRODUCTIE

U vertelt dat er beloftes gaan worden uitgesproken! U vraagt wat een belofte is en laat voorbeelden noemen. Als je een belofte doet, praat je dan anders dan wanneer je gewoon iets vertelt? Wat is hetzelfde? Wat kan anders zijn?

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een belofte doen is heel serieus. Je meent echt wat je zegt en je probeert je belofte zo duidelijk mogelijk over te brengen. Het helpt als je dat plechtig doet:

- spreek iets langzamer dan normaal;
- spreek iets duidelijker dan normaal;
- let op de toon van je stem. Die mag iets uitdrukkelijker zijn dan normaal.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U doet voor hoe je plechtig spreekt. Licht zo nodig het begrip 'plechtig' en 'uitdrukkelijk' toe.

U neemt de opdrachten en het observatieschema door en licht ze toe. U wijst op de afbeelding met de oorkonde en licht zo nodig het woord 'oorkonde' toe. Tot slot herhaalt u de algemene aandachtspunten voor spreken. U gaat na of iedereen die begrepen heeft en laat vragen stellen als niet duidelijk is wat het verloop is van de les.

U maakt groepen van vier of laat de leerlingen dit doen.

Opdracht 4 is een presentatie voor de klas. U verdeelt de luisteraars in twee groepen: groep 1 let op de spreekhouding en groep 2 let op de beloftes. Halverwege wisselt u de taak van de twee groepen. Hou de tijd in de gaten, zodat zoveel mogelijk leerlingen aan de beurt kunnen komen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Na afloop bespreekt u de observaties.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen kiezen of bedenken 2 beloftes en schrijven deze op.

Opdracht 2

- De leerlingen spreken beloftes uit en andere leerlingen observeren.
- De leerlingen beoordelen de sprekers aan de hand van de observatiepunten.

Opdracht 3

De leerlingen overleggen met elkaar.

Opdracht 4

- De leerlingen beoordelen de sprekers aan de hand van de observatiepunten.
- De leerlingen luisteren naar de beloftes en schrijven deze op.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies of bedenk nog een belofte. Let op één van de aandachtspunten: langzaam, duidelijk, of met uitdrukkelijker intonatie spreken.

Verrijking: Gebruik gebaren bij het plechtig spreken.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruik maken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid.

Lessen Herhaling en Verrijking

BEGINSITUATIE	De leerling heeft alle voorgaande lessen uit Thema 1 Milieu afgerond en ook repetities gemaakt over de lesstof.
LESDOELEN	– De leerling oefent extra aan in dit thema behandelde lesdoelen rond Begrijpend lezen en Schrijven. – De leerling doet verdiepende opdrachten bij in dit thema behandelde lesdoelen rond Begrijpend lezen en Schrijven.
MATERIALEN	– Kopieën van de werkbladen bij Thema 1 Milieu. – Bij de les Schrijven en bij Verrijking: - Kladblaadjes; - Groot vel papier; - Pen, kleurpotloden of stiften; - Tape.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel.

VOORBEREIDING

U heeft op basis van de resultaten van de repetities vastgesteld welke leerlingen de lesstof moeten herhalen en welke leerlingen toe zijn aan verrijking.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

HERHALING LES 1: BEGRIJPEND LEZEN

Introductie

U neemt de informatieblokjes op het werkblad met de leerlingen uit groep A en B door. U controleert of elke leerling de theorie begrijpt. Waar nodig kunt u verwijzen naar de informatieblokjes uit de lessen Begrijpend lezen 3, 11, 19 en 26.

Informatie

Een schrijver wil iets met zijn tekst bereiken. Hij heeft een doel. Als hij het **doel van de tekst** weet, kiest hij welk soort tekst hij gaat schrijven. Een **tekstsoort** kan verschillende vormen hebben. Voorbeelden:

Doel van de tekst De schrijver wil:	Tekstsoort	Voorbeelden
informatie geven	informatieve teksten	verslag, werkstuk, nieuwsbericht
iets uitleggen	instruerende teksten	recept, spelregels, bijsluiter bij medicijnen, handleiding, gebruiksaanwijzing
een mening geven en de lezer met argumenten overtuigen	overhalende teksten	boekbespreking, filmbespreking (recensie), weblog, betoog, ingezonden brief
de lezer iets laten doen	activerende teksten	advertentie, reclametekst, flyer, oproep op een website, klachtenbrief
de lezer vermaken	amuserende teksten	gedicht, (strip)verhaal, sprookje, cartoon

Om een tekst makkelijk leesbaar te maken kan de schrijver verschillende onderdelen gebruiken:

Onderdeel	Wat is het?
de titel	een kop bovenaan de tekst, trekt de aandacht en maakt duidelijk waarover het gaat
de inleiding	het begin van de tekst, een introductie
het tussenkopje	vette of schuine woorden boven een deel van de tekst
de alinea	een stukje tekst over één onderwerp, elke alinea begint op een nieuwe regel
de afbeelding	Een foto, grafiek, tekening die iets van de tekst laat zien of verduidelijkt, soms staat er een bijschrift bij

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken. Er is een **verband**. Vaak geven **signaalwoorden** meer informatie over het soort verband.

Verband	Signaalwoorden	Voorbeeld
verklaring/reden	omdat, want, daarom of immers	Hij komt niet op het feest, omdat hij ziek is.
doel - middel (probleem, oplossing)	waarmee, daarmee, met als doel, door middel van, om (te), met behulp van	Hij koopt ingrediënten om roti mee te maken.
oorzaak – gevolg	doordat, dat komt door, daardoor, door, want	Een gastank is ontploft, daardoor is het gebouw beschadigd.

Instructie

U vraagt de leerlingen: *Kan je manieren bedenken waarop de schrijver mensen probeert zo ver te krijgen dat ze iets doen? Welke tekstsoort wordt daarvoor gebruikt?*

U licht de verschillende tekstonderdelen toe (titel, inleiding, tussenkopje, alinea en afbeelding). Weten de leerlingen wat ermee wordt bedoeld? Kunnen ze de onderdelen aanwijzen in een tekst? Kunnen ze de onderdelen die u aanwijst benoemen?

U vraagt de leerlingen of ze nog voorbeelden van signaalwoorden kunnen geven. Weten ze wat een tekstverband is? Kunnen ze zelf voorbeelden bedenken bij het tekstverband reden (verklaring)? Welke signaalwoorden passen daarbij?

U zegt dat de hoofdgedachte het belangrijkste is wat de schrijver duidelijk wil maken met zijn tekst. U vraagt de leerlingen waar ze op moeten letten als de hoofdgedachte niet duidelijk uit de tekst te halen is. Vul indien nodig, de antwoorden van de leerlingen aan.

U leest tekst 1 samen met de leerlingen en bespreekt deze na. *Welke tekstsoort is deze tekst? Hoe wist je dat? Wat is de hoofdgedachte van de tekst? Wat vind je van de tekst? Hoeveel alinea's zijn er? Kan je een tussenkopje bedenken bij alinea 2 en 3?*

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen zijn begrepen. Daarna maken de leerlingen de volgende opdrachten zelfstandig.

HERHALING LES 2: SCHRIJVEN

Introductie

U neemt het informatieblokje op het werkblad met de leerlingen uit groep A en C door. U controleert of elke leerling de theorie begrijpt. Waar nodig kunt u verwijzen naar de informatieblokjes uit de lessen 8, 16, en 24 over Schrijven.

Informatie

Je schrijft een tekst altijd met een doel. Als je het **doel van de tekst** weet, kies je welke soort tekst je gaat schrijven. Een **tekstsoort** kan verschillende vormen hebben.

Voorbeelden:

Doel van de tekst	Tekstsoort	Voorbeelden
informatie geven	informatieve teksten	verslag, werkstuk, nieuwsbericht
iets uitleggen	instruerende teksten	recept, spelregels, bijsluiters bij medicijnen, handleiding, Gebruiksaanwijzing
een mening geven en de lezer overtuigen met argumenten	overhalende teksten	boekbespreking, filmbespreking (recensie), weblog, betoog, ingezonden brief
de lezer iets laten doen	activerende teksten	advertentie, reclametekst, flyer, oproep op een website, klachtenbrief
de lezer vermaken	amuserende teksten	gedicht, (strip)verhaal, sprookje, cartoon

Een **naamgedicht** maak je zo:

1. Kies een persoon en bedenk wat je van die persoon weet. Gebruik de **w/h-vraagwoorden**: wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe.
2. Schrijf de letters van de naam van boven naar beneden. Versier ze mooi.
3. Maak met elke letter een zin over de persoon. Het hoeft niet te rijmen.

Instructie

U gaat na of de leerlingen zich nog herinneren welke tekstsoorten er allemaal bestaan. U vertelt de leerlingen dat ze vandaag een naamgedicht gaan schrijven. *Van welke tekstsoort is een naamgedicht een voorbeeld? Waarom?* (amuserende tekst) De leerlingen schreven al een naamgedicht in les 16. U vraagt of ze nog weten hoe je een naamgedicht schrijft. Laat hen zoveel mogelijk zelf vertellen. U herinnert de leerlingen er indien nodig aan dat een naamgedicht niet hoeft te rijmen en dat een naamgedicht met de beginletters van iemands naam wordt gevormd. Het naamgedicht gaat over de eigenschappen van die persoon. U vertelt dat de w/h-woorden die je gebruikt bij verwachtingsvragen kunnen helpen om het gedicht te schrijven. Vraag de leerlingen alle w/h-woorden op te noemen. Laat de leerlingen ze daarna toepassen op een recente gebeurtenis. Tenslotte licht u de opdrachten kort toe en gaat u na of deze door iedereen zijn begrepen. Daarna werken de leerlingen zelfstandig verder aan de opdracht.

VERRIJKING:

U geeft vooraf aan hoeveel opdrachten de leerlingen moeten maken. Vertel ook of ze opdracht I, II en/of III maken, of dat ze zelf kunnen kiezen.

Instructie

Opdracht I

U spreekt met de leerlingen af hoeveel planten en/of dieren op de poster moeten komen. Benadruk dat de teksten op een poster altijd kort zijn. U wijst de leerlingen er op dat de poster er mooi en uitnodigend uit moet zien.

Opdracht II

U licht kort toe wat een plan van aanpak is. Als er voldoende tijd is en u daar de mogelijkheden toe heeft, kunt u de leerlingen eventueel een plan van aanpak laten kiezen om met de klas uit te voeren. U bespreekt dan met hen welke plannen van aanpak haalbaar zijn, welke niet en waarom.

Opdracht III

U benadrukt dat de tips in de klas of thuis uitvoerbaar moeten zijn. Laat de leerlingen eventueel in duo's brainstormen om op ideeën voor tips te komen.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U complimenteert de leerlingen met hun inzet.

Antwoorden en criteria

Begrijpend lezen (les 1)

Opdracht 1

- a.
 1. Informatieve tekst.
 2. Activerende tekst.
 3. Amuserende tekst.
- b. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Door de eerste en de laatste zin te lezen.

Opdracht 2

Tekstblok 1: Duurzaam project.

Tekstblok 2: Goed voor het milieu.

Opdracht 3

Stop met het gebruik van plastic tasjes. Dat is goed voor het milieu.

Opdracht 4

- a. Het verhaal gaat over slager Redunder.
- b. Plastic wordt bij wet verboden, maar slager Redunder verpakt zijn vlees in plastic.
- c. Hij kan het vlees verpakken in bananenbladeren.
- d. Eigen antwoord.

Schrijven (les 2)

Opdracht 1

Een naamgedicht is een voorbeeld van een amuserende tekst.

Het resultaat van opdracht 2 t/m 5 is een zelf gemaakt naamgedicht, dat voldoet aan de volgende eisen:

- de eerste letters van elke regel vormen van boven naar beneden een naam;
- het gedicht vertelt iets over de persoon met die naam;
- de eerste letter van elke regel ziet er mooi uit.
- de spelling is (grotendeels) correct

Verrijking (les 1 en 2)

Opdracht I Poster

Het resultaat is een zelf gemaakte poster, die:

- gaat over het beschermen van een bepaalde dieren- of plantensoort;
- activerend is geschreven;
- (grotendeels) correct is gespeld;
- antwoord geeft op de volgende vragen:
 - a. Waarom kies je voor die planten of dieren?
 - b. Hoe wil je die planten/dieren gaan beschermen?
 - c. Hoe kunnen mensen jou helpen?

Opdracht II Plan van aanpak

Het resultaat is een zelf gemaakt plan van aanpak, waarin staat:

- wat je wilt doen (actie);
- wat daarvoor moet worden geregeld (takenoverzicht);
- in welke volgorde dat moet worden gedaan (stappenplan);
- wat je erbij nodig hebt (materialenlijst).

Opdracht III Vier-tips-poster

Het resultaat is een zelf gemaakte poster, die voldoet aan de volgende eisen:

- er staan vier tips op;
- de tips hebben te maken met het milieu;
- de tips zijn thuis en/of in de klas te gebruiken;
- de poster bestaat uit teksten en afbeeldingen;
- de poster is duidelijk en overzichtelijk;
- de poster ziet er aantrekkelijk uit.

DIFFERENTIATIE

Leerlingen die snel klaar zijn met de opdrachten, kunt u de volgende opdracht geven:

Herhaling: Pak een verrijkingsblad en kies een of meer opdrachten om te doen.

Verrijking:

Bij opdracht I

- Geef in een duo of viertal feedback op elkaars poster: wat is goed, wat kan beter. Pas daarna de poster aan.
- Heb je eerst een poster over een dier (plant)? Maak dan nu een poster over een plant (dier). Neem de tips uit de feedback mee en maak nu een nóg mooiere poster.
- Bedenk wat een handige plek is om deze poster op te hangen. Waarom daar? Denk aan de doelgroep.

Bij opdracht II

- Presenteer in viertallen je eigen idee en plan van aanpak. Geef elkaar feedback op het presenteren. Wie kan goed presenteren? Hoe doet hij/zij dat? Wat heb je gezien wat je een volgende keer zelf ook wilt gebruiken?
 - Geef elkaar feedback op het plan van aanpak. Is het plan volledig? Is alles duidelijk?
 - Bespreek in viertallen of duo's het idee. Welk idee is het leukst? Waarom? Zou het plan echt kunnen worden uitgevoerd? Waarom wel of niet?
- Verdeel elk individueel alle taken onder de groepsleden op papier. Maak ook een planning. Probeer daarvoor in te schatten hoeveel tijd er nodig is. Bespreek de resultaten samen. Is het een evenwichtige verdeling? Doet iedereen evenveel?

Bij opdracht III

- Geef in een duo of viertal feedback op elkaars poster: wat is goed, wat kan beter. Pas daarna de poster aan. Hou rekening met de feedback.
- Bedenk wat een handige plek is om deze poster op te hangen. Waarom daar? Denk aan de doelgroep.
- Werk één tip uit op een aparte poster. Zorg voor een mooi lettertype en een uitnodigende afbeelding.

AFSLUITING

De leerlingen corrigeren de opdrachten zelf. U haalt de blaadjes op voor uw registratie.

THEMA

2

Recreatie

Een nieuw thema

BEGINSITUATIE	Over het nieuwe thema recreatie heeft de leerling zijn/haar eigen voorkennis.
LESDOEL	De leerling maakt kennis met de aspecten van het nieuwe thema.
MATERIALEN	– Attributen voor een korte sketch over vrijetijdsbesteding – Kladblaadjes (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1. Ze werken individueel aan opdracht 2, 3 en 4. Aan opdracht 5 werken ze eerst in duo's. Ze sluiten opdracht 5 af in groepen van vier.

INTRODUCTIE

U introduceert het thema door een korte sketch uit te voeren over uw eigen favoriete vrijetijdsbesteding. U kunt bijvoorbeeld een rugzakje en wandelschoenen aandoen alsof u een fijne wandeling gaat maken. Of u neemt uw paspoort en een koffer mee en doet alsof u op reis gaat. Of u gaat relaxed een leuk boek lezen, stukjes hoorbaar eruit lezend en daarvan genietend of u doet alsof u naar een stukje muziek luistert.

Vervolgens schrijft u het woord recreatie op het bord. U vraagt de leerlingen wat het woord en de sketch met elkaar te maken hebben. Laat eventueel enkele leerlingen hun vrijetijdsbesteding uitbeelden. De rest van de klas kan raden welke vorm van recreatie ze zien. Houd het uitwisselen kort, want in opdracht 1 gaan de leerlingen in duo's praten over hun vrijetijdsbesteding.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het thema 'Recreatie' is een thema waar iedereen ervaringen mee heeft. Dat kan zijn als recreant/vrijetijdsbesteder, maar ook als verschafter van recreatie. In Suriname zijn toerisme en recreatie steeds vaker een belangrijke bron van inkomsten en werkverschaffing. Bij recreatie kunt u denken aan reizen en verre bestemmingen, maar ook aan uitstapjes en hobby's. Dit thema belicht al deze aspecten en moedigt leerlingen aan om over hun eigen ervaringen te vertellen en te schrijven.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U start door de leerlingen in duo's opdracht 1 te laten doen. Bij aanvang deelt u kladblaadjes uit. Na een paar minuten zegt u dat beide leerlingen in de duo's al iets verteld moeten hebben. U geeft ze eventueel nog even de gelegenheid om dat alsnog te doen en laat aantekeningen maken over elkaars ervaringen.

Vervolgens geeft u enkele leerlingen de beurt om over elkaar te vertellen. Ga in op de verschillende vormen van recreatie die genoemd worden.

U licht de andere opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. De leerlingen werken individueel aan opdracht 2 en 3, maar mogen wel met elkaar overleggen.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u het begin van opdracht 2, 3 en 4 samen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Geef vervolgens de antwoorden van opdracht 2 en 3, zodat de leerlingen hun antwoorden snel kunnen controleren. Besteed tot slot vooral aandacht aan de resultaten van de interviews. U vraagt een leerling uit elke groep om kort te vertellen wat er in hun groep is besproken. Schrijf de antwoorden in steekwoorden op het bord.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: voetballen of Nederland
- b. Eigen antwoord
- c. De groepen presenteren hun antwoorden.

Opdracht 2

In les 3 over Jamaica

In les 11 over een strand van Jamaica (en over Brownsberg)

In les 19 over Nederland

In les 26 over Suriname

Opdracht 3

1. Les 6
2. Een kaart schrijven
3. Les 4 en les 20
4. Les 5
5. Les 7 en 8

Opdracht 4

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: zwemmer bij waterval, bladzijde ...

Opdracht 5

- a. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Waarom vind je deze afbeelding interessant?
- b. Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ik vind deze afbeelding interessant omdat je bij deze waterval mag zwemmen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht door enkele leerlingen met argumenten over hun keuze te laten vertellen. Op deze manier krijgt u al een goed beeld van de houding van de leerlingen rond het thema.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele woorden rond het thema Recreatie.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in groepen van drie of vier aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U schrijft de titel op reis op het bord en maakt een woordkast met vier kolommen (reizen, nodig, slapen en regelen) aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe kan ik reizen? (reizen)
- Wat heb ik nodig als ik naar het buitenland ga? (nodig)
- Waar kan ik slapen? (slapen)
- Hoe regel je een slaappleats? (regelen)

De relevante woorden die de leerlingen noemen in verband met deze vragen, schrijft u op in de betreffende kolom.

Bijvoorbeeld: vliegtuig, vliegticket, hotel en reisbureau.

U sluit af met te vertellen dat de leerlingen nog meer woorden gaan leren die te maken hebben met recreatie.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de accommodatie	Een ruimte en wat verder nodig is voor een bepaald doel.	Deze accommodatie is geschikt als hotel, maar ook voor een groot feest.
de excursie	Een uitstapje met een groep om iets te leren.	We zijn met de klas op excursie naar een museum geweest.
Inchecken	Je melden aan de balie van een hotel of vliegmaatschappij voor een kamer of vlucht die je hebt gereserveerd.	Uiterlijk twee uur vóór vertrek moesten we inchecken op het vliegveld.
Internationaal	Tussen verschillende landen. Binnen één land heet het: nationaal.	De atleet Miquel van Assen is gisteren vertrokken naar Mexico voor een internationaal sporttoernooi.
Luxe	Iets wat niet echt nodig is, maar wel prettig is of lekker aanvoelt.	Een zwembad bij een huis is een voorbeeld van luxe.
Online	Als je met je computer verbinding hebt met internet.	Als je iets online koopt, koop je dat via internet met je computer.
het oponthoud	De vertraging. Als je een poosje niet verder kunt met iets. Iets houdt je tegen.	De bus had een oponthoud van een kwartier, want er lag een koe op de weg.

de receptie	De balie. Een plek bij de ingang van een gebouw, bijvoorbeeld van een hotel. Daar zit iemand bij wie je je moet melden als je binnenkomt.	De vriendelijke mevrouw van de receptie gaf ons de sleutel van onze hotelkamer.
Relaxen	Ontspannen. Op je gemak leuke dingen doen voor je plezier.	Diana lag in een hangmat met een boek te relaxen.
Reserveren	Iets bewaren voor iets of iemand. Vragen of iets bewaard kan worden voor iemand. Iets van tevoren afspreken of bespreken.	Gelukkig hebben we op tijd een kamer gereserveerd, want nu is het hotel helemaal vol.
de ruimbagage	Vracht (in de luchtvaart en de scheepvaart) die door de passagier afgegeven is en in het vrachtruim wordt meegevoerd. Extra bagage die meegaat op een vliegtuig of schip.	De twee koffers van mijn moeder gingen als ruimbagage mee op de vlucht naar Amsterdam.
het seminar	Bijeenkomst waar mensen over een bepaald onderwerp praten met lezingen en/of workshops.	Het seminar voor huisartsen duurde drie dagen.
het ticket	Een kaartje om toegang te krijgen tot bijvoorbeeld een vliegtuig of schip.	Ik moest mijn ticket laten zien, toen ik op het vliegveld ging inchecken.
Verkennen	Als je voor het eerst ergens komt, ga je die plek onderzoeken, bijvoorbeeld een huis of terrein. Je kijkt goed rond om te zien hoe het is.	Ik ging samen met mijn zusje het bos achter de speeltuin verkennen.
het visum	Een officieel bewijs dat je een land in mag of er een tijdje mag blijven. Zonder dat bewijs mag dat niet.	Als je naar het buitenland gaat, heb je soms een visum nodig.

Instructie

U schrijft de themawoorden uit script 1 op het bord. U vraagt de leerlingen te luisteren naar script 1 en vooral op deze woorden te letten.

U leest script 1 voor. U vraagt of de leerlingen uit het script hebben kunnen opmaken wat de woorden betekenen. Als niet alle betekenissen van de woorden duidelijk zijn, zoekt de leerling deze in de woordenlijst op.

U geeft dan beurten en vraagt naar voorbeelden of zinnen met de woorden of uitleg in eigen woorden. Betrek de afbeeldingen uit het leerlingenboek bij het bespreken van de betekenis van de woorden.

U geeft feedback op de inbreng van de leerling. De klas mag waar nodig aanvullingen geven.

Script 1:

Een **seminar** is een bijeenkomst waarop mensen over een bepaald onderwerp praten. Als die mensen uit allerlei landen komen, is het een **internationaal** seminar. Moet je voor zo'n seminar naar een land dat je alleen met een vliegtuig kan bereiken, dan heb je een **ticket** nodig, een kaartje, een toegangsbewijs (plaatsbewijs) voor de vliegreis. Met je ticket moet je nog **inchecken**. Daarmee zeg je dat je daadwerkelijk mee wil vliegen. Dat kan **online** op een computer of op je mobiel of op het vliegveld. Als deze zaken niet in orde zijn, kan dit voor **oponthoud**, vertraging bij het inchecken zorgen. Sommige landen mag je niet zomaar bezoeken. Voor die landen is er een **visum** nodig, een speciale toestemming om een land binnen te reizen. In het vliegtuig mag je handbagage meenemen en **ruimbagage**. Ruimbagage moet je bij het inchecken op het vliegveld afgeven. Die gaat het vrachtruim van het vliegtuig in.

U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

In een ander land logeer je in een **accommodatie**, meestal een hotel. Je accommodatie kan je **reserveren**, laten vrijhouden. Wanneer je er bent, moet je je aanmelden bij de **receptie**, de balie, waar de receptionist jouw gegevens bekijkt. In **luxehotels** kun je ongestoord **relaxen**, uitrusten, ontspannen. Soms worden er ook leerzame reisjes georganiseerd. Op deze **excursies** kun je de omgeving **verkennen**, zodat je er meer over te weten komt.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Doe opdracht 2 als volgt voor. U leest een omschrijving van een themawoord naar keuze op. In plaats van het themawoord in de omschrijving te noemen, zegt u 'hm-hm' of 'puntje, puntje'. U vertelt de leerlingen dat ze de woordenlijst moeten gebruiken bij het maken van de opdrachten. Eventueel kan de terugkijkopdracht ook in kleine groepen worden gemaakt, waarbij de leerlingen met elkaar overleggen en discussiëren.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele themawoorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. U bespreekt de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

1. visum; 2. reserveren; 3. excursie; 4. online; 5. relaxen; 6. internationaal; 7. oponthoud

Opdracht 2

De leerlingen maken nieuwe zinnen met de themawoorden.

Terugkijkopdracht

Een reis maken naar het buitenland	Wat doe je zoal op vakantie/zakenreis?	Nodig om te logeren/verblijven
het ticket het visum het oponthoud inchecken de ruimbagage internationaal	relaxen de excursie verkennen het seminar	de accommodatie de receptie reserveren online luxe

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf van drie themawoorden een woord met bijna dezelfde betekenis in je schrift.

Verrijking: Maak woordparen met een themawoord, bijvoorbeeld: reserveren - de reservering. Doe dit met drie themawoorden.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U maakt samen met de leerlingen een woordkast waarin ze de themawoorden moeten plaatsen. U laat de woordkast op het bord staan voor de volgende les Begrijpend lezen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Verwachtingsvragen

BEGINSITUATIE	De leerling kan een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud.
LESDOEL	De leerling kan: – verwachtingsvragen formuleren; – aan de hand van de tekst de verwachtingsvragen beantwoorden.
MATERIALEN	– Dobbelstenen per groep (zelf geknutseld, met op de zes zijden geschreven: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe) – Woordkast op het bord (uit les 2)
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen met welk thema ze bezig zijn en vraagt welke nieuwe woorden ze hebben geleerd. U brengt de woordkast weer onder de aandacht. U vraagt: Welke vragen komen in je op als je deze woorden leest? U geeft eerst zelf een voorbeeld, zoals: Wat is jouw manier om te relaxen?

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Verwachtingsvragen:

- beginnen met w/h-woorden: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe;
- stel je voordat je een tekst helemaal gaat lezen of tijdens het lezen daarvan;
- geven je een beeld van de tekst voordat je die helemaal gaat lezen;
- helpen je om de tekst beter te lezen en daardoor beter te begrijpen, doordat je graag de antwoorden te weten wilt komen.

Bijvoorbeeld:

Titel: 'Avontuur op het strand'

Verwachtingsvragen: Wie beleeft een avontuur? Wat gebeurde er? Wanneer is het gebeurd?

Waarom gebeurde dat op het strand? Waar was dat strand? Hoe liep het af?

Instructie

U noteert de titel Twee jaar vakantie op het bord.

U vraagt de leerlingen welke vragen in hen opkomen bij deze titel. Wat willen ze weten over de tekst die hierbij hoort? Als voorbeeld stelt u de vraag: 'Wie heeft er twee jaar vakantie?'

Vervolgens laat u de leerlingen met suggesties komen. U noteert de vragen op het bord.

U vertelt dat dit verwachtingsvragen worden genoemd. Ze geven aan wat je in de tekst verwacht te lezen.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Laat de leerlingen nog meer vragen bedenken.

Vervolgens kunt u ervoor kiezen om de tekst voor te lezen, om de tekst in beurten door de leerlingen te laten voorlezen of om de leerlingen individueel te laten lezen. Dit laatste heeft de voorkeur.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Wijs de leerlingen erop dat ze in opdracht 1 en 2 de woordenlijsten uit les 2 mogen gebruiken.

U vertelt de leerlingen dat ze voor opdracht 3 moeten wachten op nadere instructies.

Voor opdracht 3 schrijft u volgend schema op het bord:

1. Wie
2. Wat
3. Waar
4. wanneer
5. Waarom
6. Hoe

Daarna deelt u de leerlingen op in groepen van vier. Geef elke groep een dobbelsteen.

Vertel dat elke waarde van de dobbelsteen overeenkomt met een bepaald w/h-woord. U

neemt samen met de leerlingen het schema op het bord door. Vertel de leerlingen daarna

dat elk groepslid om de beurt met de dobbelsteen mag gooien en een verwachtingsvraag

bij tekst 1 moet bedenken met dat w/h-woord. U zegt dat de titel van de tekst 'Het eindeloze

oponthoud' is. Het groepslid wiens voornaam alfabetisch eerst voorkomt, mag beginnen.

De leerling links van de gooier moet de vraag telkens noteren. De dobbelsteen wordt steeds naar rechts doorgegeven.

Na tien minuten rond u het spel af. U vraagt aan één groep om hun verwachtingsvragen

voor te lezen. U noteert deze vragen op het bord. Laat de andere groepen aanvullen met

vragen die nog niet genoemd werden.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen

inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden

uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk

gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met

opdracht 1 en 2.

Impliciete woorden		
Aanmelden	Chique	de kust
de bibliothecaresse	het diner	de receptioniste
de bijeenkomst	het gedoe	de universiteit
Boeiend	de handbagage	de vertraging
Caribisch	het hotel	de vlucht

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Tot slot bespreekt u de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1 en 2

- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Wie gaat er op reis? (de hele familie) Waarom gaat die op reis? (Moeder moet naar een seminar.) Waar gaat de reis naartoe? (naar Jamaica) Hoe gaan ze er naartoe? (met het vliegtuig) Wat gebeurt er op reis? (Er is oponthoud, omdat er een kamer te weinig is geboekt.)
- Hoe kennen die mensen elkaar? (Het is een familie.) Wat gaan ze doen? (Het eiland verkennen.) Waarom zijn ze met de taxi? (Ze zijn op vakantie en de taxi brengt hen van het vliegveld naar het hotel.)
- Eigen antwoord

Opdracht 3

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Wie had er een oponthoud? Waar was dat oponthoud? Waardoor was het oponthoud veroorzaakt? Wanneer was dat oponthoud? Hoe lang duurde het oponthoud?

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf vijf verwachtingsvragen op bij de titel Een excursie om nooit te vergeten.

Verrijking: Verwachtingsvragen zijn niet alleen handig bij het lezen. Bedenk nog een situatie waarin ze handig zijn.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 1

Op reis

(1) Mijn moeder reist veel voor haar werk. Ze is bibliothecaresse in de bibliotheek van de universiteit. Elk jaar is er een seminar, een internationale bijeenkomst, waar mensen uit bibliotheken van verschillende landen bij elkaar komen.

(2) Dit jaar hoefde ze niet ver te reizen, want ze ging naar een bijeenkomst van alle Caribische universiteitsbibliotheken in Jamaica. Het is maar twee uurtjes vliegen naar Jamaica. Voor het Caribisch gebied heb je gelukkig geen visum nodig. Het regelen van een visum kan af en toe een gedoe zijn, zeker als je naar Europa of Amerika gaat.

(3) Als mijn moeder voor haar werk op reis gaat, wordt alles voor haar geregeld: het ticket, de accommodatie in een hotel en zelfs het ontbijt en diner. Wat een luxe! Omdat mijn vader vond dat ze dit jaar al te vaak alleen was weggeweest, besloten we met haar mee te gaan. "Dan mag jij naar het boeiende seminar gaan, en ga ik gezellig met de

kinderen het eiland verkennen", zei hij met een knipoog tegen mijn moeder. Ze vond het heel gezellig dat we meegingen, omdat ze ons dan niet hoefde te missen. Mijn broer en ik vonden het spannend; we waren nog nooit naar Jamaica geweest.

(4) Er was al online ingecheckt voor ons. We mochten zelfs extra ruimbagage meenemen. Ik vond dat een beetje overdreven. Handbagage en één koffer leken me meer dan genoeg. Gelukkig had het vliegtuig geen vertraging en waren we snel bij ons hotel.

(5) Toen we aankwamen en ons bij de receptie aanmeldden, bleek dat er alleen voor mijn moeder een kamer was gereserveerd. Een tweede kamer regelen zorgde voor wat oponthoud. Maar nadat de vriendelijke receptioniste het probleem had opgelost, konden we in de chique hotelkamer relaxen en bijkomen van de vlucht. De volgende morgen zouden we op excursie gaan met een busje langs de kust.

Het werkwoordelijk gezegde

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het benoemen van de persoonsvorm en het onderwerp; – geoefend met het benoemen van het werkwoordelijk gezegde.
LESDOEL	De leerling kan het werkwoordelijk gezegde in enkelvoudige zinnen benoemen.
MATERIALEN	Infographic Zinsdelen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 3. Ze werken in individueel aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U schrijft de volgende voorbeeldzin op het bord:

Mijn tante en ik gaan zondag dawet drinken op de markt.

U vraagt hoe je de persoonsvorm kan vinden. U herhaalt de drie manieren om de persoonsvorm te vinden:

1. de zin vragend maken;
2. de tijd veranderen;
3. in het enkelvoud of meervoud veranderen.

U geeft de persoonsvorm aan in de zin.

U vraagt hoe je het onderwerp kunt vinden.

U herhaalt de methode van de zin vragend maken. Het onderwerp komt dan na de persoonsvorm, als tweede zinsdeel dus. Dan geeft u het onderwerp aan.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het werkwoordelijk gezegde vind je zo:

Voorbeeld:

Mijn broer en ik zijn naar Jamaica geweest.

Persoonsvorm (pv) = zijn

Onderwerp (ow) = Mijn broer en ik

Het werkwoordelijk gezegde = pv + alle andere werkwoorden in de zin

Werkwoordelijk gezegde (wg) = zijn geweest

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vertelt de leerlingen dat ze een nieuw zinsdeel leren: het werkwoordelijk gezegde. Het werkwoordelijk gezegde bestaat uit de persoonsvorm en alle andere werkwoorden in de zin.

U gaat terug naar de zin van de introductie en benoemt het werkwoordelijk gezegde, terwijl u het in de zin onderstreept.

Daarna noteert u het werkwoordelijk gezegde onder de zin:

wg = gaan drinken

U doet hetzelfde met de volgende voorbeeldzin:

Ik zou wel eens naar Afrika willen reizen.

wg = zou willen reizen

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Verlengde instructie

U maakt samen met de leerlingen die dat nodig hebben opdracht 1.

Vraag wat de persoonsvorm is en welke werkwoorden er nog meer in de zin staan, totdat de leerlingen het begrijpen.

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, koppelt u een leerling die weinig moeite heeft met grammatica aan een leerling die nog extra hulp nodig heeft. Samen maken zij de opdrachten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Schrijf daarvoor de volgende extra zinnen op het bord:

1. Het visum was verlopen.
2. Ze had nog net op tijd een nieuw visum kunnen aanvragen.

Vervolgens bespreekt u de antwoorden klassikaal.

1. pv= was; ow= het visum; wg = was verlopen
2. pv = had; ow= ze; wg = had kunnen aanvragen

Antwoorden

Opdracht 1

1. pv= is; ow= mijn moeder; wg = is geweest
2. pv =kan; ow= je; wg =kan logeren
3. pv moet; ow= je; wg = moet aanvragen
4. pv= gaan; ow= vader en de kinderen; wg = gaan verkennen

Opdracht 2

1. wg = zou kunnen relaxen
2. wg = heeft moeten treffen
3. wg = wil kunnen kijken
4. wg = zou hebben gegeven
5. wg = had moeten afgeven

Opdracht 3

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Benoem de persoonsvorm, het onderwerp en het werkwoordelijk gezegde van de extra zinnen op het bord.

Verrijking: Schrijf twee zinnen op en benoem de persoonsvorm, het onderwerp en het werkwoordelijk gezegde.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het benoemen van het werkwoordelijk gezegde en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Synoniemen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geïnteresseerd in de woorden van dit thema; – geïnteresseerd in het opzoeken van woorden in een woordenboek.
LESDOEL	De leerling kan: – voorbeelden noemen van synoniemen; – synoniemen opzoeken in een woordenboek.
MATERIALEN	Woordenboek voor elke groep
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's. U splitst de groep op. Eén helft maakt opdracht 1, 2 en 3 achter elkaar. De andere helft maakt na opdracht 1 eerst opdracht 3, waarbij het woordenboek gebruikt wordt. Zo heeft u minder woordenboeken nodig.

INTRODUCTIE

U schrijft de woorden blij en vrolijk naast elkaar op het bord. Daaronder schrijft u de woorden mooi en prachtig naast elkaar. U vraagt de leerlingen waarom die woorden bij elkaar horen (Ze betekenen hetzelfde.) Dan voegt u dokter toe aan het linker rijtje. U vraagt de leerlingen welk woord daarnaast past ('arts'). Schrijf dit woord ernaast.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Synoniemen zijn verschillende woorden die hetzelfde betekenen.

Bijvoorbeeld: een synoniem van *blij* is *vrolijk*.

Synoniemen kun je opzoeken in een woordenboek.

Bij de uitleg van de betekenis van een woord staat vaak ook een synoniem.

Instructie

U vertelt dat woorden die hetzelfde betekenen, synoniemen worden genoemd.

U laat de leerlingen in duo's gedurende twee minuten meer voorbeelden bedenken. Daarna worden de antwoorden klassikaal uitgewisseld.

Vervolgens vraagt u waar je een synoniem kan opzoeken. (in een woordenboek of op internet)

U vraagt de leerlingen hoe dat moet en doet het vervolgens hardop voor. Daarbij herhaalt u kort de stappen die nodig zijn om een woord op te zoeken.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Let op: afhankelijk van het woordenboek dat gebruikt is, kunnen de antwoorden afwijken.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, zoekt u een synoniem op in een woordenboek.

U benoemt daarbij de verschillende stappen van het opzoeken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. U bespreekt de antwoorden klassikaal.

Antwoorden

Opdracht 1

1. chauffeur – bestuurder
2. diner – avondeten
3. eetgelegenheid – restaurant
4. kosteloos – gratis
5. reisje – tripje

Opdracht 2

1. gereserveerd – besproken
2. receptie – balie
3. oponthoud – vertraging
4. excursie – uitstapje
5. relaxen – ontspannen

Opdracht 3

1. luchthaven – vliegveld
2. boeken – bespreken, reserveren
3. annuleren – afzeggen, opheffen
4. etablissement – eetgelegenheid, drankgelegenheid
5. lobby – hal, foyer

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek extra synoniemen op, bijvoorbeeld van de woorden 'regio' en 'jungle'.

Verrijking: Er zijn ook woorden die hetzelfde zijn, maar iets anders betekenen (homonimen), bijvoorbeeld: bank. Op de ene bank kun je zitten, de andere bank bewaart je geld. Zoek nog drie van zulke woorden. Zijn dit synoniemen? Waarom niet?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Praten met een toerist

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – al kennisgemaakt met de verschillende Surinaamse thuishalen in de klas; – gesprekje gevoerd in de vier meest voorkomende talen van de klas; – al kennisgemaakt met de afkortingen van de verschillende Surinaamse thuishalen.
LESDOEL	De leerling kan: – in de eigen thuistaal de naam van haar/zijn cultuurgroep uitspreken en schrijven; – de zin 'Ik ben een (cultuurgroep x) uit Suriname' in verschillende Surinaamse thuishalen verstaan; – de zin 'Ik houd van Suriname' in verschillende Surinaamse thuishalen uitspreken.
MATERIALEN	– Taalkettingen – Schrijfblaadjes (per leerling) – Bronnenmateriaal
ORGANISATIE	De leerlingen hebben hun taalkettingen om. De leerlingen werken eerst individueel. Bij opdracht 2 worden duo's gevormd, waarbij sprekers van verschillende Surinaamse thuishalen samenwerken.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.

INTRODUCTIE

U introduceert het lesonderwerp met een gesprek over de diversiteit van Suriname. U praat met de leerlingen over Suriname als toeristische bestemming. Waarom zouden toeristen hierheen willen komen? Wat kunnen ze hier doen en zien?

U vult aan dat voor toeristen de Surinaamse culturen interessant zijn en dat wij hen er veel over kunnen vertellen.

U vertelt de leerlingen dat ze zich in deze les in hun eigen thuistaal zullen introduceren bij een toerist.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In Suriname worden veel verschillende talen gesproken. Elke taal krijgt haar eigen lettersymbool. Welke taal spreekt jij? Welk lettersymbool hoort daarbij?

Nummer	Taal	Lettersymbool
1.	Arowaks	ARO
2.	Karîna auran	KAR
3.	Mandarijn	MAN
4.	Nederlands	NED
5.	Okanisi	OKA
6.	Saamaka	SAA
7.	Sarnámi	SAR
8.	Sranan	SRA
9.	Surinaams-Javaans	SUJ
10.	Trio	TRI
11.	Wayana	WAY

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vraagt de leerlingen om hun taalkettingen om te doen.

Steeds geeft u een leerling van een andere taalgroep de beurt om 'Suriname' te zeggen in haar/zijn taal.

U schrijft de afkorting van de taal op het bord en daarachter 'Suriname' in de desbetreffende taal. (Zie bronnenmateriaal voor de juiste spelling.)

U licht de opdrachten toe en gaat na of die door iedereen begrepen zijn.

Geef de leerlingen de tijd om opdracht 1 voor zichzelf uit te voeren. Bij deze opdracht mogen leerlingen met dezelfde taalkettingen naar elkaar toe gaan en samen zachtjes overleggen.

U vormt duo's, waarbij u leerlingen uit verschillende taalgroepen laat samenwerken.

In opdracht 2 spelen de leerlingen dat ze zichzelf (spreker 1) voorstellen aan een toerist (spreker 2). Daarna wisselen ze van rol.

U laat de leerlingen een aantal keer van duopartner wisselen, zodat ze het rollenspel in meerdere Surinaamse thuishalen hebben gespeeld.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig.

Tijdens opdracht 1 verbetert u zo nodig de spelling. Leerlingen die al klaar zijn, mogen de twee zinnen in verschillende talen op het bord schrijven. Wanneer iedereen klaar is, geeft u enkele leerlingen de beurt om hun zinnen voor te lezen. De rest van de klas herhaalt steeds de zinnen.

Tijdens opdracht 2 complimenteert u de leerlingen die de zin goed uitspreken. U helpt de leerlingen met de uitspraak als dat minder goed lukt. Complimenteer ook de leerlingen die doorzetten ondanks de moeite die ze ervaren.

Antwoorden

Opdracht 1 en 2

De leerlingen oefenen voor zichzelf met zinnen.

Opdracht 2

De leerlingen spelen een rollenspel.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U zegt de zin 'Ik houd van Suriname' in verschillende Surinaamse thuishalen en laat de leerlingen zeggen om welke taal het gaat. U vertelt dat deze zin in de verschillende Surinaamse thuishalen in hun Portfolio Meertaligheid terecht moet komen. Geef de leerlingen de gelegenheid deze opdracht uit te voeren.

U vraagt welke leerlingen zich vrij durven uiten in hun eigen taal. Hoe vonden ze het om hun eigen taal te mogen spreken in de klas?

Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en Spreekvaardigheid, onderdeel Participatie. De leerlingen mogen hun werk toevoegen aan hun portfolio.

Boeiend vertellen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met duidelijk spreken voor een groep; – geoefend met nauwkeurig luisteren naar een klasgenoot.
LESDOEL	De leerling kan: – bondig en boeiend over een eigen ervaring vertellen; – relevante vragen stellen om aan informatie te komen.
MATERIALEN	– Kladblaadjes (per leerling) – Praatstok – Timer
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in duo's aan opdracht 2 en klassikaal aan opdracht 3.

VOORBEREIDING

U bereidt een eigen reisverhaal voor, dat u zeer boeiend kan vertellen.

INTRODUCTIE

U zegt dat u een verhaal gaat vertellen. De leerlingen moeten goed luisteren, omdat ze daarna vragen mogen stellen. Ook vertelt u ze om alvast te letten op de manier van vertellen.

Vervolgens vertelt u bondig en boeiend over een eigen reiservaring. Daarbij let u op elementen die in het informatieblokje worden genoemd.

Na afloop laat u de leerlingen eerst reageren op uw manier van vertellen. Wat viel hen op bij het luisteren naar dit verhaal? Noem eventueel de onderwerpen waar de leerlingen op kunnen reageren, zoals: stemgebruik en vertelhouding. Wanneer er relevante zaken of punten worden opgemerkt, noteert u die op het bord.

Vervolgens laat u de leerlingen vragen stellen over de inhoud van het verhaal. U moedigt iedereen aan goed naar de vragen van klasgenoten te luisteren. Vraag de leerlingen om hun vinger op te steken als de vraag over het verhaal al was beantwoord.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Bondig vertellen doe je zo:

- Bedenk van tevoren wat je wilt vertellen;
- Geef antwoord op vragen als: wat, waar, wanneer, wie, waarom en hoe.

Boeiend vertellen doe je zo:

- Kijk de luisteraar(s) aan;
- Maak passende gebaren tijdens het vertellen;
- Wissel je stemgebruik af (met hoge en lage stem, luid en zacht, snel en langzaam);
- Vertel (soms) grappige en spannende details;
- Vertel (soms) hoe iets rook, klonk of eruitzag.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Leg zo nodig het woord 'boeiend' uit. U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

U geeft de leerlingen bij opdracht 1 enige tijd om over hun verhaal na te denken en korte aantekeningen te maken. Bij aanvang deelt u kladblaadjes uit.

U laat de leerlingen bij opdracht 2 in duo's oefenen. De duopartner kan twee vragen stellen en geeft feedback aan de hand van een tip en een top. Om de vaart erin te houden, kunt u een timer zetten voor de spreektijd (één minuut) van de leerlingen. De leerlingen wisselen ten minste eenmaal van partner.

Daarna roept u de leerlingen in een kring bij elkaar. U legt de leerlingen uit dat alleen de leerling met de praatstok mag vertellen of vragen mag beantwoorden. De overige leerlingen luisteren. Wanneer de leerling klaar is met praten, geeft die de praatstok zelf door aan een andere leerling.

U geeft één leerling de praatstok en laat enkele leerlingen hun volledige verhaal voor de hele groep vertellen. U wijst de leerlingen die luisteren op de vragen van opdracht 3.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

U bespreekt het centraal vertelde verhaal of de verhalen na aan de hand van opdracht 3. Wat maakte het verhaal boeiend? Zou het nog boeiender kunnen? Hoe? Welke vragen heb je nog?

Antwoorden

Opdracht 1, 2 en 3

Leerlingen oriënteren zich op de schrijfopdracht.

Opdracht 2

De leerlingen spelen een rollenspel.

Opdracht 3

De leerlingen denken tijdens het luisteren na over de vragen.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Doe opdracht 2b met nog een extra vraag.

Verrijking: Vertel je ervaring nu als een spannend of grappig verhaal. Of vanuit een bepaalde emotie of gevoelstoestand, bijvoorbeeld verdrietig of verliefd.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een reisverslag schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling: – heeft al verteld over een eigen reiservaring; – kent de begrippen inleiding, kern, slot van een tekst; – heeft al geoefend met het schrijven van een verslag.
LESDOEL	De leerling kan een reisverslag schrijven.
MATERIALEN	Kladblaadjes (per leerling)
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan de opdrachten. Ze werken in duo's aan opdracht 4, met een duopartner die ongeveer even snel werkt.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze tijdens deze les een kort verslag gaan schrijven. U vraagt ze uit te leggen wat een verslag is. Verwijs eventueel naar les 24 van thema 1. U vult de antwoorden zo nodig aan: een verslag is een beschrijving van iets wat echt is gebeurd. U laat de leerlingen voorbeelden noemen en vult aan: een verslag van een sportwedstrijd of van een vergadering.

Vraag waarom je een verslag zou schrijven: voor wie schrijf je dat? Weer vult u de antwoorden van de leerlingen zo nodig aan: voor jezelf, om die te onthouden; voor andere mensen, zodat ze weten wat er gebeurd is. (bijvoorbeeld een verslag in de krant)

U vertelt dat de leerlingen in deze les een reisverslag gaan schrijven, een verslag van een reisje of uitstapje dat ze zelf maakten.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een reisverslag:

- schrijf je over een uitstapje of een reisje dat je zelf meemaakte;
- geef je antwoord op vragen met w/h-woorden als:
 - Wie maakte het uitstapje/reisje?
 - Waar ging het uitstapje/reisje heen?
 - Waarom werd het uitstapje/reisje gemaakt?
 - Wanneer was het uitstapje/reisje?
 - Met welk vervoermiddel ging je op reis?
 - Hoe lang duurde het?
 - Wat gebeurde er tijdens het uitstapje/reisje?
 - Wat zag/hoorde/voelde je?
 - Hoe eindigde het uitstapje/reisje?
- gebruik je de volgende tekstindeling: titel, inleiding, kern en slot.

Instructie

U brengt de verwachtingsvragen van les 3 Begrijpend lezen in herinnering. U vraagt de leerlingen te vertellen wat de verwachtingsvragen zijn. (Vragen die met w/h-woorden beginnen en die je kunt stellen voordat je een tekst gaat lezen.)

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Wat valt de leerlingen op? (Deze vragen zijn hetzelfde als de verwachtingsvragen.) U vertelt dat je verwachtingsvragen ook kunt gebruiken bij het schrijven van een tekst.

U bespreekt samen welke vragen uit het informatieblokje geschikt zijn om te beantwoorden in de inleiding (I), de kern (K) en het slot (S) van het verslag.

Noteer deze informatie op het bord. Bijvoorbeeld:

- Wie maakte het reisje? (I)
- Waar ging het reisje naartoe? (I)
- Waarom werd het reisje gemaakt? (I)
- Wat gebeurde er tijdens het reisje? (K)
- Hoe eindigde het reisje? (S)

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Bij aanvang van opdracht 1 deelt u kladblaadjes uit.

U laat enkele leerlingen alvast vertellen over welk uitstapje of reisje ze hun verslag gaan schrijven. Stuur bij als het om een te omvangrijke reis gaat. U kunt dan bijvoorbeeld voorstellen dat de leerlingen alleen over een bepaald gedeelte van die reis schrijven.

U kunt er ook voor kiezen om alle leerlingen over hetzelfde uitstapje te laten schrijven, bijvoorbeeld over een uitstapje dat de klas samen maakte. Let op: dit laatste is alleen mogelijk als alle leerlingen zijn meegegaan.

U geeft aan hoe lang het verslag mag worden.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, maakt u opdracht 1 samen.

U ondersteunt ze bij het kiezen van een uitstapje/reisje en bij het beantwoorden van de vragen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens laat u enkele leerlingen hun tekst voorlezen, terwijl de andere leerlingen luisteren welke vragen in het verslag beantwoord worden. U laat die vragen en antwoorden kort benoemen na het voorlezen.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen bedenken vragen en steekwoorden bij hun reiservaring.

Opdracht 2

De leerlingen verdelen de steekwoorden naar tekstdelen.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven een kort verslag.

Opdracht 4

De leerlingen lezen hun verslag voor aan hun duopartner en delen tips uit.

Opdracht 5

De leerlingen controleren hun schrijfwerk.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk verwachtingsvragen bij een verslag met de titel 'De wedstrijd'. Verdeel de vragen over een inleiding, kern en slot.

Verrijking: Bedenk andere verwachtingsvragen naast de w/h-vragen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U inventariseert welke vragen het meest hielpen bij het schrijven van het reisverslag en welke originele vragen er nog zijn bedacht.

Degenen die klaar zijn, leveren hun verslag in. De rest mag het thuis afmaken en levert het de volgende schooldag bij u in. U kijkt de verslagen na en beoordeelt of die op de juiste manier zijn uitgewerkt. Bespreek die in een volgende les na.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Leestekens

BEGINSITUATIE	De leerling heeft geoefend met de leestekens punt, komma, uitroepetekens, vraagtekens en dubbele punt met aanhalingstekens.
LESDOEL	De leerling kan aanhalingstekens gebruiken bij een citaat in een tekst.
MATERIALEN	Infographic Leestekens en bijzondere tekens
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen welke leestekens ze al kennen. U bespreekt of herhaalt het gebruik van punt, komma, uitroepetekens en vraagtekens. Steeds mag iemand op het bord een voorbeeldzin opschrijven.

Daarna schrijft u de volgende zinnen op het bord:

Akshay vond het water te koud om in te zwemmen.

Hij zei: "Ik bibber al als ik aan dat koude water denk."

U vraagt een goede lezer om de zinnen voor te lezen. Daarna vraagt u de leerlingen of ze nog weten wat een citaat is. (iets wat iemand letterlijk heeft gezegd) Licht het woord zo nodig toe. U vraagt: *In welke zin staat een citaat? Hoe weet je dat?*

Herhaal het gebruik van aanhalingstekens. Herinner de leerlingen eraan dat ze hier ook al mee hebben geoefend in thema 1, les 9. U bespreekt de combinatie dubbele punt en aanhalingstekens in de zin op het bord.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Aanhalingstekens gebruik je wanneer je letterlijk schrijft wat iemand heeft gezegd.

Als de zin begint met een citaat, schrijf je geen punt. Een vraagteken of uitroepetekens kan wel.

Bijvoorbeeld:

Hij zegt: "Ophouden jullie!"

"Ophouden jullie!", zegt hij.

"Ik wil niet ophouden", zei hij.

Let op: Het onderbroken citaat ("Waarom", zegt hij, "houd je niet op?") komt nog niet aan bod.

Instructie

U zegt dat de volgorde van de woorden ook anders kan zijn. Als voorbeeld schrijft u op het bord:

"Ik bibber al als ik aan dat koude water denk", zei hij.

U bespreekt de verschillen met het eerdere citaat. Wijs erop dat in dit geval de punt in het citaat verval.

U vraagt de leerlingen meer voorbeelden van zo'n zin te geven. Laat enkele voorbeelden op het bord schrijven.

U vertelt dat de uitspraak anders is als het citaat een uitroep of een vraag is. U schrijft de volgende voorbeelden op het bord en licht ze toe.

"Heb jij je visum al?", vroeg Raúl.

"Dat ben ik vergeten!", riep Dolores verschrikt.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht de opdrachten toe en gaat na of die door iedereen begrepen zijn.

Verlengde instructie

U maakt samen met de leerlingen die dat nodig hebben een aantal zinnen van opdracht 1, 2 en 3. U herhaalt de functie van de aanhalingstekens en wijst op de voorbeelden.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Bij opdracht 2 laat u steeds een leerling de zin met de juiste leestekens op het bord schrijven, waarna u de regels herhaalt.

U schrijft de tekst van opdracht 3 zonder leestekens op het bord.

Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Bij opdracht 3 geeft u beurten om de leestekens één voor één op de juiste plaats te zetten.

Antwoorden**Opdracht 1**

1. "Ga je mee op excursie, Quinten?", vraagt Ronnie.
2. Quinten antwoordt: "Nee, ik ben vergeten te reserveren."
3. "Er zijn nog plaatsen vrij", zegt Ronnie.
4. "Leuk, dan ga ik mee!", roept Quinten blij.

Opdracht 2

1. Akshay zei: "Dat water is veel te koud om in te zwemmen."
2. "Ik bibber al als ik ernaar kijk", ging hij door.
3. "Doe niet zo flauw!", riep zijn zusje.
4. "Je bent toch geen bangerd?"

Opdracht 3

Angelo en zijn oma relaxen bij de rivier. "Niet te dicht bij het water komen!", roept oma ineens. "Waarom niet?", vraagt Angelo. "Ik kan goed zwemmen hoor." Oma antwoordt: "Hier is het te diep, maar je kunt verderop bij het strandje zwemmen."

Opdracht 4

De leerlingen bespreken opdracht 3.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Plaats aanhalingstekens in de volgende zinnen. Zet ook een dubbele punt of komma, als dat nodig is.

Ze zeiden we hebben geen tijd Dan maak je toch tijd antwoordde ik

Verrijking: Schrijf een dialoog van vier zinnen met het juiste gebruik van aanhalingstekens. Gebruik de beide vormen die je hebt geleerd.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Laat een aantal leerlingen aangeven wat de functie is van de verschillende leestekens die ze nu kennen. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het juist toepassen van aanhalingstekens en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele themawoorden rond het thema Recreatie.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

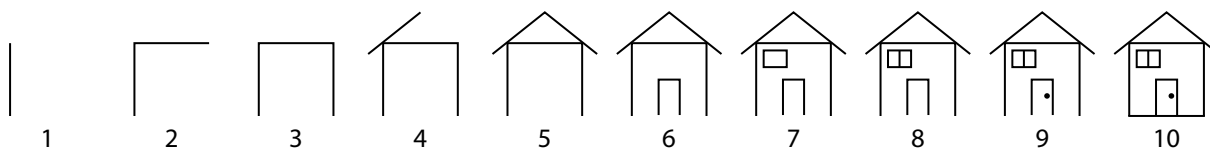
INTRODUCTIE

U speelt het spelletje 'Woordje raden' met de leerlingen om het woord 'recreatie' te raden. Op het bord plaatst u negen puntjes voor het aantal letters van dit woord.

.

U geeft steeds een leerling de beurt om een letter te zeggen. Als de letter voorkomt in het woord, wordt deze geplaatst op de desbetreffende punt. Als de letter meerdere keren voorkomt, vult u deze op alle plaatsen in. Als de letter *niet* voorkomt, tekent u volgens de instructie in de afbeelding elke keer een lijn die resulteert in een tekening van een huis. De leerlingen hoeven niet te wachten tot alle letters zijn ingevuld. Als ze denken te weten wat het woord is, mogen ze het woord direct zeggen.

. E . E E

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de allergie	Overgevoeligheid voor bepaalde stoffen, waardoor je bijvoorbeeld jeuk of uitslag krijgt.	Mijn vader wast de kleren met blokzeep, omdat zijn allergie voor waspoeder hem jeuk en huiduitslag bezorgt.
dineren	's Avonds eten.	Om acht uur gingen de gasten aan tafel om te dineren.
het getij	De afwisseling van laagwater (eb) en hoogwater (vloed) bij het strand of in de rivier.	Door het getij hebben we dagelijks twee keer eb en twee keer vloed.
heilzaam	Als iets goed voor je lichaam of geest is.	Deze olie is heilzaam bij pijn in je gewrichten.
de lifeguard	Iemand die oplet dat er geen ongelukken gebeuren in het zwembad of op het strand. En mensen redt van verdrinking.	De zwembaden zijn verplicht een lifeguard in dienst te hebben.

de livemuziek	Muziek die niet is opgenomen: het is muziek die op dat moment gemaakt wordt. De artiest(en) of band is (zijn) aanwezig en die spelen de muziek en zingen op dat moment.	Toen Clarence jarig was, heeft hij gedanst met livemuziek.
het natuurreservaat	Een natuurgebied dat beschermd wordt.	In het natuurreservaat Brownsberg komen toch illegale goudzoekers de natuur vernielen.
picknicken	Eten en drinken meenemen en buiten in de natuur nuttigen.	Toen we gingen hengelen, namen we een mand met broodjes en drinken mee om te picknicken.
snorkelen	Net onder het wateroppervlak zwemmen en toch door blijven ademen door een soort lange pijp. De ene kant stop je in je mond en de andere kant steekt boven water uit.	Ik heb in het zwembad geoefend met snorkelen, voordat ik het in zee probeerde.
de toerist	Iemand die met vakantie is in een voor haar/hem onbekend gebied of land.	De toerist maakte een wandeling langs de historische gebouwen in de binnenstad van Paramaribo.
toezicht houden	Goed opletten dat er niets ergs gebeurt, of niets verkeerd gaat.	De wachter houdt toezicht op de auto's op het parkeerterrein naast de bank.
troebel	Als een vloeistof, zoals water, niet doorzichtig is.	Het water bij de modderbank in de rivier is troebel.
het vakantieoord	Plek waar mensen in de vakantie een of meer dagen naar toe kunnen gaan om te ontspannen en plezier te maken.	Het vakantieoord te Bersaba wordt in de grote vakantie druk bezocht.
de vreemde valuta	Buitenlands geld, zoals Amerikaanse dollars, Europese euro's of Braziliaanse reals.	De man wisselde zijn vreemde valuta bij de cambio naar Surinaamse dollars om.
de weerkaatsing	Het terugkaatsen van bijvoorbeeld licht of geluid.	De weerkaatsing van het zonlicht op het water, zorgde voor een mooie foto.

Instructie

U schrijft de themawoorden uit script 1 op het bord. U vraagt de leerlingen vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor.

Script 1:

*Ik droom al jaren van een ontspannen vakantie in zo'n heerlijk **vakantieoord**, zo'n plek waar er goed voor je gezorgd wordt als je daar een paar dagen gaat blijven. In zo'n mooi **natuurreservaat**, waar ze echt goed hun best doen om de kostbare natuur goed te beschermen. Want ik wil ook wel eens **toerist** in eigen land zijn, gewoon mijn eigen land leren kennen tijdens een vakantie. Maar ik wil ook eens op een goed verzorgde buitenlandse vakantie aan zee gaan. Ik wil dan elke avond **dineren**, de heerlijkste hapjes proeven. Als er maar geen noten in zitten, want die mag ik niet eten, vanwege mijn **allergie**. Dan krijg ik het helemaal benauwd. En dan hoop ik dat er naast mijn tafeltje een gitarist staat te spelen. Ik kan zo genieten van **livemuziek**.*

U vraagt naar de betekenis van de themawoorden uit script 1 en u laat de leerlingen de betekenis in eigen woorden weergeven. Ze kunnen de betekenis vinden door naar de zinnen voor of achter het woord te luisteren. Soms wordt het woord daar uitgelegd, soms blijkt uit de context wat het woord betekent.

U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen geven.

U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

*Als ik dan op vakantie ben in een vakantieoord, wil ik overdag heerlijk **snorkelen** in zee met zo'n grote duikbril op en onder water naar vissen kijken. En dan staat er zo'n stoere **lifeguard** gelukkig **toezicht te houden**. Hij kijkt met een grote zonnebril tegen de **weerkaatsing** van de zon op het water of het allemaal wel goed gaat met iedereen. Het **getij** van de zee kan namelijk best wel voor gevaarlijke situaties zorgen. Als het laagwater wordt, kan de sterke stroming voor gevaarlijke situaties zorgen.
Zo'n vakantie is volgens mij heel **heilzaam** voor mijn geest. Daarna zit ik weer vol energie. Ik zou vandaag al weg willen!*

U licht ook de betekenis toe van de themawoorden die niet in de tekst zijn verwerkt:
picknicken – troebel – de vreemde valuta

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele themawoorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

1. natuureservaat; 2. troebel, snorkelen; 3. lifeguard; 4. picknicken; 5. getij; 6. weerkaatsing; 7. heilzame

Opdracht 2

a. vakantieoord; b. toerist; c. allergie; d. vreemde valuta; e. toezicht houden; f. dineren

Opdracht 3

1. de picknick; 2. de toezichthouder; 3. het diner; 4. de weerkaatsing

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak twee zinnen. Gebruik in iedere zin een themawoord uit de les.

Verrijking: Maak drie zinnen waarin steeds twee themawoorden voorkomen.

Bijvoorbeeld: vreemde valuta en toerist, snorkelen en picknicken, lifeguard en toezicht houden.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat enkele leerlingen hun zinnen voorlezen. De andere leerlingen moeten aangeven of het themawoord juist gebruikt is. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Vragen bij een tekst

BEGINSITUATIE	De leerling kan: – een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – verwachtingsvragen formuleren en beantwoorden.
LESDOEL	De leerling kan: – andere vragen dan verwachtingsvragen formuleren; – aan de hand van de tekst die vragen beantwoorden.
MATERIALEN	– Schrijfblaadjes (per groep) – Klادbladje (per groep) – Stiften
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan de opdrachten 1, 2 en 3. Ze werken in groepen van vier of vijf aan de opdrachten 4, 5 en 6.

INTRODUCTIE

U herinnert de leerlingen aan de leestekst uit les 3, die gaat over het gezin dat op vakantie ging. U stelt vragen over deze tekst:

- Waar gingen ze heen? (Jamaica)
- Waarom gingen ze daarheen? (moeder had er een seminar)
- Uit hoeveel personen bestond het gezin? (vier: vader, moeder, zoon en dochter)
- Weet iemand nog hoe de tekst eindigde, wat waren de plannen voor de volgende dag? (een excursie langs de kust)

U vertelt dat de tekst die de leerlingen in deze les gaan lezen vertelt over hoe deze dag verliep.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Naast verwachtingsvragen kun je jezelf bij het lezen ook andere vragen stellen.

Bijvoorbeeld:

- Vragen over kennis van het onderwerp: Wat weet ik al over het onderwerp? Waar kan ik meer informatie vinden over het onderwerp?
- Vragen waarmee je je probeert voor te stellen hoe het is: Welk plaatje past bij het verhaal? Hoe zou het er daar uit kunnen zien?
- Vragen waarin je kritisch nadenkt over de tekst: Hoe zou ik me voelen als ik de hoofdpersoon was? Wat vind je van het einde van het verhaal?
- Vragen waarin je onderzoekt hoe het zou zijn als de tekst anders was: Wat zou er veranderen als het verhaal zich op een andere plaats zou afspelen? Hoe zou het verhaal anders kunnen aflopen?

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U laat kort herhalen wat de verwachtingsvragen zijn. U zegt: *De vragen die ik net stelde over de leestekst in les 3 laten zien dat je al kennis hebt over het onderwerp. We hebben namelijk al eerder gelezen over dit gezin. Kennis over een onderwerp en je afvragen wat je er al van weet, is handig bij het lezen.*

Vervolgens kunt u ervoor kiezen om de tekst voor te lezen, om de tekst in beurten door de leerlingen te laten voorlezen of om de leerlingen individueel te laten lezen. Dit laatste heeft de voorkeur.

U licht opdracht 1 tot en met 3 toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Wijs de leerlingen erop dat ze de woordenlijsten uit les 10 mogen gebruiken. U vertelt de leerlingen dat ze voor opdracht 4, 5 en 6 moeten wachten op nadere instructies. Wanneer de leerlingen klaar zijn met opdracht 3, introduceert u opdracht 4, 5 en 6.

Verdeel de klas in groepen van vier of vijf leerlingen voor opdracht 4, 5 en 6. Geef elke groep schrijfblaadjes en stiften. U wijst voor elke groep een organisator en een notulist aan. De organisator is verantwoordelijk voor het goede verloop van de opdracht. De notulist noteert de ideeën in een woordspin. Ga na of ook deze opdrachten duidelijk zijn.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens vraagt u naar een antwoord op een van de vragen uit het informatieblokje. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden

van belang zijn	kleurrijk	de stroming
de cocktail	ondergaand	de werking
de duikbril	opblaasbaar	het zoetwater
kalm (zee)	de parasol	het zwemvest
het kampvuur	de steelband	de zwemvliezen

Spreekwoorden/uitdrukkingen

ergens aan verdienen

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- Je weet al dat de tekst waarschijnlijk gaat over leuke en gezellige zaken.
- Vader geniet van de steelband en de lekkere rum. De kinderen genieten van het zwemmen en snorkelen. Moeder geniet van haar cocktail in de ligstoel.

Opdracht 2

- Doordat het water daar helder is.
- 1

Opdracht 3

- Bijvoorbeeld Brownsberg: je hoort er brulapen, je slaapt in een hangmat, het is in de jungle; Jamaica: je slaapt er in een hotel, het is aan het strand, er is livemuziek.
- Eigen antwoord
- Als het gezin bijvoorbeeld naar Bigi Pan op vakantie was gegaan, dan was er geen zee met tropische vissen, geen steelband en geen strand.

Opdracht 4

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Beetje saai, want er gebeurt niks spannends meer.

Opdracht 5

De leerlingen delen hun ideeën voor een ander einde van het verhaal.

Opdracht 6

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: In de vooravond dineerden we in het hotel, samen met mijn moeder die moe was van het seminar. Na het eten gaapte mijn moeder enkele malen en zei: "Sorry hoor, maar ik ben moe. Morgen heb ik weer een lange dag op het seminar, ik ga slapen." Mijn vader zei: "Ik ben ook moe van de hele dag zon en zee, ik ga mee." Ze brachten ons naar onze kamer, waar wij nog een paar uurtjes een boekje mochten lezen of stil een spelletje mochten doen. De middag was heerlijk geweest en ik had genoten, maar de eerste avond in ons vakantieparadijs had ik me anders voorgesteld.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Wat zou jij 's avonds graag gedaan hebben als je net als het hoofdpersoonage op Jamaica was?

Verrijking: Welke vragen kun je zelf nog bedenken bij de tekst? Let op: het hoeven geen verwachtingsvragen te zijn.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of u biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 2

Genieten!

De volgende dag was ik al vroeg uit de veren om me klaar te maken voor de excursie naar de kust. Ik deed mijn bikini, een opblaasbaar zwemvest, zwemvlieden en een duikbril in mijn strandtas. Ik nam ook nog wat appels uit het hotel mee. We zouden immers bij de zee gaan picknicken.

In de jungle

Ongeduldig wachtte ik tot we zouden vertrekken. Ik was zo benieuwd hoe Jamaica zou zijn. Hoe anders zou het zijn dan het vakantieoord Brownsberg, waar ik eerder met mijn vader en moeder op vakantie was? Dat ligt in een natuurreserveaat midden in de jungle, een gebied waar planten en dieren beschermd worden. Het is een bijzondere plek, waar je brulapen kunt horen, in een hangmat kunt slapen en 's avonds rond een kampvuur kunt zitten. Er zijn ook huisjes te huur waarin je op bedden slaapt. Er komen veel toeristen. Uit eigen land en ook toeristen uit andere landen. Voor Suriname zijn de natuurreservaten daarom van belang. Er wordt namelijk geld verdiend aan de toeristen die met hun vreemde valuta betalen.

Aan zee

Jamaica bleek zo anders te zijn! We zwommen in de zee, het water leek blauw, maar het was de weerkaatsing van de wolken op het water. Ik had gedacht dat er hoge golven zouden zijn, maar de zee was kalm. Je kon daardoor wel lekker zwemmen, maar het water was erg zout. Dat is niet als in onze krekken, die zoetwater hebben. Ik kreeg per ongeluk een slok in mijn mond. Iew, dat was zout! Ik hoorde later dat het zee-water voor sommige mensen heilzaam is tegen allergieën, dat kan zeker waar zijn. Ook het water in de krekken heeft

een geneeskrachtige werking, denk ik. Ook al kan het water troebel worden als je het zand of de modder op de bodem in beweging brengt.

Pa is nerveus

Er was livemuziek; sommige mensen dansten op de vrolijke klanken van de steelband. Mijn vader bleef aan de bar genieten onder een parasol. Hij vond het te warm en was bang om te zwemmen in de zee. "Gaan jullie maar hoor, ik houd wel toezicht. Niet te ver de zee in zwemmen!" "Pa, je hoeft niet zo ongerust te zijn", zei mijn broer. "Er zijn hier lifeguards die alles in de gaten houden." Maar mijn vader waarschuwde ons toch nog eens voor de gevaarlijke stroming van het getij.

Een relaxte avond

In de vooravond dineerden we in het hotel, samen met mijn moeder die een beetje moe was van het seminar. We genoten buiten op het terras van de ondergaande zon. Mama vroeg hoe het was geweest aan zee. Wij hadden gesnorkeld en mooie kleurrijke vissen gezien. Mijn vader weer: "Geef me maar mijn sula hoor. Lekker varen met de korjaal in de Coropinakreek. Beetje hengelen. Ja, man. Hier is de natuur toch anders." Mijn moeder nam het op voor papa: "Geniet maar lekker op het droge, hoor Eddy, maar let wel op die kinderen!" Mijn vader glimlachte tevreden: "Ja, mijn lieve schat, zal ik zeker doen. Ik geniet nu van die lekkere rum die ze hier maken!" Toen proostte mijn vader met mijn moeder en ze keken elkaar lief aan. Mijn moeder leunde lekker ontspannen in haar ligstoel en genoot van haar cocktail.

Herhaling woordsoorten

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het benoemen van zelfstandige naamwoorden en lidwoorden; – geoefend met verkleinwoorden; – geoefend met meervoudsvormen.
LESDOEL	De leerling kan bij een zelfstandig naamwoord het lidwoord, het verkleinwoord en de meervoudsvorm schrijven.
MATERIALEN	– Voorwerpen of afbeeldingen voor het benoemen van zelfstandige naamwoorden – Infographic Woordsoorten
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2, 3. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 4.

VOORBEREIDING

Verzamel voorwerpen en/of afbeeldingen om tijdens de les te laten zien.

INTRODUCTIE

U laat enkele voorwerpen zien (in natura of op een afbeelding). De leerlingen noemen het voorwerp met het lidwoord. Zoek bij voorkeur platen die passen binnen het thema recreatie. Bijvoorbeeld: de koffer, de boot, het voetbalplein en het zwempak.

U schrijft de woorden op het bord of laat die door een leerling opschrijven. U wijst op de zelfstandige naamwoorden en vraagt hoe dit soort woorden worden genoemd. U vraagt ook hoe zelfstandige naamwoorden kunnen worden herkend. (Je kan er een lidwoord voor plaatsen.) U vraagt enkele leerlingen om bij de zelfstandige naamwoorden het juiste lidwoord erbij te schrijven. Dan vertelt u dat de leerlingen in deze les nog zullen oefenen met het schrijven van het juiste lidwoord, verkleinwoord en de juiste meervoudsvorm van zelfstandige voornaamwoorden.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Zelfstandige naamwoorden zijn namen van mensen, dieren en dingen.

Je kan er een lidwoord voor plaatsen, een verkleinwoord van maken en er een meervoudsvorm van maken.

Bijvoorbeeld: toerist **de/een** toerist **het** toerist**je** **de** toerist**en**
 hotel **het/een** hotel **het** hotel**letje** **de** hotel**s**

Instructie

U vraagt de leerlingen van ieder woord het verkleinwoord te noemen.

U schrijft de antwoorden bij de woorden op het bord. U wijst op de verschillende uitgangen van de verkleinwoorden (-je, -tje, -pje, -etje, -nkje) en voegt zo nodig voorbeelden toe (vorm-pje; ding-etje; konin-kje)

Daarna vraagt u ze om van ieder woord de meervoudsvorm te noemen.

U schrijft de antwoorden bij de woorden op het bord. U wijst op de verschillende uitgangen van de meervoudsvormen. (-en, -s, -eren) en voegt zo nodig woorden toe.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U herhaalt dat zelfstandige naamwoorden namen zijn van mensen, dieren en dingen. Indien de leerlingen de gegeven voorbeelden nog niet hadden genoemd, kunt u deze alsnog bespreken.

U licht opdracht 1, 2 en 3 toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. U vertelt de leerlingen dat ze voor opdracht 4 moeten wachten op nadere instructies. Wanneer de leerlingen zover zijn, maakt u groepen van vier en licht u opdracht 4 toe. In elke groep zal een leerling om de beurt de naam van een voorwerp noemen. De volgende van de groep herhaalt het woord en zegt ook het lidwoord erbij. Daarna zegt een ander groepslid het verkleinwoord met bijbehorend lidwoord. De laatste van de groep noemt de meervoudsvorm van het woord met het bijbehorende lidwoord. De rest van de klas luistert en geeft feedback indien nodig. Wanneer de eerste groep aan de beurt is geweest, mag de volgende groep. Herhaal dit tot alle groepen aan de beurt zijn geweest. U kunt er ook voor kiezen om de leerlingen hun antwoorden op een schriftblaadje te laten schrijven. Dit blaadje wordt steeds doorgegeven aan het volgende groepslid die aanvullingen doet. Op deze manier kunnen de groepen gelijktijdig werken en hoeft er niet op elkaar gewacht te worden.

Verlengde instructie

U maakt samen met de leerlingen die dat nodig hebben de eerste twee zinnen van opdracht 1.

U kunt ook een leerling die weinig moeite heeft met grammatica koppelen aan een leerling die nog extra hulp nodig heeft. Samen maken zij de opdrachten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig.

U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Hiervoor schrijft u op het bord twee extra zinnen voor de leerlingen die extra oefening aankunnen:

Dat eiland kan je alleen bereiken met een vliegtuig of boot.

Bij kampvuren zingen we graag een lied.

Vervolgens bespreekt u de antwoorden van de opdrachten. U legt nadruk op de verschillende uitgangen van verkleinwoorden en meervoudsvormen (vogeltje en buurmannetje). Waarom zijn hier extra letters toegevoegd? (die maken het makkelijker om het verkleinwoord uit te spreken). Wijs zo nodig op de spellingsregels van woorden als: natuur, naturen; buurman, buurmannen.

Antwoorden

Opdracht 1, 2 en 3

1. de kreek – het kreekje – de krekken
het water – het watertje – de wateren
het zwembad – het zwembadje – de zwembaden
2. de kleur – het kleurtje – de kleuren
het blad – het blaadje – de bladeren
3. de buurman – het buurmannetje – de buurmannen
de vogel – het vogeltje – de vogels
de kooi – het kooitje – de kooien
4. het dier – het diertje – de dieren
de natuur – het natuurtje – de naturen

Opdracht 4

De leerlingen noemen lidwoorden, verkleinwoorden en meervoudsvormen.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak opdracht 1, 2 en 3 met de twee extra zinnen op het bord.

Verrijking: Van twee zelfstandige naamwoorden kun je één langer woord maken, bijvoorbeeld: vakantie + oord = vakantieoord

Maak een zelfstandig naamwoord dat uit zoveel mogelijk andere zelfstandige naamwoorden bestaat. Schrijf er een lidwoord, verkleinwoord en meervoudsvorm bij.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Wijs de leerlingen erop dat er ook verkleinwoorden zijn die niet of nauwelijks worden gebruikt (natuurtje, watertje). Eventueel kunnen de leerlingen ook zelf voorbeelden noemen.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Spreekwoorden en uitdrukkingen

BEGINSITUATIE	De leerling kent al enkele spreekwoorden en uitdrukkingen.
LESDOEL	De leerling kan: – van enkele nieuwe spreekwoorden en uitdrukkingen de betekenis geven; – bekende spreekwoorden en uitdrukkingen toepassen in relevante situaties.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4 en in groepen van vier aan opdracht 5.

INTRODUCTIE

U grijpt terug op les 5 in thema 1 over spreekwoorden. Welke spreekwoorden hebben de leerlingen toen geleerd? Herhaal de spreekwoorden en hun betekenis. U bespreekt ook wat een spreekwoord is.

U verwijst naar de afbeelding in het informatieblokje en stelt de volgende vragen:

- Wat zie je? (Een jongen die water in zee gooit.)
- Kennen jullie een spreekwoord met water en zee? (Water naar de zee dragen.)
- Heeft dat zin? Water naar de zee dragen? (nee)
- Wat betekent het spreekwoord dan? (iets doen wat zinloos is; iets doen wat geen zin heeft.)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een **spreekwoord** is een vaste uitspraak met een waarheid of een wijsheid.

De volgorde van de woorden in een spreekwoord staat vast.

Bijvoorbeeld:

Water naar de zee dragen = iets doen wat zinloos is; iets doen wat geen zin heeft.

Als het regent hoef je de planten niet te besproeien, want dat is *water naar de zee dragen*.

Een **uitdrukking** of **gezegde** is ook een uitspraak, maar is altijd een deel van een zin. Het werkwoord en de volgorde passen zich aan in de zin.

Bijvoorbeeld:

Zich in de vingers snijden = zichzelf benadelen.

Toen Sara stiekem de snorkel van Orlando meenam, *sneed ze zichzelf in de vingers*. Want daarna mocht ze nooit meer iets van hem lenen.

Spreekwoorden	Betekenis
De appel valt niet ver van de boom.	Kinderen lijken veel op hun ouders.
Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is.	Iedereen drukt zich op zijn eigen manier uit.
Al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt hem wel.	Als je liegt, wordt de waarheid vroeg of laat toch bekend.

Uitdrukkingen	Betekenis
Zich als een vis in het water voelen.	Zich helemaal op zijn plaats voelen.
Twee vliegen in één klap (slaan).	Twee problemen tegelijk oplossen.
Voet bij stuk houden.	(Iets) niet toegeven.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht het woord 'figuurlijk' toe. *Je zegt iets, maar bedoelt er iets anders mee.* U legt dit verder uit aan de hand van het voorbeeld 'Zich in de vingers snijden': Sara heeft zich niet écht gesneden.

U geeft nog twee voorbeelden:

Waar een wil is, is een weg.

Betekenis: als je iets echt wil, is alles mogelijk; als je iets echt wil, zul je een manier vinden om je doel te bereiken.

U bespreekt de betekenis en laat de leerlingen een zin maken met dit spreekwoord.

Geen knip voor de neus waard zijn.

Betekenis: niets waard zijn; nergens voor deugen; zijn vak niet kennen; ergens geen verstand van hebben.

U bespreekt de betekenis en laat de leerlingen een zin maken met deze uitdrukking. Horen de leerlingen een verschil tussen de manier waarop ze de uitdrukking in een zin gebruiken en de manier waarop dat gebeurt met een spreekwoord?

U leest samen met de leerlingen de tabel met spreekwoorden en uitdrukkingen.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. U vertelt de leerlingen dat ze opdracht 1, 2 en 3 individueel moeten maken, maar dat ze hun antwoorden daarna samen mogen verbeteren.

Voor opdracht 5 voegt u twee duo's samen. U vertelt hen dat ze één spreekwoord of één uitdrukking moeten kiezen en een verhaal hiermee moeten maken.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, gaat u samen na welke spreekwoorden en uitdrukkingen nog onduidelijk zijn. U licht ze nogmaals toe.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. Geef de verschillende groepen de beurt om hun verhaal te vertellen.

Antwoorden

Opdracht 1

1. Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is.
2. De appel valt niet ver van de boom.
3. Al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt hem wel.

Opdracht 2

1. ... hield voet bij stuk.
2. ... voel ik me als een vis in het water.

Opdracht 3

a. 6; b. 5; c. 4; d. 2; e. 1; f. 3

Opdracht 4

De leerlingen vergelijken de antwoorden.

Opdracht 5

Eigen antwoord

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Kies twee spreekwoorden en twee uitdrukkingen uit het informatieblokje. Bedenk een situatie waarin deze spreekwoorden en uitdrukkingen van toepassing zouden kunnen zijn.

Verrijking: Verzin zelf een nieuw spreekwoord en leg de betekenis uit.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U gaat na of het verschil tussen spreekwoorden en uitdrukkingen duidelijk is. Laat de leerlingen thuis letten op spreekwoorden en uitdrukkingen die gebruikt worden. U laat ze er een volgende les over vertellen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Kalligrafie en het Chinees schrift

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al kennis gemaakt met het Chinese schrift.
LESDOEL	De leerling kan: – vertellen dat er verschillende schriften zijn; – het begrip kalligrafie omschrijven; – met penseelstreken een Chinees karakter maken.
MATERIALEN	– Bronnenmateriaal – A5-papier (halve vellen A4-papier) – Waterverf – Penselen – Cups met water – Smartphone met toegang tot internet
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier of vijf.

VOORBEREIDING

U zet het kalligrafiemateriaal klaar.

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd.

INTRODUCTIE

U introduceert het onderwerp van de les met een gesprek over reizen en talen. U vraagt:

- *Welk belangrijk document heb je nodig als je naar het buitenland wilt reizen? (paspoort)*
- *Welke talen worden er gebruikt in een Surinaams paspoort? (Nederlands, Engels en Spaans)*
- *Waarom is dat nodig? (omdat in andere landen vaak een andere taal wordt gesproken dan het Nederlands, omdat de vreemdelingenpolitie bijna overal in de wereld Engels begrijpt, en Spaans het meest voorkomt in ons werelddeel)*

U schrijft de volgende woorden op het bord en laat een leerling de woorden lezen:

Paspoort/Passport/Pasaporte

Dan maakt u de volgende tekens op het bord: 护照

U vraagt de leerlingen welke taal dit is. Als er een Chinese leerling in de klas zit, vraagt u of die het karakter kan uitspreken en kan vertellen wat er staat.

Anders doet u dat zelf: *Hùzhào* = *paspoort*

U vertelt: *Als je China binnenkomt, zal je bij de loketten van de immigratiedienst deze tekens zien staan. Het zijn Chinese karakters.*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Het Chinese schrift bestaat niet uit letters met een klank, maar uit **karakters** met een betekenis. Er zijn veel verschillende Chinese talen, maar de karakters zien er in iedere Chinese taal hetzelfde uit. Zo kunnen alle Chinezen elkaar via hun schrift begrijpen.

Het mooi opschrijven van de karakters heet **kalligrafie**.

Instructie

U neemt samen met de leerlingen het informatieblokje door. Daarbij vertelt u dat het westerse schrift (het Romaanse, afkomstig van het Romeinse schrift), het schrift is dat in alle westerse talen, zoals het Nederlands, Engels, Frans, Spaans en Portugees, wordt gebruikt.

U vervolgt: *Hier op school leer je schrijven in het westerse (of Romaanse) schrift. Kinderen die in China naar school gaan, leren het Chinese schrift.*

U schrijft de klanken van het westerse schrift op het bord en vraagt hoe deze klinken:

a, aa, k, ng

U vertelt dat het westerse schrift bestaat uit letters die verbonden zijn aan klanken. Het Chinese schrift bestaat uit karakters die een betekenis hebben.

U licht toe: *Er bestaan veel Chinese talen. In Suriname heb je bijvoorbeeld Chinezen die Hakka spreken en Chinezen die Mandarijn spreken. De Hakkasprekers verstaan vaak het Mandarijn niet en omgekeerd. Het mooie van het Chinese schrift is dat men elkaar wel kan begrijpen door het schrift. De tekens hebben in elke taal dezelfde betekenis.*

U maakt het volgende teken op het bord: 早

U vertelt dat dit karakter op verschillende manieren kan worden uitgesproken. De betekenis heeft altijd iets te maken met een 'vroeg' tijd.

Vraag eventueel Chinees sprekende leerlingen in de klas het karakter op hun manier uit te spreken.

U licht het begrip kalligrafie toe: *De Chinese karakters zijn net kleine tekeningen. Het is een kunst om de karakters zo fraai mogelijk te schrijven. Dit noemt men kalligrafie.*

U schrijft op het bord: kalligrafie = schoonschrift

U laat eventueel enkele leerlingen Chinese karakters opzoeken op internet. Of u laat Chinese karakters op uw eigen telefoon zien.

U vertelt verder: *Schoon betekent hier mooi. Je kan bij elk schrift zo mooi mogelijk proberen te schrijven. Ook met westerse tekens. De sierletters op een diploma zijn eveneens kalligrafische tekens. Kalligrafie kan bovendien een hobby zijn.*

U zegt dat de leerlingen Chinese karakters gaan kalligraferen. U introduceert het materiaal. De leerlingen krijgen een half vel A4-papier en per groepen waterverf, penselen en een cup water.

U schrijft de onderstaande tekens op het bord: 早上好

U vertelt dat dit karakter betekent: Zǎoshang hǎo = goedemorgen

U maakt een begin met het kalligraferen van deze tekens. Laat aan de leerlingen zien hoe ze vloeiende lijnen kunnen maken en kunnen variëren in de dikte van de lijnen.

U vertelt dat dit werkstuk in hun Portfolio Meertaligheid terecht moet komen.

Leerlingen die snel klaar zijn laat u eventueel nog de volgende karakters schrijven:

再见

U vertelt dat dit karakter betekent: Zàijiàn = tot ziens

U licht de opdracht toe en gaat na of deze door iedereen begrepen is.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U kunt aanvullend vertellen dat de karakters bestaan uit horizontale en verticale penseelstreken, streken die een hoek maken en streken die een lichte bocht maken. U moedigt de leerlingen aan de karakters zo mooi mogelijk te maken en het hele papier te gebruiken.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen kalligraferen Chinese karakters.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat enkele werkjes van de leerlingen die goed gelukt zijn aan de rest van de klas zien. U kunt ze in de klas ophangen. De leerlingen mogen naderhand hun werk toevoegen aan hun portfolio.

Een formeel gesprek voeren

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met beleefd (formeel) spreken.
LESDOEL	De leerling kan: – formeel en informeel taalgebruik onderscheiden; – een formeel gesprek voeren.
MATERIALEN	Briefjes met situatieschetsen van formele gesprekken tussen een kind en een volwassene.
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 4. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

VOORBEREIDING

U maakt briefjes met situatieschetsen van formele gesprekken tussen een kind en een volwassene. Bijvoorbeeld:

- een kind vraagt een politieagent de weg en begrijpt vervolgens de uitleg niet goed;
- een kind moet aan de schoolleider/het schoolhoofd wat vragen, maar begrijpt de uitleg niet goed;
- een kind wil een bepaald boek uit de bibliotheek lenen, maar kan het niet vinden.

INTRODUCTIE

U verdeelt het bord in twee kolommen. Boven de linkerkolom schrijft u: klasgenoot. Boven de rechterkolom schrijft u: leerkracht. Dan vraagt u de leerlingen of ze tegen hun klasgenoten hetzelfde of anders praten dan tegen u. U laat ze verschillen noemen en schrijft de verschillen in de juiste kolom op het bord. Vraag waarom daar verschillen in zijn. Samen inventariseert u in welke gevallen je praat zoals tegen een klasgenoot (vriend, broer, zus en iemand van je eigen leeftijd) en zoals tegen een leerkracht (buurman, juf in de mediatheek, moeder/vader van een vriendin/vriend, politieagent, volwassenen en mensen die je niet kent). U schrijft voorbeelden van beide groepen in de juiste kolom. Zorg ervoor dat het bordschema overzichtelijk blijft.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Tegen een leeftijdsgenoot praat je anders dan tegen een volwassene. Tegen een leeftijdsgenoot gebruik je informele taal.

Voorbeeld: Hé, wil jij een koekje?

Tegen veel volwassenen gebruik je formele taal. Formele taal is beleefder dan informele taal.

Voorbeeld: Zou u een koekje willen, mevrouw?

Instructie

U introduceert de woorden formeel en informeel en schrijft ze boven de juiste kolom op het bord. U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vraagt of volwassenen onderling ook formele taal gebruiken. (ja)

Wanneer? (als ze tegen een meerdere (= iemand die hoger in rang is, bijvoorbeeld de directeur) of een oudere persoon praten, of op het werk)

U licht opdracht 1 toe en voert die klassikaal uit.

Na iedere zin bespreekt u waarom de zin formeel/informeel was en tegen wie je zo praat. Zo nodig vult u de kolommen op het bord aan.

- Hé, wat doe jij? (informeel: Hé, jij)
- Dag mevrouw, mag ik alstublieft een pen van u lenen? (formeel: mevrouw, alstublieft, u)
- Ey, je geld is gevallen. Je ziet niet noh! (informeel: Ey, je, je ziet niet noh!)
- Je moet mij niet om een koek vragen. (informeel: Je, moet)
- Pardon meneer, uw potlood is gevallen. (formeel: pardon, meneer, uw)

U voert opdracht 2 uit door een voorbeeldgesprek te voeren met een leerling. Daarin maakt u expres één of twee fouten. De klas luistert en let op wat er fout gaat. U bespreekt dit.

U licht opdracht 3 toe en gaat na of deze door iedereen begrepen is.

U geeft ieder duo een situatieschets, bijvoorbeeld een gesprek met een leerkracht, dokter, politieagent of buurman. Steeds speelt de één zichzelf en de ander de volwassene.

U licht opdracht 4 toe. Kies vervolgens één of twee duo's die hun gesprek voor de klas voeren. U wijst de leerlingen die luisteren op de vragen van opdracht 4. Is deze opdracht ook duidelijk?

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren opdracht 3 uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunen waar nodig. Elk duo oefent een formeel gesprek. Laat leerlingen oefenen in beide rollen.

U bespreekt de klassengesprekken van opdracht 4.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen luisteren naar de zinnen.

Opdracht 2

De leerlingen luisteren naar het gesprek.

Opdracht 3

De leerlingen oefenen een formeel gesprek.

Opdracht 2

De leerlingen luisteren naar het gesprek voor de klas.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Wissel de duo's en oefen nog een gesprek.

Verrijking: Praat een conflict of ruzie uit in formele taal.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met vlot in formele taal spreken. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een kaart schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het schrijven van korte persoonlijke teksten.
LESDOEL	De leerling: – kan een kaart schrijven aan een bekende; – kent woorden voor emoties.
MATERIALEN	– Kladblaadjes (per leerling) – Een stevig stuk papier ter grootte van een half A4 (per leerling) – Een groot vel papier met daarop de emoji's: boos, verdrietig, blij, bang en verbaasd
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 3 en 4. Ze werken in duo's aan opdracht 2 en 5.

VOORBEREIDING

U tekent, print of plakt de volgende emoji's op een vel: boos, verdrietig, blij, bang en verbaasd.

INTRODUCTIE

U bekijkt met de leerlingen de emoji's en vraagt ze wat die betekenen. U vertelt dat de emoji's gevoelens uitdrukken. Een ander woord voor gevoelens is emoties. U tekent op het bord een woordparaplu. U schrijft het woord 'emoties' erboven en de genoemde emoties eronder. U laat de leerlingen aanvullen. Vul zelf aan met minder voor de hand liggende emoties, zoals: verlegen, teleurgesteld, jaloers, verrast, in paniek en ongerust. Maar ook bijvoorbeeld positieve emoties: opgewekt, vrolijk, gelukkig en tevreden. Bespreek een aantal emoties aan de hand van eigen ervaringen van de leerlingen. Wanneer waren ze verrast? Hebben ze zich weleens geschaamd? Wanneer was je verlegen? Wanneer waren ze gelukkig?

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een kaart schrijf je zo:

- Links op de kaart schrijf je het berichtje;
- Rechts op de kaart schrijf je de naam en het adres van degene voor wie de kaart is bestemd;
- Je begint en eindigt met een groet;
- Je ondertekent de kaart met je naam.

Instructie

U vertelt de leerlingen dat ze een kaart gaan schrijven aan een bekende. Op de kaart schrijven ze kort over een gebeurtenis en de emotie die ze daarbij voelden. U grijpt terug op de voorbeelden die al zijn gegeven.

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. Licht daarbij de kaartindeling toe.

U bespreekt hoe je een berichtje op een kaart begint en eindigt (begin- en slotgroet) en laat de leerlingen daar variaties op bedenken. Vraag de leerlingen welke emotie bij het berichtje op de voorbeeldkaart past. (bang, angstig)

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Bij aanvang van opdracht 1 deelt u kladblaadjes uit.

Bij aanvang van opdracht 5 deelt u per leerling een kaart van stevig papier uit.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, maakt u opdracht 1 en 2 samen. Zo nodig doet u enkele suggesties.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U geeft aansturing door te zeggen dat de leerlingen vijf belangrijke woorden kunnen gebruiken in hun verhaaltje. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Tot slot laat u enkele leerlingen hun kaart voorlezen. De andere leerlingen benoemen de emotie die erbij hoort.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen beantwoorden de vragen.

Opdracht 2

De leerlingen bespreken de opdracht.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven een verhaaltje.

Opdracht 4

De leerlingen controleren hun schrijfwerk.

Opdracht 5

De leerlingen bespreken wat anders had gekund.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Met welke groet zou je de kaart ook kunnen beginnen? Schrijf die op.

Met welke groet zou je ook kunnen afsluiten? Schrijf die op.

Verrijking: Hoe schrijf je een kaart aan iemand die je niet persoonlijk kent? Schrijf drie verschillen met een bericht dat je aan een bekende schrijft.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Indien er leerlingen zijn die nooit een kaart versturen, laat hen dan vertellen hoe ze het hebben ervaren om over emoties te schrijven.

Hang de kaarten op, zodat de leerlingen elkaars werk kunnen bekijken.

U kunt de leerlingen eventueel een tekening op de voorzijde van de kaart laten maken.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. Bij een volgende les Schrijven besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Meervoudsvormen

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met de meervoudsvormen: -en, -s en -eren.
LESDOEL	De leerling kan de meervoudsvorm apostrof ('s) toepassen.
MATERIALEN	Vouwbladen (drie per groep)
ORGANISATIE	De leerlingen zitten in groepen van vier. Ze leerlingen werken individueel aan opdracht 1, maar er mag binnen de groep overlegd worden. Ze werken in groepen van vier aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

Elke groep krijgt drie vouwbladen. Hierop schrijven ze de drie verschillende meervoudsvormen: -e, -s, en -eren. Dan begint het spel: u noemt telkens een zelfstandig naamwoord, waarna elke groep het vouwblad met de juiste meervoudsvorm omhoogsteekt. Bijvoorbeeld: toerist, ticket, kind, vakantieoord, pretpark, natuureservaat, ei, eiland, excursie, blad, kopje koffie, televisie, computerspel en vliegtuig.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

We plaatsen apostrof ('s) achter een zelfstandig naamwoord dat eindigt op een lange klinker als je met een vaste -s het woord fout (dus kort) zou uitspreken.

Voorbeeld:

auto	auto's
paraplu	paraplu's

Onthoud de hulpzin:

Ik hou van baby's.

Als een woord op één van deze klinkers eindigt (i, o, u, a, y), dan krijgt dat woord in het meervoud een 's.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U legt uit dat er nog een andere meervoudsvorm bestaat, namelijk met 's. U schrijft de volgende twee zinnen op het bord. Vraag naar de meervoudsvorm van de woorden 'auto' en 'paraplu':

1. Henny wil een auto kopen.
2. Mama heeft altijd een paraplu bij zich.

U schrijft de meervoudsvormen op:

auto's en paraplu's

U vraagt:

- Wat merken jullie op? (er komt een 's bij in het meervoud)
- Op welke letter eindigen de woorden auto en paraplu? (op o en u)
- Hoe worden deze letters genoemd? (klinkers)
- Waarom schrijven we de s er niet aan vast? (omdat de uitspraak dan niet klopt)

U legt vervolgens de regel uit met de voorbeelden: dahlia's, taxi's en jury's.

U geeft de volgende tip: *Om het makkelijker te onthouden, onthoud je de zin 'Ik hou van baby's.'*

U schrijft de zin op het bord en geeft de 'i', de 'o', 'u', de 'a' en de 'y' een andere kleur.

Als een woord op één van de klinkers (i, o, u, a, y) eindigt, krijgt dat woord in het meervoud een 's.'

U licht opdracht 1 toe en gaat na of deze door iedereen begrepen is. Opdracht 2 wordt aan het eind van de les klassikaal uitgevoerd.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, legt u de regel voor de meervoudsvorm 's nog eens uit met de hulpzin 'Ik hou van baby's.' Bij iedere klinker schrijft u een voorbeeld op en vraagt u:

Zit de klinker in de zin? Wat is dan de meervoudsvorm?

(voorbeelden: taxi, auto, paraplu, dahlia en baby)

U doet het een keer voor. Laat de leerlingen daarna zelf de meervoudsvormen opschrijven.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

1. muskieten; 2. vogels; 3. programma's; 4. firma's; 5. waterski's; 6. hobby's; 7. kano's; 8. foto's

Opdracht 2

Eigen antwoord, bijvoorbeeld: mini's, foto's, accu's, agenda's en beauty's

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf de meervoudsvorm op van: wekker, pinda, radio, ziekte en poema.

Verrijking: Schrijf drie zinnen op met de meervoudsvorm 's.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U inventariseert de voorbeelden die de groepen geven en schrijft ze op het bord. Herhaal de tot nu toe behandelde meervoudsuitgangen door enkele woorden te noemen en de leerlingen te laten antwoorden met de meervoudsvorm. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Themawoorden

BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met enkele themawoorden rond het thema Recreatie.
LESDOEL	De leerling kent de betekenis van de aangeboden themawoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in duo's aan opdracht 1 en 2.

INTRODUCTIE

U praat met de leerlingen over de pagara-estafette met oudjaar in Paramaribo. U vertelt dat het een grote attractie is en een bezienswaardigheid waar veel publiek naar komt kijken. U geeft enkele leerlingen een beurt om hierop te reageren. Vraag of zij ook andere attracties kennen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het ambassadekantoor	Een kantoor van een ambassadeur. Een ambassadeur werkt in het buitenland als vertegenwoordiger van de overheid van zijn eigen land.	Het Franse ambassadekantoor is geopend van maandag tot en met vrijdag van 08.00 tot 17.00 uur.
de attractie	Iets leuks wat je kunt doen of zien, bijvoorbeeld op een feestdag of de kermis.	De pagara-estafette met oudjaar in de binnenstad van Paramaribo is een attractie voor toeristen.
de bezienswaardigheid	Iets bijzonders wat je kunt bekijken.	De grote kerstboom die tijdens de kerstdagen op het Onafhankelijkheidsplein staat, is een bezienswaardigheid.
de cruise	Een vakantietocht op zee, op een luxeschip.	Mijn tante heeft een heel jaar gespaard om een cruise te maken langs de Caraïbische eilanden.
de douane	Een kantoor (aan de grens), waar onder andere je paspoort gecontroleerd wordt.	Bij de douane aan de grens moest ik mijn paspoort laten zien.
forceren	Dwingen, doordrijven. Iemand onder druk zetten.	De stakeholders forceerden de regering tot het verhogen van hun salaris.
de hulpverlener	Persoon die voor haar/zijn beroep mensen met (medische en sociale) problemen helpt.	De hulpverlener van de ambulance verbond het bloedende hoofd van de gewonde.
het identiteitsbewijs	Pasje waarmee je kunt aantonen wie je bent.	Op je identiteitsbewijs staat je foto, je naam en een uniek nummer.
de monitor	Soort televisie- of computerscherm waarop informatie afgebeeld wordt.	Marsha keek op de monitor in de hal van de luchthaven om te zien of haar vlucht vertraging had.

overhandigen	lemand iets in handen geven.	Het hoofd van de school overhandigde de diploma's plechtig aan de geslaagde leerlingen.
de paperassen	Vellen papier die bij elkaar horen. Er staat informatie op geschreven of gedrukt.	Om een visum te krijgen, moet je veel paperassen inleveren.
de plattegrond	Schematische tekening of kaart van een gebouw, grote mall, museum, (pret)park of dieren-tuin.	Op de plattegrond van Paramaribo Zoo kun je zien waar de leeuwen wonen.
de reisverzekering	Verzekering tegen schade die je bijvoorbeeld tijdens het reizen kan oplopen.	Als je naar Europa wilt reizen, ben je verplicht een reisverzekering af te sluiten.
uitkeren	Een bedrag uitbetalen waarop iemand recht heeft, bijvoorbeeld pensioen.	Elke maand krijgt mijn oma haar pensioen uitgekeerd.
de voorbereidingen	Alles klaarmaken of regelen voor een bepaalde gebeurtenis.	Je kan op reis gaan, als je voorbereidingen hebt getroffen.

Instructie

U schrijft de themawoorden uit script 1 op het bord. U vraagt de leerlingen vooral op deze woorden te letten om achter hun betekenis te komen. U leest vervolgens script 1 voor.

Script 1:

*Mijn tante Hanna heeft een prijs gewonnen. Wat een geluksvogel! Een hele mooie prijs! Ze gaan haar geen geldbedrag **uitkeren**, maar ze mag op een **cruise**. Zo heerlijk op vakantie op zo'n enorm schip. Gisteren werden de **paperassen** tijdens een speciaal feest **overhandigd**. Een hele stapel papieren. Er zat van alles tussen. Een **plattegrond** van het schip, want dat is zo groot dat je zonder plattegrond makkelijk kunt verdwalen. Nu kan ze precies zien waar ze moet zijn. Allerlei folders van **attracties**, zoals zwemmen met dolfijnen. Superleuk om te gaan doen. En informatie over de **bezienswaardigheden** die ze gaan bekijken, zoals het Panamakanaal.*

U vraagt naar de betekenis van de woorden uit script 1 en u laat de leerlingen de betekenis in eigen woorden weergeven. Ze kunnen de betekenis vinden door naar de zinnen voor of achter het woord te luisteren. Soms wordt het woord daar uitgelegd, soms blijkt uit de context wat het woord betekent.

U geeft feedback op de eigen interpretatie van de leerlingen op de themawoorden. De klas mag waar nodig aanvullingen geven.

U volgt dezelfde werkwijze voor script 2.

Script 2:

*Nu moet mijn tante Hanna wel **voorbereidingen** gaan treffen; ze moet zorgen dat ze alles op tijd geregeld heeft. Tante Hanna is Nederlandse, maar woont in Suriname. Ze moet naar het **ambassadekantoor** van Nederland in Paramaribo. Daar kunnen ze haar een nieuw paspoort geven. Zonder nieuw reisdocument komt ze niet door de **douane** en militaire politie op Zanderij. Dan kun je dus de grens niet over. En ze moet nog een **reisverzekering** afsluiten. Want ook al klinkt het allemaal als een sprookje, als zij iets verliest of er iets van haar kapotgaat, wil ze daar wel door de verzekering voor vergoed worden. Maar gelukkig gaat het meestal allemaal goed. Ik ben heel benieuwd naar haar verhalen.*

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht ook de betekenis toe van de themawoorden die niet in de tekst zijn verwerkt: *forceren* - *de hulpverlener* - *het identiteitsbewijs* - *de monitor*

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Vertel de leerlingen dat ze de woordenlijst en hun eigen woordkennis moeten gebruiken bij het maken van de opdrachten.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, leest u samen de betekenissen van de themawoorden. U vraagt hun om enkele themawoorden in hun eigen woorden uit te leggen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- a. overhandigen
Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ik zal je het cadeau overhandigen.
- b. bezienswaardigheid
Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ik heb gisteren een bezienswaardigheid in het centrum van Paramaribo bezocht.
- c. plattegrond
Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Op de plattegrond kan ik precies zien hoe ik moet lopen.

Opdracht 2

a. 7; b. 8; c. 5; d. 2; e. 3; f. 1; g. 4; h. 6

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Maak twee zinnen. Gebruik in iedere zin een themawoord uit deze les.

Verrijking: Probeer zoveel mogelijk woorden te bedenken die te maken hebben met attractie. Maak een woordspin van deze woorden.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat enkele leerlingen hun zinnen voorlezen. De andere leerlingen moeten aangeven of het themawoord juist gebruikt is. U haalt de schriften op om ook de antwoorden te corrigeren van de leerlingen die hun zinnen niet hebben kunnen voorlezen. U noteert welke leerlingen moeite hebben met de betekenissen van de themawoorden en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Volgorde van gebeurtenissen

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – heeft al geoefend met het herkennen van het verband verklaring-reden.
LESDOEL	De leerling kan: – voorbeelden noemen van signaalwoorden van tijd; – de chronologie in een verhaal herkennen aan de hand van deze signaalwoorden.
MATERIALEN	Geen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan de introductieopdracht. Ze werken in duo's aan opdracht 1 tot en met 5.

INTRODUCTIE

U verdeelt de leerlingen in groepen van vier. Geef de groepen drie minuten om na te denken over hun droomvakantie. U vraagt waar ze graag naartoe zouden willen en hoe ze willen reizen. Na drie minuten bespreekt u de resultaten klassikaal. Laat de leerlingen reageren op elkaar. Vraag ook wat er allemaal nodig is voor het regelen van een reis naar het buitenland. (koffer, visum en paspoort)

U zegt dat de leerlingen vandaag een tekst zullen lezen over reizen naar het buitenland.

Hierna kunt u de les vanaf het begin tot dit moment samenvatten met gebruik van signaalwoorden van tijd.

Bijvoorbeeld: **Vijf minuten geleden** kwamen jullie het lokaal binnen. **Nadat** we elkaar hebben gegroet zijn jullie gaan zitten. **Daarna** hebben we het gehad over droomvakanties. We gaan **verder** met het lezen van de tekst 'De cruise'.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De volgorde van gebeurtenissen in een tekst herken je aan **signaalwoorden van tijd**: eerst, daarvoor, voordat, terwijl, toen, daarna, vervolgens, later, nadat.

Een groepje woorden kan ook iets vertellen over de volgorde van gebeurtenissen.

Bijvoorbeeld:

We gingen **eerst** met de bus naar de haven.

Daarna stapte we op het schip voor een reis over de Caribische Zee.

Een week later waren we weer veilig thuis.

Instructie

U neemt samen met de leerlingen het informatieblokje door. Kunnen de leerlingen nog meer voorbeelden van signaalwoorden van tijd bedenken? (bijvoorbeeld: intussen, voordat, vroeger, wanneer, tegelijkertijd, tijdens)

Kom nog even terug op uw samenvatting van de les (herhaal deze eventueel). Welke signaalwoorden van tijd herkennen de leerlingen? (nadat, daarna en verder)

U wijst erop dat ook een groepje woorden iets kan vertellen over tijd of de volgorde van gebeurtenissen in een verhaal. Bijvoorbeeld: vijf minuten geleden. Laat de leerlingen ook hiervan voorbeelden geven. (bijvoorbeeld: een jaar geleden, een week later en het volgende moment)

Vervolgens wijst u op de titel van de tekst. Hebben de leerlingen al een idee waar de tekst over zal gaan? Welke vragen hebben ze? U bespreekt dit kort.

U kunt ervoor kiezen om de tekst voor te lezen, de tekst in beurten door de leerlingen te laten voorlezen of de leerlingen individueel te laten lezen. Dit laatste heeft de voorkeur. Na het lezen praat u na over de tekst. *Waar speelt die zich af? Wat gebeurde er?* Laat de leerlingen kort reageren. U stimuleert ze om tijdens het vertellen signaalwoorden te gebruiken. U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Bij opdracht 1 wijst u erop dat signaalwoorden van tijd ook een groepje van woorden kan zijn, zoals in het voorbeeld in het informatieblokje. U wijst de leerlingen er ook op dat ze de woordenlijst uit les 18 mogen gebruiken.

Bij meerkeuzevragen schrijven de leerlingen alleen de letter van het juiste antwoord op.

Verlengde instructie

U leest de tekst nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben. Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden uit de lijst toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 1.

Impliciete woorden

de aanlegplaats	favoriet	schuldig
afsluiten (een verzekering)	het loon	het stadspark
akelig	misgaan	de steward
zich afvragen	organiseren	vervoeren
begripvol	de reiservaring	de werkgeversverklaring

Spreekwoorden/uitdrukkingen

voor geen goud willen missen
zijn tol te eisen
zo ziek als een hond

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

- een jaar eerder, tegelijk, daarna
- op het laatste moment, twee dagen later, eerst, daarna

Opdracht 2

B

Opdracht 3

B

Opdracht 4

3-1-2

Opdracht 5

1. voor; 2. tijdens; 3. na; 4. tijdens; 5. voor

DIFFERENTIATIE**Herhaling:** Schrijf de signaalwoorden van tijd uit alinea 5 op.**Verrijking:** Bedenk zoveel mogelijk alternatieven voor de signaalwoorden uit deze les. Je mag ook groepjes woorden gebruiken. Schrijf ze daarna in 3 kolommen (vroeger, nu, later).

vroeger	nu	later

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid. Bij een volgende les Begrijpend lezen besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Tekst 3**De cruise**

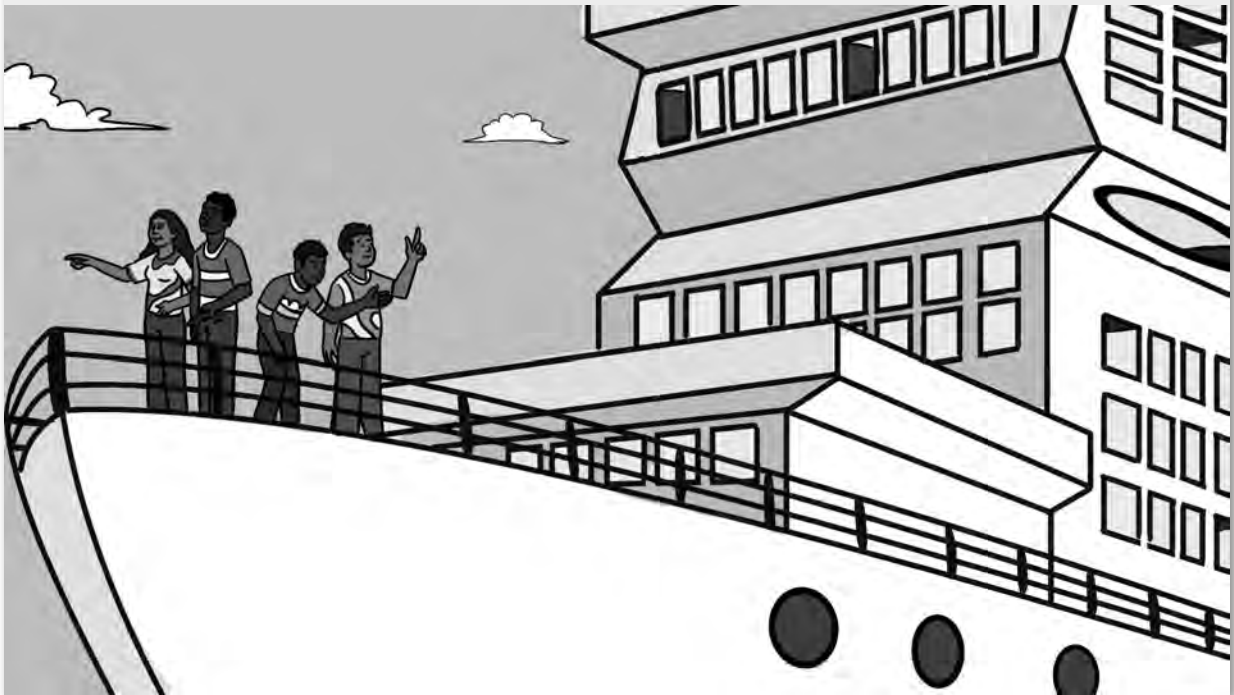
- 1 Wij, familie Bakboord, zijn dit jaar op een cruise geweest. Wij waren nog nooit eerder op zo'n groot schip geweest. Ik vond het spannend, zo op zee varen.
- 2 Een jaar eerder besloten we te gaan sparen voor de cruise. Iedereen spaarde mee. Mijn broertje Jimmy en ik, Jowy, van ons zakgeld, mijn ouders van hun loon en mijn tante van haar pensioen. We hadden alle tijd om de voorbereidingen goed te regelen, dachten we. Tegelijk met het regelen van de cruise hebben we een reisverzekering afgesloten. Als er iets gebeurt, keert de reisverzekering geld uit, of ze helpen ons dan op een andere manier. Daarna hebben we een spuitje tegen gele koorts gehaald. Dat spuitje is bij de douane van veel landen verplicht. Wij vonden het niet zo leuk, dat die mevrouw een naald in onze bovenarm prikte.
- 3 Op het laatste moment leek er wat mis te zijn gegaan met het visum. Onze vader forceerde de ambtenaar bij het ambassadekantoor om de aanvraag met spoed te behandelen. Twee dagen later waren we met z'n allen op het kantoor. Wij moesten zoveel overhandigen. Eerst identiteitsbewijzen, ingevulde formulieren en het bewijs van het spuitje tegen gele koorts. Daarna ook nog de werkgeversverklaringen van mijn ouders en het familieboekje. Het familieboekje moest, omdat wij, Jimmy en ik, nog geen ID-kaarten hebben, we zijn pas twaalf. Mijn moeder werd doodmoe van al die paperassen.
- 4 Uiteindelijk was het dan zover! Het cruiseschip was zo groot, dat we een plattegrond van het schip kregen. Jimmy en ik gingen meteen op onderzoek uit. De bioscoop, klimwand, speelhallen en zwembaden hadden we zo gevonden. Er waren ook geweldige attracties. De kabelbaan over het schip was akelig hoog.

Elke dag werden er veel activiteiten georganiseerd, zoals sportlessen en kookworkshops. De bingo, waarbij de nummers op een enorme monitor te zien waren, was favoriet van moeder en tante.

- 5 De eerste nacht werd ik zeeziek. Het heen en weer bewegen van het schip begon zijn tol te eisen. Ik was zo ziek als een hond. Al het eten kwam er weer uit. Mijn bed was helemaal vies. Bleh! Ik voelde me schuldig. Een steward bracht schoon beddengoed. Vervolgens kwam een hulpverlener met medicijnen tegen zeeziekte. Ze waren erg begripvol. Gelukkig ben ik daarna niet meer ziek geweest.

Ik vraag me af hoeveel mensen er werken op dit cruiseschip. Waarschijnlijk heel veel, want zo'n groot cruiseschip kan wel 6.000 mensen vervoeren.

- 6 Onze route was een ronde helemaal om Cuba. Tijdens de reis op zee was het uitzicht op de verschillende eilanden en landen elke dag al prachtig. Maar ook bij de verschillende aanlegplaatsen waren bezienswaardigheden. We zagen stadsparken, mooie gebouwen en musea.
- 7 Drie weken later kunnen we terugkijken op een geweldige reiservaring. Ik had deze reis voor geen goud willen missen.

Herhaling van les 4 en 12

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het benoemen van de persoonsvorm, het onderwerp en het werkwoordelijk gezegde; – geoefend met het benoemen van lidwoorden, verkleinwoorden en meervoudsvormen.
LESDOEL	De leerling kan: – het werkwoordelijk gezegde in enkelvoudige zinnen benoemen; – bij een zelfstandig naamwoorden het lidwoord, het verkleinwoord en de meervoudsvorm noemen.
MATERIALEN	– Infographic Zinsdelen – Infographic Woordsoorten
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1 en 2. Ze werken in duo's aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U vraagt aan de leerlingen hoe ze het werkwoordelijk gezegde in een zin kunnen vinden. U herhaalt de manieren voor het vinden van de persoonsvorm, het onderwerp en het werkwoordelijk gezegde aan de hand van een voorbeeld:

Hij wilde de inhoud van zijn koffer niet laten zien.

Vervolgens vraagt u wat de zelfstandige naamwoorden in deze zin zijn. U herhaalt de manieren voor het vinden van de zelfstandige naamwoorden en laat de leerlingen het lidwoord, het verkleinwoord en de meervoudsvorm noemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 4 en 12 van dit thema.

Instructie

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Geef aan hoe de leerlingen de opdrachten in hun schrift moeten opschrijven.

Voor opdracht 3 verdeelt u de klas in duo's. U geeft ze de opdracht hun antwoorden te vergelijken. Vertel dat de duo's bij verschillen het juiste antwoord moeten zoeken aan de hand van de regels.

Verlengde instructie

U maakt met de leerlingen die dit nodig hebben de eerste twee zinnen van iedere opdracht samen. U herhaalt daarbij de regels voor het vinden van de zinsdelen.

U kunt ook een leerling die weinig moeite heeft met grammatica koppelen aan een leerling die nog extra hulp nodig heeft. Samen maken zij de opdrachten.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunen waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Voor de leerlingen die extra oefening aankunnen, schrijft u een extra zin op het bord:

Met haar had mijn moeder graag een koffie willen drinken.

Bespreek de antwoorden van de opdrachten klassikaal. U wijst de leerlingen erop dat er ook verkleinwoorden zijn die niet of nauwelijks worden gebruikt. Welke hoor je vaak en welke niet?

Antwoorden

Opdracht 1

1. pv = heeft; ow = hij; wg = heeft zitten kijken
2. pv = mogen; ow = wij; wg = mogen uitkiezen
3. pv = zou; ow = jij; wg = zou willen overhandigen
4. pv = werd; ow = het hongerige kind; wg = werd meegenomen
5. pv = was; ow = die jongen; wg = was kwijtgeraakt

Opdracht 2

1. de middag – het middagje – de middagen
de monitor – het monitortje – de monitoren.
2. de vakantie – het vakantietje – de vakanties
de attractie – het attractietje – de attracties
3. de plattegrond – het plattegrondje – de plattegronden
4. het kind – het kindje – de kinderen
de hulpverlener – het hulpverlenertje – de hulpverleners
5. de jongen – het jongetje – de jongens;
het identiteitsbewijs – het identiteitsbewijsje – de identiteitsbewijzen.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk bij opdracht 1 en 2 nog een extra zin.

Verrijking: Bedenk een zin met een werkwoordelijk gezegde dat uit zoveel mogelijk werkwoorden bestaat.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Inventariseer de antwoorden van de leerlingen en bespreek de knelpunten. U vraagt de leerlingen ook de regels van de tot nu toe behandelde zinsdelen en woordsoorten op te noemen. Gaat dit makkelijk of kunnen ze nog wat oefening gebruiken?

U noteert welke leerlingen moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling van les 5 en 13

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het benoemen van synoniemen; – geoefend met het opzoeken van synoniemen in een woordenboek; – geoefend met het gebruiken van spreekwoorden en gezegdes.
LESDOEL	De leerling kan: – synoniemen herkennen en benoemen; – synoniemen opzoeken in een woordenboek; – spreekwoorden en uitdrukkingen gebruiken.
MATERIALEN	Woordenboek
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U herhaalt met de leerlingen de informatie uit les 5 en 13. U laat ze een paar synoniemen noemen. Laat ze eveneens de stappen opnoemen voor het opzoeken van een synoniem in het woordenboek. U laat ze ook wat spreekwoorden en uitdrukkingen noemen die ze al kennen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 5 en 13 van dit thema.

Instructie

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Voor opdracht 4 verdeelt u de klas in duo's. U vertelt de leerlingen dat ze hun antwoorden moeten vergelijken en bij verschillende antwoorden samen de juiste oplossingen moeten zoeken.

Verlengde instructie

Met de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u zin 1 van opdracht 2 samen. Stap voor stap wordt het woord in het woordenboek opgezocht. U vraagt steeds aan de leerlingen wat de volgende stap is en vult aan als er geen antwoord komt. Zo nodig zoekt u nog een woord samen op.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

balie – receptie
bootreis – cruise
geven – overhandigen
gezond – heilzaam
ontspannen – relaxen
ticket – kaartje

Opdracht 2

1. manoeuvreren – sturen
2. exact – precies, nauwkeurig
3. gangbaar – gebruikelijk

Let op: afhankelijk van het woordenboek dat gebruikt is, kunnen de antwoorden afwijken.

Opdracht 3

a. 3; b. 2; c. 4; d. 1

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Zoek nog twee synoniemen op.

Verrijking: Zoek de betekenis van een spreekwoord op in het woordenboek. Bijvoorbeeld:
Beter een half ei dan een lege dop.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Arowaks liefdesliedje

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al liederen in een vreemde taal leren zingen.
LESDOEL	De leerling kan: – het lied 'Banshiharo kha dei' zingen; – vertellen waarover het lied gaat.
MATERIALEN	– Bronnenmateriaal – Enkele sek'seki's
ORGANISATIE	De leerlingen werken klassikaal.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd en het lied geoefend. U vraagt eventueel medewerking van de muzikleerkracht.

INTRODUCTIE

U introduceert het onderwerp van de les met een klassengesprek over familie die met vakantie naar Suriname komt:

- *Wie heeft weleens familiebezoek uit een ander land of uit een ander district gehad?*
- *Wat hebben jullie voor leuke activiteiten gedaan met de familie?*

U vertelt over het boek 'Terug naar Suriname'. Dit boek gaat over een jongen Wadjilie die als peuter naar Nederland is vertrokken en op twaalfjarige leeftijd teruggaat naar Suriname om zijn Arowakse opa en oma te bezoeken, die in het binnenland wonen. Hij herinnert zich niet veel meer van de taal en cultuur. Maar in het dorp ontmoet hij een meisje met wie hij als peuter heeft gespeeld en hij wordt verliefd op haar. Als zij een liefdesliedje voor hem zingt, herkent hij het liedje. In deze les zullen de leerlingen het liedje leren.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

'Banshiharo kha dei' is een liefdesliedje in het Arowaks.

Arowaks	vertaling
Banshiharo kha dei	Als je van me houdt
Bosalithe deinabo	Kom mij dan achterna
Barha olabwanro	Naar de overkant van de zee
Bosalithe deinabo	Kom mij dan achterna
Banshiharo kha dei	Als je van mij houdt
Bosalithe dei nabo	Kom mij dan achterna

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Vervolgens zingt u het lied een keer voor. Als er leerlingen zijn die Arowaks spreken, vraagt u hun de tekst te vertalen. Zo niet, vertaalt u de tekst zelf. Daarna zingt u het lied nog een keer voor. De leerlingen mogen proberen mee te neuriën.

U zingt:

- de eerste twee regels voor en doet het daarna samen met de leerlingen;
- de derde regel voor en doet het daarna samen met de leerlingen;
- de vierde, vijfde en zesde regel voor en doet het daarna samen met de leerlingen.

Vervolgens zingt u het hele lied samen met de leerlingen. Daarna begint u samen met de leerlingen te zingen, waarna de leerlingen het lied verder alleen zingen. Herhaal dit, zodat het lied er goed in zit. Herhaal knelpunten in het lied nog eens extra.

U deelt de sek'seki's uit. De leerlingen zingen het lied een paar maal met begeleiding van de sek'seki. Geef suggesties op welke manier de leerlingen zichzelf kunnen begeleiden. Als er tijd en ruimte is, mogen de leerlingen erbij dansen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig.

U motiveert de leerlingen om mee te doen met enthousiaste zang, mimiek en pantomimiek.

U luistert goed naar de uitspraak van de woorden. Zo nodig vraagt u Arowakse sprekers om de uitspraak voor te doen. Als er geen Arowakse sprekers zijn, doet u het zelf voor.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen zingen het lied mee.

Opdracht 2

De leerlingen begeleiden het lied met de sek'seki.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U laat de leerlingen hun antwoorden bij deze opdracht opschrijven. Als er Arowaks sprekende leerlingen zijn, noteert u of deze leerlingen zich vrij hebben durven uiten in hun taal.

Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

De leerlingen mogen hun werk toevoegen aan hun portfolio.

Instructies geven

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het geven van eenvoudige instructies; – geoefend met het luisteren naar eenvoudige instructies.
LESDOEL	De leerling kan: – duidelijke instructies geven over het organiseren van een activiteit; – nauwkeurig luisteren naar instructies.
MATERIALEN	Kladblaadjes (per groep)
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier of vijf.

VOORBEREIDING

U bedenkt van tevoren situaties of activiteiten waarmee de leerlingen gaan oefenen in het verdelen van taken en het geven van instructies. Denk aan de voorbereidingen voor een feestje of andere gelegenheid, bijvoorbeeld Divali, Eid ul-Adha of het organiseren van een uitstapje.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerling om in eigen woorden uit te leggen wat instructies zijn (korte opdrachten over hoe iets te doen). U geeft een voorbeeld (iemand instructies geven om een bepaald product in een bepaalde winkel te kopen). U laat de leerlingen zelf ook voorbeelden geven.

Vervolgens doet u een taalspel met de leerlingen. U geeft duidelijke instructies hoe het spel gespeeld moet worden. U kijkt de leerlingen aan, maakt gebaren, spreekt langzaam en duidelijk. U noemt de stappen op volgens de volgorde waarin ze uitgevoerd moeten worden en u gebruikt signaalwoorden van tijd.

Voorbeeld taalspel: *Ik ga een woord noemen. Dan geef ik iemand een beurt, bijvoorbeeld Shrea. Shrea moet met de laatste letter van het woord een nieuw woord bedenken. Daarna geeft Shrea de beurt aan iemand anders, die ook weer een woord met de laatste letter van het woord van Shrea moet bedenken, enzovoort.*

U speelt het spel met de klas. Als het niet goed verloopt, heeft u een aanleiding om uit te leggen dat het in deze les gaat om instructies geven en beluisteren. Als het wel goed loopt, kunt u tegen de leerlingen zeggen dat ze goed naar de instructies hebben geluisterd. U kunt uzelf een compliment geven, omdat de instructies goed zijn gegeven.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Zo geef je een instructie:

- Spreek rustig en duidelijk;
- Kijk degenen aan die je instructies geeft;
- Maak passende gebaren;
- Vertel wat je wilt bereiken;
- Geef de instructies in een logische volgorde;
- Gebruik signaalwoorden van tijd, zoals: eerst, dan, daarna, vervolgens, ten slotte;
- Vertel waar het benodigde materiaal te vinden is;
- Vertel wat iemand kan doen als iets niet duidelijk is.

Zo luister je naar een instructie:

- Kijk naar degene die de instructie geeft;
- Let op werkwoorden: Wat moet je doen?;
- Let op de volgorde: Wat moet je eerst doen? Wat daarna?;
- Maak aantekeningen;
- Stel vragen als iets je niet duidelijk is.

Instructie

U bespreekt wanneer een instructie duidelijk is. Welke zaken zijn belangrijk? Laat eerst de leerlingen zelf reageren. Daarna bespreekt u het informatieblokje.

U geeft iedere groep een situatie of activiteit om te organiseren (zie Voorbereiding). Licht zo nodig de woorden 'activiteit' en 'organiseren' toe. U vraagt naar voorbeelden van taken en vult eventueel aan. (versieren, boodschappen doen, mensen uitnodigen en vervoer regelen) De instructie doet u een keer voor. Bijvoorbeeld: *De kamer moet er mooi uitzien. Dat betekent dat je eerst moet opruimen. Daarna ga je slingers ophangen. Tot slot leg je de tafelkleden op de tafels. Let op waar je de spullen kunt vinden: de bezem en prullenbak vind je in de kast, de slingers en tafelkleden liggen in die doos. Als je er niet uitkomt, kun je altijd aan meneer Roy vragen om je te helpen.*

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

U legt uit dat de nummers die de leerlingen bij de stappen in opdracht 3 zetten, aangeven in welke volgorde de instructie gegeven wordt. Vertel hoeveel tijd de leerlingen voor opdracht 1 en 2 krijgen en hoeveel tijd voor opdracht 3. Wijs een gespreksleider aan, zodat het overleg in de groepen niet rommelig verloopt.

U vertelt de leerlingen ook dat aan het eind van de les enkele groepen (die als eerste klaar zijn) hun instructies aan de hele klas zullen geven.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. Bespreek de gegeven instructies aan de hand van het informatieblokje. U bewaakt de tijd om voldoende tijd over te houden voor de presentatie aan de hele klas. Geef na het groepswork enkele groepen de ruimte om hun instructies voor de klas te demonstreren. U stelt na elke presentatie aan de luisterende leerlingen de vraag: *Weet je nu wat je zou moeten doen?* U betreft de aandachtspunten uit het informatieblokje bij de bespreking.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen verdelen de taken.

Opdracht 2

De leerlingen bereiden de instructie voor.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Op welke woorden moet je letten als je naar een instructie luistert? Schrijf ze op.

Verrijking: Bedenk zoveel mogelijk gebaren die een instructie kunnen ondersteunen.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U gaat na of alle leerlingen in de groep geparticipeerd hebben aan de groepsopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met vlot en duidelijk instructies geven. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Een krantenartikel schrijven

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan een informatieve tekst herkennen; – heeft al geoefend met het indelen van een tekst in inleiding, kern en slot.
LESDOEL	De leerling kan een artikel voor een (kinder)krant schrijven.
MATERIALEN	– Klادblaadjes (per leerling) – Een of meerdere exemplaren van een kinderkrant – Een krant voor volwassenen
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van vier aan opdracht 1, 2 en 4. Ze werken individueel aan opdracht 3.

INTRODUCTIE

U laat de kranten rondgaan door de klas. U houdt een kort klassengesprek over de krant. Stel de volgende vragen:

- *Voor wie worden de kranten geschreven?* (benoem de verschillende doelgroepen)
- *Lezen jullie de kinderkrant? Wat lees je daarin graag?*
- *Lees je wel eens een artikel? Kun je voorbeelden noemen?*
- *Is alles wat in de kinderkrant staat een artikel?* (nee, er staan bijvoorbeeld ook strips en recensies in)
- *Wat is een artikel eigenlijk?* (een informatieve tekst die als doel heeft je iets mee te delen)
- *Met welk doel lees je een krantenartikel?* (om je te informeren, om iets te weten te komen, om op de hoogte te blijven)

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In een krantenartikel:

- schrijf je over echte gebeurtenissen of situaties;
- geef je vooral feiten;
- schrijf je meningen (bijvoorbeeld uitspraken van anderen) tussen aanhalingstekens;
- schrijf je meestal in de tegenwoordige tijd;
- gebruik je taal die past bij je lezers;
- maak je de volgende tekstindeling: een titel, een inleiding, een kern en een slot:
 - bovenaan je artikel schrijf je een informatieve en/of pakkende titel;
 - eronder schrijf je de datum;
 - in de inleiding maak je duidelijk waar het artikel over gaat;
 - in de kern werk je die informatie verder uit en geef je details;
 - in het slot geef je een samenvatting of conclusie.

Instructie

U verwijst naar het leerlingenboek waarin een artikel uit de kinderkrant staat.

U laat de leerlingen het artikel alleen bekijken en nog niet lezen.

U vraagt de leerlingen of ze al een idee hebben waar het artikel over gaat. Hoe weten ze dat? (aan de titel en de foto; de titel is (deels) informatief)

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door. U licht opdracht 1 toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn. Vervolgens deelt u klادblaadjes uit.

De leerlingen lezen het artikel voor zichzelf, waarna ze met hun groep antwoorden zoeken op de vragen van opdracht 1. U bespreekt eerst opdracht 1 na, voordat de leerlingen verder mogen met opdracht 2. U licht opdracht 2 en 3 toe. Bij opdracht 2 benadrukt u de aandachtspunten voor het schrijven van een artikel.

Verlengde instructie

Met leerlingen die dat nodig hebben, maakt u opdracht 3 samen. Om op ideeën voor het artikel te komen, vraagt u wat de leerlingen doen in de grote droge tijd.

U bespreekt de informatie over het schrijven van een artikel en gaat na of de leerlingen de opdracht hebben begrepen.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. Als u ziet dat de groepen klaar zijn met opdracht 1, leest u het artikel voor of u laat een goede lezer het artikel voorlezen. De citaten (de teksten tussen aanhalingstekens) laat u eventueel door leerlingen voorlezen.

U gaat kort in op de citaten. Zien de leerlingen het onderscheid tussen deze uitspraken/meningen en de feitelijke informatie eromheen?

U laat afhankelijk van de tijd ook enkele artikelen van opdracht 2 voorlezen.

Antwoorden

Opdracht 1

- Over hoe kinderen de grote regentijd doorbrengen.
- Je wordt nieuwsgierig gemaakt.
- 25 april 2020
- Wat de grote regentijd is en hoe lang die duurt; welke kinderen aan het woord komen.
- In drie alinea's met een tussenkopje erboven.
- Drie kinderen vertellen dat ze de regentijd best een leuke tijd vinden en leggen uit waarom.
- Feit: 'Van eind april tot half augustus staan er overal grote plassen water.'
Mening: 'Deze kinderen vinden de regentijd een prima tijd!'
- Voor kinderen van 10-12 jaar.
- Ja, want de taal is zoals kinderen praten, er zijn geen moeilijke woorden gebruikt en de zinnen zijn kort.
- Dat deze kinderen genieten van de regentijd.

Opdracht 2-4

Eigen artikel voor kinderen van 10-12 jaar in de tegenwoordige tijd met een titel en tussenkopjes, bestaande uit een inleiding (1 alinea), kern (3 alinea's) en slot (1 alinea).

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk een titel en inleiding voor een artikel over een ander onderwerp. De lezersgroep blijft dezelfde.

Verrijking: Herschrijf het artikel voor een doelgroep naar keuze.

U bespreekt de terugkijkopdracht. Noteer welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid. U haalt de teksten op om deze na te kunnen. Let daarbij op of er is gewerkt met de aandachtspunten. U corrigeert de teksten ook op taal- en spellingsfouten. Bij een volgende les bespreekt u de artikelen kort.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Schrijven in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Schrijven binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijksblad.

Regentijd? “Ik kan nauwelijks wachten.”

25 april 2020

- 1 De grote regentijd is weer aangebroken. Van eind april tot half augustus staan er overal grote plassen water. Soms lijkt het alsof straten in een zee veranderen, omdat het water niet kan wegstromen. Hoe vermaken kinderen zich in de grote regentijd? We vroegen het aan drie kinderen. Julia (10), Sergio (11) en David (11) wonen in Paramaribo en vertellen wat ze het liefst doen als het buiten keihard regent.

Lekker binnen met een boek

- 2 Julia blijft in de grote regentijd liever binnen. “Ik durf in dit weer niet naar buiten te gaan.” Ze is blij dat ze niet door de

harde regen naar school hoeft. “Gelukkig hebben we vakantie.” Vervelen doet Julia zich niet. “Ik houd van lezen. Lekker met een kopje cacao op de bank.”

Next level

- 3 Ook Sergio vermaakt zich prima binnenshuis. “Gamen! Ik zou de hele tijd willen gamen. Jammer genoeg moet ik er af en toe mee stoppen van mijn moeder.” Gamen verveelt hem nooit. “Er is elke keer een nieuw level dat je moet afmaken.”

Hengelen en jagen

- 4 David laat zich door de regen niet binnenhouden. “Ik ga volgende week naar het binnenland en daar gaan we hengelen en jagen.” Hij verheugt zich daar enorm op. “Het water is er soms koud, maar het is gezellig. Ik kan nauwelijks wachten.”
- 5 Deze kinderen vinden de regentijd een prima tijd!

Werkwoorden in de voltooide tijd

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met de werkwoordsvormen in de onvoltooide tijd.
LESDOEL	De leerling kan: – een zin in de voltooide tijd (v.t.) herkennen; – een zin in de tegenwoordige tijd (t.t.) voltooid maken; – de regel van het 't kofschiptaxietje toepassen.
MATERIALEN	Infographic Werkwoorden
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in duo's aan opdracht 2.

INTRODUCTIE

U herhaalt de regels van de tegenwoordige tijd (t.t.) en de verleden tijd (v.t.). Of u laat de leerlingen die regels herhalen. U laat de verleden tijd noemen van zwakke werkwoorden als rennen, wachten, zwaaien en klappen. Schrijf de woorden op het bord met verleden tijd erachter of u laat steeds een leerling dat doen. Bijvoorbeeld: rennen – rende

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

In de tegenwoordige tijd (t.t.) gebeurt iets nu.

Bijvoorbeeld:

Ik *voetbal* met de jongens.

In de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) is iets al gebeurd.

In een voltooide zin staat altijd het werkwoord *hebben* of *zijn*.

Bijvoorbeeld:

Ik *heb* met de jongens *gevoetbald*.

Ik *ben* *gevlucht* voor het onweer.

heb/ben = het hulpwerkwoord

gevoetbald/gevlucht = het voltooid deelwoord

Zo weet je of het voltooid deelwoord eindigt op een **d** of **t**:

1. Zet het werkwoord in de verleden tijd.

Hoor je een **d** of een **t**? Dan eindigt het voltooid deelwoord daar ook mee.

Bijvoorbeeld:

rennen ik rende ik heb gerend

knippen ik knipte ik heb geknipt

2. Kijk naar de medeklinkers in '**t kofschiptaxietje**.

Eindigt de stam van het werkwoord op **k, f, s, ch, p, t, x of j**?

Dan eindigt het voltooid deelwoord op een **t**. In andere gevallen eindigt het op een **d**.

Bijvoorbeeld:

straffen ik straf ik ben gestraft

juichen ik juich ik heb gejuicht

Instructie

U vertelt dat de tegenwoordige tijd en de verleden tijd die de leerlingen tot nu toe hebben geleerd de onvoltooide tijd heet. *Er is ook nog een andere manier om iets te vertellen wat al gebeurd is: de voltooide tijd.*

U neemt het eerste deel van het informatieblokje met de leerlingen door. U benadrukt daarbij de vorm van het voltooid deelwoord: die begint met **ge** en eindigt op een **d** of een **t**. U geeft nog enkele voorbeeldzinnen in t.t. en schrijft ze op het bord. De leerlingen voorspellen wat de voltooide tijd wordt. Ze benoemen het hulpwerkwoord en het voltooid deelwoord.

<u>De man wandelt.</u>	<u>De man heeft gewandeld.</u>
<u>De poes miauwt.</u>	<u>De poes heeft gemiauwd.</u>
<u>Denzel fietst.</u>	<u>Denzel heeft gefietst.</u>
<u>Maria trouwt.</u>	<u>Maria is getrouwd.</u>

Wanneer dit begrepen is, bespreekt u het tweede deel van het informatieblokje. U behandelt de strategieën om de uitgang van het voltooid deelwoord te bepalen. U gebruikt dezelfde voorbeeldzinnen.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Wijs de leerlingen erop dat de woorden van volgorde kunnen veranderen als de zin in de voltooide tijd komt te staan.

Bij opdracht 2 zijn de duopartners om de beurt 'leerling' en 'leerkracht'. De leerling schrijft een zin in de verleden tijd en vertelt aan 'de leerkracht' waarom hij de zin zo schrijft. 'De leerkracht' geeft raad indien nodig. Daarna wisselen de leerlingen van rol.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u de eerste twee zinnen van opdracht 1 en 2 samen. U licht de regels nog eens toe.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. Laat de leerlingen in opdracht 1 het hulpwerkwoord en het voltooid deelwoord benoemen. Bij opdracht 2 legt u vooral de nadruk op de uitgang **d** of **t** en neemt u de strategieën nog eens door. Wanneer gebruik je de verledentijdstrategie? Wanneer gebruik je de strategie van 't kofschiptaxietje'?

Antwoorden

Opdracht 1

1. t.t.; 2. v.t.t.; 3. t.t.; 4. v.t.t.; 5. t.t.

Opdracht 2

1. Hij heeft de strandstoel in een busje vervoerd.
2. Mijn broertje is hard gegroeid.
3. Wij hebben altijd met de hele familie gepicknickt.
4. Ze heeft ieder jaar hetzelfde hotel gereserveerd.
5. Wij hebben alvast het vakantieoord verkend.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf het voltooid deelwoord op met behulp van het 't kofschiptaxietje.

- a. Dansen Wij hebben op de muziek ...
- b. Lenen Ik heb een snorkel ...

Verrijking: Kijk naar de letters van het kofschiptaxietje. Bedenk een ander ezelsbruggetje om deze medeklinkers te onthouden.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen moeite hebben met het vervoegen van werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd en geeft hun extra aandacht in de herhalingsles.

Tekstsoorten herkennen

BEGINSITUATIE	De leerling: – kan een korte tekst lezen en vragen beantwoorden over de inhoud; – heeft al kennisgemaakt met informatieve en amuserende teksten.
LESDOEL	De leerling kan verschillen tussen informatieve teksten en amuserende teksten herkennen.
MATERIALEN	– Een leesboek (fictie) voor kinderen – Een (kinder)krant
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1. Ze werken in duo's aan de overige opdrachten.

INTRODUCTIE

U laat het leesboek en de krant zien. U vraagt waarom je een leesboek of een krant leest. (leesboek: om een mooi of spannend verhaal te lezen, om te genieten, om je te vermaken of om lekker te ontspannen; krant: om op de hoogte te blijven, om het nieuws te lezen of om mee te kunnen praten)

U vraagt de leerlingen naar leesboeken die ze onlangs gelezen hebben. Stel vragen: *Wat vond je mooi aan het verhaal? Waar ging het over? Wie was de hoofdpersoon? Wat was leuk aan het boek?*

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Een informatieve tekst:

- wil je iets meedelen;
- is bedoeld om informatie te geven;
- gaat over een echte gebeurtenis of situatie;
- geeft feiten en geen meningen.
- Voorbeelden: krantenartikel, folder en informatief boek.

Een amuserende tekst:

- is vooral bedoeld om van te genieten en je te vermaken;
- vertelt vaak een verhaal;
- is meestal verzonnen, maar kan ook gebaseerd zijn op een echte gebeurtenis.
- Voorbeelden: sprookje, leesboek, gedicht en fantasieverhaal.

Instructie

U vertelt dat de tekst in het leesboek een amuserende tekst wordt genoemd.

De tekst in een krantenartikel noemen we een informatieve tekst. Beide tekstsoorten hebben een verschillend doel.

U werkt dit verder uit door twee kolommen op het bord te maken. Boven de ene kolom staat 'amuserende tekst' en boven de andere 'informatieve tekst'.

U legt deze woorden uit en bedenkt samen met de leerlingen zoveel mogelijk voorbeelden van beide tekstsoorten. Schrijf ze in de bijbehorende kolom onder elkaar. Daarna bespreekt u het informatieblokje.

Bespreek kort wat 'een verhaal' is en welke kenmerken dat heeft. (er is een hoofdpersoon of er zijn meerdere hoofdpersonen; er is een 'verhaallijn', een rode draad in het verhaal waarin beschreven wordt wat de hoofdpersoon meemaakt en voelt; er staan vaak dialogen in)

Vervolgens kunt u ervoor kiezen om de tekst voor te lezen, om de tekst in beurten door de leerlingen te laten voorlezen of om de leerlingen individueel te laten lezen. Dit laatste heeft de voorkeur.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Wijs de leerlingen erop dat ze de woordenlijst uit les 19 van dit thema mogen gebruiken.

Verlengde instructie

U leest de teksten 3 en 4 nogmaals gezamenlijk met de leerlingen die dat nodig hebben.

Naar eigen inzicht licht u de impliciete woorden bij deze les toe. U vraagt de leerlingen in eigen woorden uit te leggen wat ze zojuist hebben gelezen en ondersteunt hen hierbij als het moeilijk gaat. Geef complimenten als het goed gaat. Vervolgens helpt u de leerlingen op weg met opdracht 2.

Impliciete woorden		
acteren	gepensioneerd	de recreatie
de beeldende kunsten	inventief	recreatief
de creatie	de Nola Hatterman Art Academy	het restmateriaal
creatief	origineel	sociaal
creativiteit	de padvindingsclub	stressvol
Spreekwoorden/uitdrukkingen		
de boog kan niet altijd gespannen staan		

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen lezen de teksten.

Opdracht 2

- Tekst 4
- De tekst gaat over echte gebeurtenissen, deze is bedoeld om informatie te geven.
- Eigen antwoord, bijvoorbeeld: in het woord recreatie zit het woord creatie; het spreekwoord 'De boog kan niet altijd gespannen zijn'

Opdracht 3

Een verzonnen verhaal, hoewel het ook waargebeurd kan zijn. Maar er staat niets in het verhaal waardoor je dat kan nagaan. De achternaam van de familie Bakboord lijkt bedacht bij het onderwerp 'cruiseschip'. (Als je op het schip staat en naar voren kijkt/gaat, geeft het woord 'bakboord' de linkerkant van het schip aan.)

Opdracht 4

- Ja, heel veel mensen vinden het leuk om informatieve teksten te lezen, zoals bijvoorbeeld op informatieve websites. Ze vinden het leuk om iets nieuws te leren. Veel mensen vinden het ook prettig om de krant te lezen.
- Ja, uit een amuserende tekst kun je ook veel te weten komen. In de tekst 'De cruise' kom je bijvoorbeeld te weten wat er zoal gebeurt op een cruiseschip.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Schrijf op welke alinea van tekst 4 'Ontspanning' je het interessantste vond.

Schrijf ook op waarom.

Verrijking: Schrijf twee korte teksten over kunst. Eén verhalend en één informatief. Schrijf niet meer dan vijf zinnen per tekst.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht.

U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid.

U heeft de leerlingen nu beoordeeld voor alle lessen Begrijpend lezen in dit thema. Leerlingen die de stof nog onvoldoende beheersen, maken het herhalingsblad Begrijpend lezen binnen de daarvoor voorziene tijd. Leerlingen die de stof voldoende beheersen, maken intussen een verrijkingsblad.

Tekst 4

Ontspanning

- 1 Niemand hoeft zich te vervelen in Suriname. Er is zoveel **recreatie**. In het woord **recreatie** zit het woord **creatie**, van **creativiteit**. Je hebt vrije tijd, tijd om je te ontspannen en leuke **creatieve** activiteiten te doen met anderen. Ook de **sociale** kant van zulke activiteiten zorgt voor ontspanning. De meeste activiteiten zijn voor volwassenen. Vooral oudere, **gepensioneerde** mensen hebben veel tijd voor recreatie.
- 2 Maar dat wil niet zeggen dat je moet wachten tot je oud bent om **recreatief** te zijn. Door het drukke schoolprogramma hebben veel kinderen tegenwoordig een **stressvol** bestaan. Er blijft weinig tijd over, maar **de boog kan niet altijd gespannen zijn**. Een volwassen mens en ook een kind hebben ontspanning nodig. Gelukkig is er genoeg te doen voor kinderen. Sommige kinderen zitten op de **padvindingsclub**, of gaan tijdens grote vakanties naar de **Nola Hatterman Art**

Academy om beeldende kunsten te leren, zoals: schilderen, pottenbakken, en mooie kunstwerkjes maken van **restmateriaal**. Bij het On-Stage jeugdtheater kan je leren **acteren** en dansen. Veel meisjes zitten op ballet, jongens in een voetbalclub of doen aan een andere sport.

- 3 Ook thuis kun je creatief bezig zijn. Zoals Guilly, een jongen die pennenhouders maakt van lege plastic flessen. Is dat niet **origineel**? Iedereen noemt hem **inventief**.

Saamaka-lied

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al liederen in een vreemde taal leren zingen.
LESDOEL	De leerling kan: – het lied 'Sapa tee döo limbo' zingen; – vertellen waarover het lied gaat.
MATERIALEN	– Bronnenmateriaal – Eenvoudige percussie-instrumenten
ORGANISATIE	De leerlingen werken klassikaal.

VOORBEREIDING

U heeft het bronnenmateriaal van deze les bestudeerd en beluisterd en het lied geoefend.
U vraagt eventueel medewerking van de muzikleerkracht.

INTRODUCTIE

U vraagt de leerlingen het lied 'Banshiharo kha dei' uit les 22 te zingen.
Als u leerkracht bent in het binnenland, vraagt u de kinderen om te vertellen hoe ze het vinden als het volle maan is. Bent u leerkracht in een ander gebied, dan introduceert u het onderwerp van de les met een klassengesprek over het leven in het binnenland. Dan vertelt u de leerlingen dat ze in deze les een Saamaka-lied gaan leren. Het kinderboek van Ismene Krishnadath 'De opdracht van Fodewroko' (2001) kan u extra inspiratie geven.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

De dorpen liggen aan de rivieren. In de rivieren en aan de oever liggen grote rotsblokken. Er is ook vaak een klein zandstrandje waar de korjalen aanmeren. De mensen baden en zwemmen in de rivier. Er is geen verlichting en 's avonds is het erg donker, behalve als er volle maan is.

De tekst van het lied gaat zo:

Saamaka	vertaling
Sapa tee döo limbo, nöö u ta jee dee peepa ta pëë, Sapa tee döo limbo, nöö u ta jee dee peepa ta pëë. Womi, mü un kon haika, fa dee mujëë mü ta pëë, Sapa tee nöö u ta pëë a döo limbo.	's Avonds in het maanlicht, dan horen wij de meisjes spelen, 's Avonds in het maanlicht, dan horen wij de meisjes spelen. Jongens, komen jullie luisteren, hoe de meisjes spelen, 's Avonds spelen wij in het maanlicht.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.
U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

U zingt het lied een keer voor. Als er leerlingen zijn die Saamaka spreken, vraagt u hun de tekst te vertalen. Zo niet, dan vertelt u waarover het lied gaat.
Daarna zingt u het lied nog een keer voor. De leerlingen mogen proberen mee te neuriën.

U:

- zingt de eerste twee regels voor en zingt die daarna samen met de leerlingen;
- zingt de eerste vier regels voor en zingt die daarna samen met de leerlingen;
- zingt de vijfde en zesde regel voor en zingt die daarna samen met de leerlingen;
- zingt de zevende regel voor en zingt die daarna samen met de leerlingen;
- zingt het hele lied samen met de leerlingen;
- heft aan en de leerlingen zingen het lied alleen verder;
- doet dit nog enkele malen tot het lied er goed inzit bij de leerlingen.

Vervolgens deelt u de percussie-instrumenten uit. Alle leerlingen zingen het lied onder begeleiding van de instrumenten. U motiveert de leerlingen om enthousiast mee te doen met enthousiaste zang, mimiek en pantomimiek.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig.

U luistert goed naar de uitspraak van de woorden. Zonodig vraagt u Saamaka-sprekers om de uitspraak voor te doen. Als er geen Saamaka-sprekers zijn, doet u het zelf voor.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen zingen het lied.

Opdracht 2

döö limbo - maanlicht

mujëë - meisje

womi - jongen

pëë - spelen

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. Om de betrokkenheid en participatie tijdens de les per leerling te noteren, kunt u gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid, onderdeel Participatie.

Herhaling van les 9, 17 en 25

BEGINSITUATIE	De leerling heeft: – geoefend met het gebruiken van aanhalingstekens; – geoefend met de meervoudsvorm 's; – geoefend met de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.).
LESDOEL	De leerling kan: – aanhalingstekens gebruiken; – de meervoudsvorm 's toepassen; – een zin in de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) maken.
MATERIALEN	– Infographic Leestekens en bijzondere tekens – Infographic Werkwoorden
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel aan opdracht 1, 2 en 3. Ze werken in duo's aan opdracht 4.

INTRODUCTIE

U herhaalt met de leerlingen de informatie uit les 9, 17 en 25.

Daarvoor schrijft u op het bord: Hij zegt: U kunt online een taxi bestellen. Vraag de leerlingen na te denken over welke leestekens ontbreken in de zin. Vervolgens laat u deze door een leerling erbij schrijven. (Hij zegt: "U kunt online een taxi bestellen.")

U herhaalt met de leerlingen de hulpzin 'Ik hou van baby's' voor de meervoudsvorm 's.

U herhaalt ook de strategieën om de uitgang van het voltooid deelwoord te bepalen, waaronder 't kofschiptaxietje.

U laat de leerlingen zoveel mogelijk zelf vertellen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 9, 17 en 25 van dit thema.

Instructie

U vertelt de leerlingen dat ze tijdens het zelfstandig werken, mogen terugbladeren naar de informatieblokjes van les 9, 17 en 25 van dit thema.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, maakt u iedere eerste zin van een opdracht samen. U licht de regels nog eens toe.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen. Vervolgens bespreekt u de antwoorden. Tot slot laat u de leerlingen nadenken over de terugkijkopdracht.

Antwoorden

Opdracht 1

1. Mijn broer zei: "De boog kan niet altijd gespannen zijn."
2. "Ga je daarom iedere avond sporten?", vroeg ik.
3. Mijn broer antwoordde: "Ja, voetballen ontspant me."
4. "Maak jij eerst je huiswerk maar", zei mijn moeder toen.

Opdracht 2

1. taxi – taxi's; vliegveld – vliegvelden
2. baby – baby's; ticket – tickets
3. toerist – toeristen; attractie – attracties
4. menu – menu's; ei – eieren

Opdracht 3

1. Petra heeft in een film geacteerd.
2. Ze hebben het eiland verkend.
3. Heb jij het hotel gereserveerd?
4. Ik heb in zee gesnorkeld.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Welke woorden uit het rijtje krijgen in de meervoudsvorm 's? Kies uit: auto, lolly, vrucht, paraplu, piano en televisie.

Verrijking: Zijn er ook voltooides deelwoorden zonder d of t aan het eind? Schrijf voorbeelden op. Wat gebeurt er met deze werkwoorden in de verleden tijd?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de opdrachten en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Herhaling themawoorden

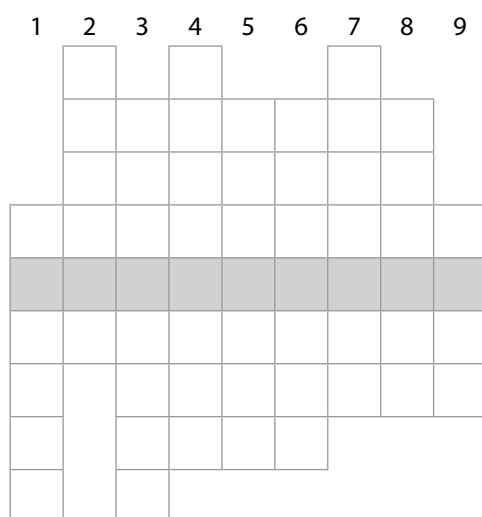
BEGINSITUATIE	De leerling is bekend met alle themawoorden rond het thema Recreatie.
LESDOEL	De leerling herhaalt alle aangeboden themawoorden rond het thema Recreatie.
MATERIALEN	Schrijfblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen werken in groepen van drie aan opdracht 1. De quiz in opdracht 2 wordt klassikaal gespeeld.

VOORBEREIDING

Teken de woordpuzzel uit de introductie op het bord, zonder de letters.

INTRODUCTIE

U vertelt dat in deze les alle 45 themawoorden worden herhaald. U leest de beschrijvingen bij elk nummer voor en vraagt aan de leerlingen om welk themawoord het gaat. U vult de woorden verticaal in de puzzel in. De leerlingen mogen eventueel al eerder het woord in de horizontale grijze balk raden.

1. Vakantie op een luxeschip.
2. Toegangsbewijs voor het vliegtuig.
3. Met geweld openmaken.
4. Overgevoeligheid voor bepaalde stoffen of voedingsmiddelen.
5. Niet schoon en helder (bij water).
6. Op je gemak genieten van iets.
7. Beeldscherm met informatie.
8. Als je met je computer verbinding hebt met het internet.
9. Afwisseling van eb en vloed.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

Kijk nog eens terug naar les 2, 10 en 18 van dit thema.

Instructie

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Bij opdracht 1 vertelt u dat de leerlingen in groepen quizvragen gaan maken bij de themawoorden. Ze verdelen de lessen 2, 10 en 18 onderling en maken elk vijf vragen bij vijf themawoorden. Het antwoord moet een van de themawoorden zijn. Bijvoorbeeld: Wat is een ander woord voor een vakantie op een luxeschip? (cruise)

De leerlingen noteren elke vraag op een los schrijfblaadje. Op de achterzijde van hetzelfde blaadje noteren zij het antwoord. Als de groepen klaar zijn, leveren ze de vragen met antwoorden bij u in. U hoeft niet te wachten tot alle groepen vijf vragen hebben. U start met de quiz zodra het grootste deel van de leerlingen klaar is.

U trekt vervolgens uit de stapel steeds een vraag en laat de leerlingen de antwoorden in hun schrift schrijven. Ze houden zelf de score bij. Degene met de meeste goede antwoorden is de winnaar.

Verlengde instructie

Voor de leerlingen die dat nodig hebben, herhaalt u de regels rond vragen maken.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U maakt gebruik van de suggesties voor differentiatie voor de leerlingen die deze aankunnen.

Vervolgens voert u de quiz uit. Maak de leerlingen enthousiast voor de wedstrijd en complimenteer de winnaar(s). Als u in tijdnood komt en niet alle vragen heeft kunnen stellen, bewaart u die voor een ander moment.

Opdracht 1

De leerlingen schrijven de vragen en antwoorden op.

Opdracht 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	t		a			m		
	i	f	l	t	r	o	o	
	c	o	l	r	e	n	n	
C	k	r	e	o	l	i	l	g
R	e	c	r	e	a	t	i	e
U	t	e	g	b	x	o	n	t
I		r	i	e	e	r	e	ij
S		e	e	l	n			
E		n						

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk zelf een multiplechoicevraag.

Verrijking: Welke verschillende soorten vragen kun je bedenken bij één woord?

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met de betekenis van de themawoorden en geeft deze leerlingen eventueel extra oefenmateriaal.

Een discussie voeren

BEGINSITUATIE	De leerling heeft al geoefend met het geven van een mening.
LESDOEL	De leerling kan: – een eigen mening onder woorden brengen; – argumenten geven voor haar/zijn mening; – reageren op de mening van anderen; – de regels voor een groepsgesprek noemen en respecteren.
MATERIALEN	Kladblaadjes
ORGANISATIE	De leerlingen doen de opdrachten klassikaal. Ze zitten in een halve kring, waarbij ze elkaar allemaal kunnen zien.

INTRODUCTIE

U vertelt de leerlingen dat ze tijdens deze les een discussie gaan voeren. U vraagt de leerlingen uit te leggen wat een discussie is. Geef beurten en laat ze vertellen wat ze ervan weten. U stuurt bij en vult aan. In een discussie praten mensen met verschillende meningen over een onderwerp met elkaar.

U vertelt dat de discussie over natuurreservaten in Suriname gaat. U vraagt de leerlingen welke natuurreservaten ze kennen. Laat ze vertellen wat ze daarover weten.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

Informatie

- Een discussie is een gesprek tussen mensen met verschillende meningen.
- In een discussie geef je je mening over een onderwerp.
- Je geeft argumenten voor je mening, wat betekent dat je uitlegt waarom je die mening hebt.
- Argumenten kun je verduidelijken met voorbeelden.
- Begrijp je niet wat een ander bedoelt of heb je het niet goed gehoord? Vraag dan om verduidelijking of herhaling.
- Wacht rustig op je beurt en schreeuw er niet tussendoor.

Instructie

U neemt het informatieblokje met de leerlingen door.

U vertelt ze dat je in een discussie je mening uit en die verdedigt met argumenten. Leg uit wat argumenten zijn en waarom die belangrijk zijn. (zo kunnen anderen je mening begrijpen)

U schrijft de volgende stelling op het bord:

Het is goed dat Suriname natuurreservaten heeft.

U laat eerst argumenten vóór deze stelling geven en noteert ze op het bord. Daarna verzamelt u argumenten tegen deze stelling die u eveneens opschrijft. Eventueel brengt u zelf een argument in. (eens, want zo voorkomen we dat sommige dieren uitsterven; oneens, want natuurreservaten kosten veel geld en dat kunnen we beter aan andere zaken besteden)

Voordat de discussie begint, neemt u de algemene regels voor een groepsgesprek door:

- ieders mening telt;
- respecteer elkaars mening;
- wacht tot de ander is uitgesproken;
- blijf bij het onderwerp.

U spreekt af dat de leerlingen hun hand opsteken als ze een bijdrage willen leveren aan de discussie. Wijs erop dat je door goede argumenten van mening kunt veranderen.

U licht de opdrachten toe en gaat na of deze door iedereen begrepen zijn.

Bij aanvang van opdracht 1 deelt u kladblaadjes uit.

Zelfstandig werken

De leerlingen voeren de opdrachten uit.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig.

U leidt de discussie en zorgt ervoor dat zoveel mogelijk leerlingen en meningen aan bod komen. U vraagt door naar argumenten en grijpt in wanneer de gespreksregels niet in acht worden genomen. U bespreekt opdracht 3 klassikaal na.

Antwoorden

Opdracht 1

De leerlingen geven argumenten voor hun mening.

Opdracht 2

De leerlingen doen mee aan de discussie.

Opdracht 3

De leerlingen reflecteren op de discussie.

DIFFERENTIATIE

Herhaling: Bedenk drie vragen die de discussie kunnen verhelderen, zoals: Wat bedoel je met: 'Dat is slecht?' Geef een voorbeeld.

Verrijking: Bedenk twee argumenten voor de mening waar je het niet mee eens bent.

AFSLUITING

U bespreekt de terugkijkopdracht. U noteert welke leerlingen nog moeite hebben met het toepassen van de gespreksregels. U kunt daarbij gebruikmaken van de evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Presentatievaardigheid. Bij een volgende les Spreken en luisteren besteedt u extra aandacht of biedt u extra ondersteuning aan deze leerlingen.

Lessen Herhaling en Verrijking

BEGINSITUATIE	De leerling heeft alle voorgaande lessen uit Thema 2 Recreatie afgerond en ook repetities gemaakt over de lesstof.
LESDOELEN	– De leerling oefent extra aan in dit thema behandelde lesdoelen rond Begrijpend lezen en Schrijven. – De leerling doet verdiepende opdrachten bij in dit thema behandelde lesdoelen rond Begrijpend lezen en Schrijven.
MATERIALEN	– Kopieën van de werkbladen bij Thema 2 Recreatie. – Bij schrijven: - Kladblaadjes; - Schrijfblaadjes. – Bij de verrijking: - Kladblaadjes; - A4-blad (per leerling); - Teken- en schrijfblaadjes; - Groot vel papier; - (Een afbeelding van) een (of meer) muurkrant(en); - Tijdschriften, toeristische folders; - Stripboeken; - Pen, kleurpotloden of stiften; - Lijm en schaar. - Tablet of smartphone (om voorbeelden te tonen)
ORGANISATIE	De leerlingen werken individueel.

VOORBEREIDING

U heeft op basis van de resultaten van de repetities vastgesteld welke leerlingen de lesstof moeten herhalen en welke leerlingen toe zijn aan verrijking. U kunt een paar dagen voor deze les aan de leerlingen vragen wie thuis een stripverhaal of stripboek heeft en dat kan meenemen.

DIDACTIEK EN INSTRUCTIE

HERHALING LES 1: BEGRIJPEND LEZEN

Introductie

U neemt de informatie op het kopieerblad met de leerlingen uit groep A en B door. U gaat na of elke leerling de theorie begrijpt. Waar nodig kunt u verwijzen naar de relevante informatie uit de lessen Begrijpend lezen 3, 11, 19 en 26.

Informatie

Voor je een tekst gaat lezen, bedenk je wat je wil (moet) weten. **Verwachtingsvragen** helpen een tekst beter te begrijpen. Ze beginnen met **w/h-woorden**: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe.

Een schrijver heeft altijd een doel met zijn tekst. Er zijn verschillende tekstsoorten voor elk doel. Bijvoorbeeld:

Doel van de tekst	Tekstsoort	Voorbeelden
informatie geven	informatieve teksten	verslag, werkstuk, nieuwsbericht
iets uitleggen	instruerende teksten	recept, spelregels, bijsluiters bij medicijnen, handleiding, gebruiksaanwijzing
een mening geven en de lezer met argumenten overtuigen	overhalende teksten	boekbespreking of filmbespreking (recensie), weblog, betoog, ingezonden brief
de lezer iets laten doen	activerende teksten	advertentie, reclametekst, flyer, oproep op website, klachtenbrief
de lezer vermaken	amuserende teksten	gedicht, (strip)verhaal, sprookje, spotprent (cartoon)

Een tekst bestaat uit zinsdelen, zinnen en alinea's. Deze hebben allemaal met elkaar te maken. Er is een **verband**. Het soort verband kun je vaak herkennen aan de **signaalwoorden** in de tekst. Bijvoorbeeld:

Verband	Signaalwoorden	Voorbeeld
tijd	voordat, vroeger, aanvanke- lijk, eerder, nadat, daarna, later, wanneer, tijdens, tegelijkertijd	Voordat hij naar school ging, liep hij eerst nog naar de winkel.
opsomming	en, ook, verder, daarnaast, bovendien, ten slotte, als laatste, ten eerste/tweede/ derde	Ten eerste heb ik het geld niet voor nieuwe kleren en ten tweede is je oude broek nog prima.

Instructie

U licht het begrip verwachtingsvragen toe. *Verwachtingsvragen zijn vragen die je jezelf stelt voor het lezen van een tekst. Ze beginnen meestal met een w/h-woord. Welke w/h-woorden ken je?* U vult indien nodig aan.

U zegt de titel van tekst 1: Met Stichting Wiewaran naar Colakreek. U vraagt de leerlingen welke verwachtingsvragen ze bij deze titel kunnen bedenken. Daarnaast besteedt u ook aandacht aan vragen bij de afbeeldingen, vragen over voorkennis en kritische vragen.

U geeft de leerlingen even de tijd om de verwachtingsvragen bij tekst 1 te noteren bij opdracht 1. U vertelt hen dat ze de rest van de opdracht later zullen afmaken.

Vervolgens legt u uit dat je tijdens het lezen de volgorde van gebeurtenissen kunt opmaken uit de signaalwoorden van tijd. Laat de leerlingen enkele voorbeelden noemen en vul zo nodig aan. U herhaalt de kenmerken van de twee tekstsoorten uit les 26: de amuserende tekst en de informatieve tekst. U vraagt de leerlingen van beide tekstsoorten enkele voorbeelden te noemen. U geeft de leerlingen even de tijd om tekst 1 te lezen en antwoorden bij opdracht 2 te bedenken. Dan laat u verschillende leerlingen hun antwoord vertellen. U vraagt de leerlingen om uit te leggen waarom zij dit antwoord hebben gekozen. U geeft zo nodig extra uitleg. Hierna maken de leerlingen het werkblad zelfstandig af.

HERHALING LES 2: SCHRIJVEN

Introductie

U neemt de informatie op het werkblad met de leerlingen uit groep A en C door. U gaat na of elke leerling de theorie begrijpt. Waar nodig kunt u verwijzen naar de relevante informatie uit de lessen Schrijven 8, 16, en 24.

Informatie

Als je een kaart of brief schrijft, bedenk je eerst wat je gaat vertellen. Je kunt bijvoorbeeld schrijven over een gebeurtenis. Dat doe je door antwoord te geven op vragen met de **w/h-vraagwoorden**: wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe. In een brief of op een kaart hoef je niet alleen **feiten** te schrijven. Je mag ook je **mening** geven of schrijven wat je voelt. Om de **indeling van de tekst** duidelijk te maken, gebruik je ook bij een brief of kaart een inleiding, kern en een slot. Er hoeft geen titel boven.

Een kaart schrijf je zo:

Links schrijf je het berichtje. Je begint met een begroeting: Lieve, Beste, Dan komt de tekst. Je eindigt met een groet: Groetjes, Liefs, Brasa,	Rechts komt het adres en de postzegel Voornaam Achternaam Straatnaam en nummer Plaatsnaam
---	--

Instructie

Ga na of de leerlingen nog weten wat de w/h-woorden zijn. U herhaalt kort de aandachtspunten voor het schrijven van een (reis)verslag uit les 8. Vraag de leerlingen om een gebeurtenis in gedachten te nemen waarover ze straks gaan schrijven. U geeft de leerlingen kort de tijd om in duo's vragen te bedenken. Bespreek bij elk w/h-woord enkele vragen die de leerlingen bedacht hebben. Vervolgens vertelt u dat je bij het schrijven van een krantenartikel of een verslag vooral feiten geeft en dat je een mening tussen aanhalingstekens zet. In een kaart voor familie of vrienden, mag een mening wel. Vraag de leerlingen of ze nog weten wat een indeling, kern en slot zijn. Ga er dieper op in wanneer nodig. Vraag de leerlingen ook wanneer je een titel gebruikt (boven een artikel) en wanneer niet (in een brief of op een kaart). Uit les 16 herhaalt u de informatie over het schrijven en adresseren van een kaart. U wijst de leerlingen op de indeling van de brieftekst. Daarna bespreekt u kort wat emoties (gevoelens) zijn en hoe je hierover kunt schrijven.

U licht opdracht 1 toe. Laat de leerlingen opdrachten 2 en 3 maken.

U geeft vooraf aan hoeveel opdrachten de leerlingen moeten maken. Vertel ook of ze opdracht I, II en/of III maken, of dat ze zelf kunnen kiezen.

Instructie

Opdracht I

U spreekt met de leerlingen af hoe groot de folder moet worden, bijvoorbeeld één A4-blad dubbelgevouwen of in drieën gevouwen en benadrukt dat er vooral informatie in moet staan. Tenslotte vertelt u dat een folder er mooi en uitnodigend uit moet zien.

Opdracht II

U kunt op een tablet of smartphone eventueel enkele voorbeelden van muurkranten laten zien. Attendeer de leerlingen op bezienswaardigheden of activiteiten die in uw omgeving kunnen worden gedaan.

Opdracht III

U spreekt met de leerlingen af hoe lang de strip moet worden. De lengte van de strip is afhankelijk van de tijd die de leerling ter beschikking heeft. Werkt een leerling hier een uur aan, dan maakt hij een strip van zes tot tien plaatjes op een heel A4-blad. Een leerling die een half uur aan de opdracht werkt, maakt een strip van drie tot vier plaatjes op een half A4-blad.

FEEDBACK EN INTERACTIE

U loopt rond, observeert en ondersteunt waar nodig. U complimenteert de leerlingen met hun inzet.

Antwoorden en criteria

Begrijpend lezen (les 1)

Opdracht 1

Eigen antwoord; bijvoorbeeld:

Met Stichting Wiewaran naar Colakreek	Bijna verdronken op Colakreek!
Wat doet stichting Wiewaran?	Wie is bijna verdronken?
Waarom gaan ze naar Colakreek?	Wat was er gebeurd?

Opdracht 2

- Een activerende tekst.
- Ik heb gekozen voor een activerende tekst, want (bijvoorbeeld) de tekst wil me iets laten doen, me laten deelnemen aan een uitstap.

Opdracht 3

- II, I, V, IV, III
- Eigen antwoord, signaalwoorden zoals: nadien, veel later, afgelopen zaterdag

Opdracht 4

Er is aangegeven of de verwachtingsvragen uit 1 beantwoord zijn.

Schrijven (les 2)

Het resultaat is een zelf geschreven (ansicht- of brief-)kaart. Daarop staat:

- links bovenaan een begroeting;
- onder de begroeting een gebeurtenis beschreven (de boodschap);
- een emotie in de boodschap;
- links onderaan een afsluitende groet;
- rechts het adres:
 - Voornaam Achternaam (met hoofdletters!)
 - Straatnaam nummer
 - Plaatsnaam.

Verrijking (les 1 en 2)**Opdracht I Folder**

Het resultaat is een zelf gemaakte folder, die:

- over een excursie gaat;
- teksten en afbeeldingen bevat over die excursie;
- informatief en eventueel ook activerend geschreven is;
- er aantrekkelijk uitziet;
- (grotendeels) correct gespeld is;
- antwoord geeft op vier w/h-vragen, bijvoorbeeld:
 - Waar gaat de excursie naar toe?
 - Wat is daar zo interessant of leuk aan?
 - Wat kost deelname aan de excursie?
 - Hoe kunnen mensen zich opgeven?

Opdracht II Muurkrant

Het resultaat is een zelf gemaakte muurkrant, die voldoet aan de volgende eisen:

- De muurkrant gaat over drie verschillende activiteiten of bezienswaardigheden.
- Van elke activiteit of bezienswaardigheid staat beschreven:
 - wat er te doen/zien is;
 - waar het is;
 - hoe je er komt;
 - wat je nodig hebt;
 - wat extra informatie.
- De muurkrant ziet er netjes en verzorgd uit en heeft
 - een goede indeling;
 - een titel;
 - tussenkopjes;
 - bijpassende afbeeldingen.

Opdracht III Avontuur in stripvorm

Het resultaat is een zelfgemaakt stripverhaal, dat voldoet aan de volgende eisen:

- het avontuur heeft iets te maken met recreatie;
- het verhaal heeft een inleiding, kern, slot;
- de strip bestaat uit verschillende plaatjes;
- de gesproken tekst staat in spreekwolkjes (denkwolkjes).

DIFFERENTIATIE

Leerlingen die snel klaar zijn met de opdrachten, kunt u de volgende opdracht geven:

Herhaling: Neem een verrijkingsblad en kies één of meer opdrachten om te doen.

Verrijking:

Bij opdracht I

- Geef per duo of groepje van vier feedback op elkaars folder: Staat alle informatie erin? Ziet het er mooi uit? Wat is goed, wat kan beter? Pas daarna de folder aan.
- Kies één onderwerp uit je folder en gebruik dat om een mini-poster van te maken op A4-papier.
- Bedenk wat een handige plek is om deze poster op te hangen. Waarom daar? Denk aan de doelgroep.

Bij opdracht II

- Presenteer je muurkrant in duo's of viertallen aan elkaar. Laat je muurkrant zien. Vertel hoe je de krant het gemaakt en waar deze over gaat. Geef elkaar leestijd. Na afloop geven jullie elkaar feedback op het presenteren. Wie kan goed presenteren? Hoe doet zij/hij dat? Wat wil je een volgende keer zelf doen of gebruiken?
- Geef in duo's of viertallen feedback op elkaars muurkrant. Welke muurkrant vind je het leukst/best/duidelijkst/meest informatief? Waarom? Noteer voor jezelf een top (iets dat goed ging) en een tip (iets dat beter kan).

Bij opdracht III

- Maak een kft voor je stripverhaal, zo ontstaat een miniboekje.
- Lees in duo's of groepjes van vier elkaars stripverhalen. Geef elkaar feedback. Past het verhaal bij het thema recreatie? Is er een duidelijke indeling in inleiding, kern en slot? Is het stripverhaal verzorgd?

AFSLUITING

De leerlingen corrigeren de opdrachten zelf. U haalt daarna de blaadjes op voor uw registratie.

1 Overzicht lesdoelen leerjaar 7 kwartaal 1

Thema 1 Milieu				
	Taal verkennen Woordenschat	Begrijpend Lezen	Taal verkennen grammatica	Taal verkennen Taalgebruik
Introles	De leerling maakt kennis met aspecten van het nieuwe thema.			
Week 1	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan aangeven wat de functie is van een titel, inleiding en tussenkopjes; De leerling kan aangeven hoe een titel, inleiding, tussenkopjes en afbeeldingen helpen bij het begrijpen van een tekst.	De leerling kan de persoonsvorm in een zin benoemen; De leerling kan het onderwerp in een zin benoemen.	De leerling kent de betekenis van enkele nieuwe spreekwoorden en uitdrukkingen; De leerling kan bekende spreekwoorden en uitdrukkingen toepassen.
Week 2	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan het verband verklaring/reden in een tekst herkennen.	De leerling kan voegwoorden herkennen in een zin De leerling kan van twee zinnen één zin maken door een voegwoord te gebruiken. De leerling kan voorzetsels benoemen en gebruiken in een zin.	De leerling kan bij de gegeven woorden de juiste tegenstellingen plaatsen.
Week 3	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan de hoofdgedachte van een tekst benoemen; De leerling kan tussenkoppen bedenken.	De leerling kan de persoonsvorm en het onderwerp in een zin benoemen; De leerling kan voegwoord en voorzetsel benoemen.	De leerling kan tegenstellingen, spreekwoorden en uitdrukkingen in zinnen gebruiken.
Week 4	De leerling herhaalt alle aangeboden thema-woorden rond het thema Milieu.	De leerling kan een activerende tekst herkennen.		

	Meertaligheid	Spreeken en luisteren	Schrijven	Spellen
	De leerling kan een taalprofiel van de klas maken en lezen; De leerling herkent bij zichzelf het aantal talen dat hij spreekt.	De leerling kan vertellen over een onderwerp waarover hij/zij gelezen heeft; De leerling kan nauwkeurig luisteren; De leerling kan anderen uit laten spreken.	De leerling kan verschillende tekstsoorten herkennen; De leerling kan aangeven wat het doel is van een tekstsoort; De leerling ontdekt welk soort tekst hij of zij het liefst schrijft.	De leerling kan de dubbele punt met aanhalingstekens gebruiken bij citaten.
	De leerling kan een poster maken in verschillende talen.	De leerling kan goed verstaanbaar spreken voor een groep; De leerling kan een geïnteresseerde luisterhouding aannemen; De leerling kan feedback geven op de spreek- en luisterhouding van anderen.	De leerling kan een naamgedicht schrijven.	De leerling kan de werkwoordsvormen van zwakke werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd correct spellen.
	De leerling kan in verschillende talen een kort gesprek voeren en/of volgen over het weggooien van plastic afval.	De leerling kan argumenten gebruiken om iemand te proberen te overtuigen; De leerling kan beleefd blijven in een overtuigende rol; De leerling kan de spreekvaardigheid van anderen beoordelen.	De leerling kan een kort verslag schrijven; De leerling kan de verleden tijd gebruiken in een verslag.	De leerling kan Engelse leenwerkwoorden volgens de regel van 't kofschiptaxietje vervoegen.
	De leerling kan in verschillende talen woorden maken met de letters van gegeven woorden.	De leerling kan plechtig een belofte doen De leerling kan nauwkeurig luisteren naar anderen De leerling kan de spreekvaardigheid van anderen beoordelen.		De leerling kan de leestekens . , ? ! : " " " gebruiken De leerling kan Nederlandse en Engelse werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd vervoegen.

Thema 2 Recreatie

	Taal verkennen Woordenschat	Begrijpend Lezen	Taal verkennen grammatica	Taal verkennen Taalgebruik
Introles	De leerling maakt kennis met aspecten van het nieuwe thema.			
Week 1	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan verwachtingsvragen formuleren; De leerling kan aan de hand van de tekst verwachtingsvragen beantwoorden.	De leerling kan het werkwoordelijk gezegde benoemen.	De leerling kan voorbeelden noemen van synoniemen. De leerling kan synoniemen een woordenboek opzoeken.
Week 2	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan andere vragen dan verwachtingsvragen formuleren; De leerling kan aan de hand van de tekst die vragen beantwoorden.	De leerling kan bij een zelfstandig naamwoord het lidwoord, het verkleinwoord en de meervoudsvorm noemen.	De leerling kent de betekenis van enkele nieuwe spreekwoorden en uitdrukkingen. De leerling kan bekende spreekwoorden en uitdrukkingen toepassen.
Week 3	De leerling kent de betekenis van de aangeboden thema-woorden.	De leerling kan voorbeelden noemen van signaalwoorden van tijd; De leerling kan de chronologie in een verhaal herkennen aan de hand van deze signaalwoorden.	De leerling kan het werkwoordelijk gezegde in een zin benoemen; De leerling kan het lidwoord, verkleinwoord en de meervoudsvorm bij zelfstandige naamwoorden noemen.	De leerling kan synoniemen herkennen en benoemen; De leerling kan synoniemen opzoeken in een woordenboek; De leerling kan spreekwoorden en uitdrukkingen gebruiken.
Week 4	De leerling herhaalt alle aangeboden thema-woorden rond het thema Recreatie.	De leerling kan verschillen tussen informatieve teksten en amuserende teksten herkennen.		

	Meertaligheid	Spreeken en luisteren	Schrijven	Spellen
	De leerling kan in de eigen taal de naam van zijn of haar sprekersgroep uitspreken en schrijven; De leerling kan de zin 'Ik ben een (cultuurgroep x) uit Suriname' in verschillende Surinaamse talen verstaan; De leerling kan de zin 'Ik houd van Suriname' in verschillende Surinaamse talen uitspreken.	De leerling kan bondig en boeiend over een eigen ervaring vertellen; De leerling kan relevante vragen stellen om aan informatie te komen.	De leerling kan een reisverslag schrijven.	De leerling kan aanhangstekens gebruiken bij een citaat in een tekst.
	De leerling kan vertellen dat er verschillende schriften zijn; De leerling kan het begrip kalligrafie omschrijven; De leerling kan met penseelstreken een Chinees karakter maken.	De leerling kent het verschil tussen formeel en informeel taalgebruik; De leerling kan een formeel gesprek voeren.	De leerling kan een kaart schrijven aan een bekende; De leerling kan over emoties schrijven.	De leerling kan de meervoudsvorm 's toepassen.
	De leerling kan het lied 'Banshiharo kha dei' zingen; De leerling kan vertellen waarover het lied gaat.	De leerling kan duidelijke instructies geven over het organiseren van een activiteit; De leerling kan nauwkeurig luisteren naar instructies.	De leerling kan een artikel voor een (kinder) krant schrijven.	De leerling kan een zin in voltooid tijd (v.t.) herkennen; De leerling kan een zin in tegenwoordige tijd (t.t.) voltooid maken; De leerling kan de regel van het kofschiptaxietje toepassen.
	De leerling kan het lied 'Sapa tee döo limbo' zingen. De leerling kan vertellen waarover het lied gaat.	De leerling kan een eigen mening onder woorden brengen; De leerling kan argumenten geven voor zijn of haar mening; De leerling kan reageren op de mening van klasgenoten; De leerling kan de regels voor een groepsgesprek noemen en respecteren.		De leerling herhaalt het gebruiken van aanhangstekens; De leerling herhaalt het toepassen van de meervoudsvorm 's; De leerling herhaalt werkwoordsvormen in de voltooid tegenwoordige tijd.

2 Leerstofoverzicht leerjaar 7 kwartaal 1

Thema 1		
LES	DOMEIN	ONDERWERP
Week 1		
1	Introles	Een nieuw thema
2	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
3	Begrijpend lezen	Kijken naar de hele tekst
4	Taal verkennen - grammatica	Persoonsvorm en onderwerp
5	Taal verkennen - taalgebruik	Spreekwoorden en uitdrukkingen
6	Meertaligheid	Taalprofiel
7	Spreeken en luisteren	Informatie geven en erop reageren
8	Schrijven	Tekstsoorten
9	Spellen	Leestekens en citaten
Week 2		
10	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
11	Begrijpend lezen	Verbanden in teksten
12	Taal verkennen - grammatica	Voegwoorden en voorzetsels
13	Taal verkennen - taalgebruik	Tegenstellingen
14	Meertaligheid	Poster
15	Spreeken en luisteren	Luister- en spreekhouding
16	Schrijven	Een naamgedicht schrijven
17	Spellen	Werkwoorden
Week 3		
18	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
19	Begrijpend lezen	De hoofdgedachte
20	Taal verkennen - grammatica	Herhaling van les 4 en 12
21	Taal verkennen - taalgebruik	Herhaling van les 5 en 13
22	Meertaligheid	Praten in verschillende talen
23	Spreeken en luisteren	Overtuigen
24	Schrijven	Een kort verslag schrijven
25	Spellen	Engelse leenwerkwoorden
Week 4		
26	Begrijpend lezen	Tekstsoorten herkennen
27	Meertaligheid	Letters recyclen
28	Spellen	Herhaling van les 9, 17 en 25
29	Taal verkennen - woordenschat	Herhaling themawoorden
30	Spreeken en luisteren	Een belofte doen

Thema 2		
LES	DOMEIN	ONDERWERP
Week 1		
1	Introles	Een nieuw thema
2	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
3	Begrijpend lezen	Verwachtingsvragen
4	Taal verkennen - grammatica	Het werkwoordelijk gezegde
5	Taal verkennen - taalgebruik	Synoniemen
6	Meertaligheid	Praten met een toerist
7	Spreeken en luisteren	Boeiend vertellen
8	Schrijven	Een reisverslag schrijven
9	Spellen	Leestekens
Week 2		
10	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
11	Begrijpend lezen	Vragen bij een tekst
12	Taal verkennen - grammatica	Herhaling woordsoorten
13	Taal verkennen - taalgebruik	Spreekwoorden en uitdrukkingen
14	Meertaligheid	Kalligrafie: Chinees schrift
15	Spreeken en luisteren	Een formeel gesprek voeren
16	Schrijven	Een kaart schrijven
17	Spellen	Meervoudsvormen
Week 3		
18	Taal verkennen - woordenschat	Themawoorden
19	Begrijpend lezen	Volgorde van gebeurtenissen
20	Taal verkennen - grammatica	Herhaling van les 4 en 12
21	Taal verkennen - taalgebruik	Herhaling van les 5 en 13
22	Meertaligheid	Arowaks liefdesliedje
23	Spreeken en luisteren	Instructies geven
24	Schrijven	Een krantenartikel schrijven
25	Spellen	Werkwoorden in de voltooid tijd
Week 4		
26	Begrijpend lezen	Tekstsoorten herkennen
27	Meertaligheid	Saamaka lied
28	Spellen	Herhaling van les 9, 17 en 25
29	Taal verkennen - woordenschat	Herhaling themawoorden
30	Spreeken en luisteren	Een discussie voeren

3 Woordenlijst leerjaar 7 kwartaal 1

Thema 1	
Les 2	Les 3
Expliciet	Impliciet
het Amazonegebied	afhankelijk
de atmosfeer	als het ware
zich beschermen tegen	de evenaar
het bestaan	het gematigd klimaat
zich bevinden	de klimaatverandering
de functie	het milieu
het kenmerk	over een periode van
het klimaat	het poolgebied
de milieuvervuiling	het regenwoud
de natuurramp	de Sahara
onderscheiden	veroorzaken
de opwarming (van de aarde)	de vierkante kilometer
het tropisch klimaat	de weersomstandigheden
de tsunami	zacht (winter)
zich uitstrekken over	de zandwoestijn

Les 10	Les 11
Expliciet	Impliciet
bieden	de bodem
de chemicaliën	de houtsoort
de energiebron	klotsen
flora en fauna	de luchthaven
geneeskrachtig	de luchtvervuiling
de medicijnkast	het meubel
in overvloed	oneindig
de sula	de passagier
het stroomverbruik	de rijkdom
vergelijken met	sterk verschillen
de voorraadkast	het stuwmeer
voorzien van	vochtig
vruchtbaar (grond)	de vogelsoort
de waterkrachtcentrale	voorgesneden
zuurstof	zuiver

Les 18	Les 19
Expliciet	Impliciet
het belang	de bescherm laag
beschadigen	inademen
het gas	de milieuvervuiler
de gedragsverandering	de omgeving
de milieuwet	ondertussen
de overheid	op je af komen
de ozonlaag	de ozon
de pyroomaan	de planeet
de rampspoed	de spuitbus
ultraviolette straling (UV)	uiteindelijk
de verantwoordelijke	uitrukken
vernietigen	vergiftigen
voorschrijven	vervuilen
zich nergens iets van aantrekken	voorkomen
zich schuldig maken aan	de vuilverbranding

uitdrukking/spreekwoord	Les 26
alle beetjes helpen	Impliciet
een halt toeroepen	belasten
invloed hebben op	de compost
een waslijst	de container
zuinig zijn op	geen goede zaak
	het initiatief
	kweken
	onbespoten
	ondersteunen
	oplaadbaar
	organisch
	de pesticide
	de petfles
	verschil maken
	de verspilling
	zorgvuldig

Thema 2	
Les 2	Les 3
Expliciet	Impliciet
de accommodatie	aanmelden
de excursie	de bibliothecaresse
inchecken	de bijeenkomst
internationaal	boeiend
de luxe	Caribisch
online	chique
het oponthoud	het diner
de receptie	het gedoe
relaxen	de handbagage
reserveren	het hotel
de ruimbagage	de kust
het seminar	de receptioniste
het ticket	de universiteit
verkennen	de vertraging
het visum	de vlucht

Les 10	Les 11
Expliciet	Impliciet
de allergie	de cocktail
dineren	de duikbril
het getij	kalm (zee)
heilzaam	het kampvuur
de lifeguard	kleurrijk
de livemuziek	ondergaand
het natuurreservaat	opblaasbaar
picknicken	de parasol
snorkelen	de steelband
de toerist	de stroming
toezicht houden	van belang zijn
troebel	de werking
het vakantieoord	het zoetwater
vreemde valuta	het zwemvest
de weerkaatsing	de zwemvliezen

Les 18	Les 19
Expliciet	Impliciet
het ambassadekantoor	de aanlegplaats
de attractie	afsluiten (een verzekering)
de bezienswaardigheid	akelig
de cruise	zich afvragen
de douane	begripvol
forceren	favoriet
de hulpverlener	het loon
het identiteitsbewijs	misgaan
de monitor	organiseren
overhandigen	de reiservaring
de paperassen	schuldig
de plattegrond	het stadspark
de reisverzekering	de steward
uitkeren	vervoeren
de voorbereidingen	de werkgeversverklaring

uitdrukking/spreekwoord	Les 26
de boog kan niet altijd gespannen staan	Impliciet
ergens aan verdienen	acteren
voor geen goud willen missen	de beeldende kunsten
zijn tol eisen	de creatie
zo ziek al seen hond	creatief
	creativiteit
	gepensioneerd
	inventief
	de Nola Hatterman Art Academy
	origineel
	de padvindiersclub
	de recreatie
	recreatief
	het restmateriaal
	sociaal
	stressvol

uitdrukking/spreekwoord

- gemak dient de mens
- in de gaten houden

4 Werkbladen kwartaal 1

WERKBLAD BEGRIJPEND LEZEN THEMA 1 MILIEU

Je herhaalt

- de soort tekst herkennen;
- de titel en de tussenkopjes benoemen;
- de hoofdgedachte benoemen.

Informatie

Een schrijver wil iets met zijn tekst bereiken. Hij heeft een doel. Als hij het **doel van de tekst** weet, kiest hij welke soort tekst hij gaat schrijven. Een **tekstsoort** kan verschillende vormen hebben. Voorbeelden:

Doel van de tekst De schrijver wil:	Tekstsoort	Voorbeelden:
informatie geven	informatieve teksten	verslag, werkstuk, nieuwsbericht
iets uitleggen	instruerende teksten	recept, spelregels, bijsluiter bij medicijnen, handleiding, gebruiksaanwijzing
een mening geven en de lezer met argumenten overtuigen	overhalende teksten	boekbespreking, filmbespreking (recensie), weblog, betoog, ingezonden brief
de lezer iets laten doen	activerende teksten	advertentie, reclametekst, flyer, oproep op een website, klachtenbrief
de lezer vermaken	amuserende teksten	gedicht, (strip)verhaal, sprookje, cartoon

OPDRACHT 1

Lees de drie teksten.

a. Schrijf de tekstsoort bij elke tekst

Kies uit: activerende – amuserende – informatieve – instruerende – overhalende

	Titel	Soort tekst
1	Meer doen met bananen	
2	Oproep aan alle Surinamers	
3	Plastic bij wet verboden	

b. Hoe wist je om welke soort tekst het gaat? Schrijf je antwoord op.

tekst 1

Meer doen met bananen

In gesprek met - Elisabeth Dalen, oprichter van een nieuw project met producten gemaakt van bananenbomen.

Het project ondersteunt jonge vrouwen die tasjes maken van bananenstammen. Dalen leidt vrouwen op die anders minder kansen hebben. Ze vertelt: "In Suriname kennen we heel veel afval, vooral plastic. En dat is erg zonde, want we kunnen echt duurzamer omgaan met onze producten. Er is meer mogelijk dan alleen de vruchten plukken en oogsten. Het enige wat we er hier verder mee doen is de boom kappen en er compost van maken."

Dalen heeft goed gekeken naar Aziatische en Afrikaanse landen. Daar worden al honderden jaren technieken gebruikt om van de vezels van de bananenstam en de bladeren dingen te maken. Ze vertelt enthousiast: "Dat is fantastisch! Als we beter naar de bananenboom kijken, zien we dat je zoveel meer kan doen dan bananen oogsten. Het is heel goed voor het milieu en de natuur dat de techniek met bananenvezels nu ook bij ons wordt opgepikt."

Uit Parbode, 18 augustus 2019, Bananenstammen goed alternatief voor plastic. Tekst Coen van den Braber.

tekst 2

Oproep aan alle Surinamers!

Wie doet mee om Suriname te redden van plastic? Plastic tasjes gebruiken we nauwelijks vijf minuten. Daarna ligt zo'n zak weer op straat of in de goot. Wist je dat er per jaar wel 200 miljoen tasjes worden gebruikt, hier in Suriname? Vreselijk veel!

Wie weet hoe lang plastic in de natuur blijft? Het duurt 10 tot 20 jaar voor een plastic tasje helemaal verdwenen is! En

nog erger: het lijkt verdwenen, want eigenlijk blijft het plastic. Het wordt alleen zo klein dat je het niet meer ziet. Die piepkleine stukjes komen in de buik van vissen. Misschien ligt een van die vissen vandaag op jouw bord!

Heftig, toch! Stop met al die plastic tasjes! Als we nú beginnen, is het niet te laat!

Plastic bij wet verboden

Iedereen in Paramaribo-kondre was in paniek: PLASTIC WERD VERBODEN BIJ WET. Ook Slager Redunder zag grote problemen. Hij riep een vergadering bijeen. Hij gebruikte alleen maar plastic om zijn vlees in te pakken voor kopers. Nu stond er een boete op van 200 SRD per zak! Hij sloot zijn zaak voor een half-uurtje om te vergaderen met zijn personeel. Bijna in tranen vroeg hij: "Hoe ga ik mijn vlees verkopen? Heeft een van jullie een oplossing? Anders moet ik jullie ontslaan." Iedereen keek geschrokken! Niemand wist iets te zeggen. De deur ging even open. Het was Jero, de arbeider die

de ruimte schoonwast. Sandy keek Jero wazig aan. Ze moest ineens denken aan hoe hij altijd in het hoekje van de ruimte gaat zitten eten. Jero is van Javaanse afkomst en eet altijd uit bananenblad met zijn vingers zijn eten. Sandy vindt het heerlijk ruiken, de geur van de bananenbladeren. Wacht even, gilte ze: "Wat als...!" Slager Redunder keek haar in de ogen aan en zei: "Já, we gaan bananenbladeren als verpakking gebruiken voor ons vlees! Hij stond op en omhelsde Jero, die er niets van begreep. Vanaf die dag namen alle slagerijen het voorbeeld over: alles in bananenbladeren.

Informatie

Om een tekst makkelijk leesbaar te maken kan de schrijver verschillende onderdelen gebruiken:

Onderdeel	Wat is het?
de titel	een kop bovenaan de tekst, trekt de aandacht en maakt duidelijk waarover het gaat
de inleiding	het begin van de tekst, een introductie
het tussenkopje	vette of schuine woorden boven een deel van de tekst
de alinea	een stukje tekst over één onderwerp, elke alinea begint op een nieuwe regel
de afbeelding	een foto, grafiek, tekening die iets van de tekst laat zien of verduidelijkt, soms staat er een bijschrift bij

OPDRACHT 2

Lees tekst 1 nog eens.

Omcirkel bij elk tekstblok de goede tussentitel.

A Tekstblok 1: Bananenstammen – Duurzaam project – Plastic afval

B Tekstblok 2: Bananenbomen – Goed voor het milieu – Oude technieken

TIP

De hoofdgedachte is het belangrijkste wat de schrijver duidelijk wil maken met zijn tekst. Je vindt deze vaak in de inleiding.

OPDRACHT 3

Lees tekst 2 nog eens.
Schrijf de hoofdgedachte van de tekst op.

Informatie

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken. Er is een **verband**.
Vaak geven **signaalwoorden** meer informatie over het verband.

Verband	Signaalwoorden	Voorbeeld
verklaring/reden	omdat, want, daarom of immers	Hij komt niet op het feest, omdat hij ziek is.
doel - middel (probleem, oplossing)	waarmee, daarmee, met als doel, door middel van, om (te), met behulp van	Hij koopt ingrediënten om roti mee te maken.
oorzaak - gevolg	doordat, dat komt door, daardoor, door, want	Er was een grote brand, daardoor heeft het gebouw veel schade.

OPDRACHT 4

Lees tekst 3 nog eens.
Geef antwoord op de vragen.
a. Over wie gaat het verhaal?

b. Wat is het probleem?

c. Hoe wordt het probleem opgelost?

d. Wat vind je van het verhaal?

WERKBLAD SCHRIJVEN THEMA 1 MILIEU

Je herhaalt

- een naamgedicht schrijven.

Wat heb je nodig?

Kladblaadjes, tekenvel, kleurpotloden of stiften

Informatie

Je schrijft een tekst altijd met een doel. Als je het **doel van de tekst** weet, kies je welk soort tekst je gaat schrijven. Een **tekstsoort** kan verschillende vormen hebben.

Een paar voorbeelden:

Doel van de tekst	Tekstsoort	Voorbeelden
informatie geven	informatieve teksten	verslag, werkstuk, nieuwsbericht
iets uitleggen	instruerende teksten	recept, spelregels, bijsluiters bij medicijnen, handleiding, gebruiksaanwijzing
een mening geven en de lezer overtuigen met argumenten	overhalende teksten	boekbespreking, filmbespreking (recensie), weblog, betoog, ingezonden brief
de lezer iets laten doen	activerende teksten	advertentie, reclametekst, flyer, oproep op een website, klachtenbrief
de lezer vermaken	amuserende teksten	gedicht, (strip)verhaal, sprookje, cartoon

Een **naamgedicht** maak je zo:

- Kies een persoon en bedenk wat je van die persoon weet. Gebruik de **w/h-vraagwoorden**: wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe.
- Schrijf de letters van de naam van boven naar beneden. Versier ze mooi.
- Maak met elke letter een zin over de persoon. De zinnen hoeven niet te rijmen.

Samen babbelen doet ze graag
Iedere ochtend staat ze vrolijk op
Fietsen kan ze als de beste
Rare gezichten trekken kan ze goed
Altijd staat ze klaar om te helpen

OPDRACHT 1

Van welke tekstsoort is een naamgedicht een voorbeeld?

OPDRACHT 2

Schrijf een naamgedicht over iemand in je familie, je beste vriend of vriendin.

- a. Kies de persoon waar je een naamgedicht voor gaat schrijven.
Schrijf erbij waarom je voor die persoon kiest.

- b. Schrijf in steekwoorden de eigenschappen van de gekozen persoon op een kladblaadje.
Gebruik **w/h-vraagwoorden**.

Bijvoorbeeld:

- Hoe ziet hij/zij eruit?
- Waar houdt hij/zij van?
- Wat doet hij/zij graag?
- Wat vind je positief aan hem/haar?
- Wat vind je bijzonder aan hem/haar?

OPDRACHT 3

Schrijf het naamgedicht.

Gebruik daarbij de antwoorden uit opdracht 2.

OPDRACHT 4

- a. Controleer je naamgedicht. Omcirkel de antwoorden.
1. Staat de naam van boven naar beneden in het gedicht?	ja / nee
2. Vertelt het gedicht iets over de persoon?	ja / nee
3. Is de spelling correct?	ja / nee
- b. Verbeter je naamgedicht zo nodig.

OPDRACHT 5

Ben je tevreden? Schrijf je naamgedicht dan netjes over op tekenpapier.
Zorg dat de eerste letter van elke regel er mooi uit ziet.

TIP

Vraag of je jouw gedicht mee naar huis mag nemen. Dan kun je het aan de persoon geven of voorlezen waar je naamgedicht over gaat.

OPDRACHT 1 POSTER

Je leert

- een activerende poster maken over bescherming van planten en/of dieren.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- groot vel papier
- pen, kleurpotloden of stiften
- ophangmateriaal (waslijn en knijpers of tape)

OPDRACHT 1

Bedenk welke planten en/of dieren je wilt beschermen.

Schrijf in steekwoorden op een kladblaadje:

- a. Waarom kies je voor die planten of dieren?
- b. Hoe wil je die planten/dieren gaan beschermen?
- c. Hoe kunnen mensen jou helpen?

OPDRACHT 2

- a. Schrijf een oproep over de bescherming van de planten of dieren.

Gebruik de antwoorden op de vragen van opdracht 1.

- a. Controleer je oproep. Omcirkel de antwoorden.

1. Staan de antwoorden op de vragen in de tekst?
2. Denk je dat mensen jou willen helpen door de tekst?
3. Is de spelling correct?

ja / nee

ja / nee

ja / nee

- b. Verbeter je oproep zo nodig.

OPDRACHT 3

Maak een poster van de tekst. Gebruik het stappenplan.

- Stap 1: Bedenk waar de tekst en de tekeningen op de poster komen.
- Stap 2: Schrijf de tekst netjes op het grote vel papier over.
- Stap 3: Maak er tekeningen bij.
- Stap 4: Vraag de leerkracht of je de poster in de klas mag ophangen.

OPDRACHT II PLAN VAN AANPAK

Je leert

- een actie organiseren en bedenken wat je daarbij nodig hebt;
- anderen overhalen om jou bij een actie te helpen.

Wat heb je nodig?

Je schrift en een vel papier.

OPDRACHT 1

Bedenk een actie voor het milieu die je met de klas kan doen.

Ga je iets maken, opruimen of iets anders doen?

Schrijf in steekwoorden in je schrift op:

- Wat zou je willen doen?
- Waarom wil je dat doen? Wat is je doel?
- Leg uit waarom dat een goede actie is. Geef argumenten.

OPDRACHT 2

In een plan van aanpak schrijf je:

- de volgorde van de taken
- de materialen die je nodig hebt voor je actie.

Maak een plan van aanpak.

- a. Schrijf in je schrift op:
 - Wat er allemaal moet geregeld worden.
 - Wat eerst moet eerst gebeuren. Wat daarna? Wat is een goede volgorde?
 - Wat je nodig hebt.
- b. Maak je plan van aanpak:
 - Schrijf alle stappen voor de taken in een logische volgorde op een vel papier. Maak er een mooi schema van.
 - Maak een materialenlijst.

OPDRACHT 3

Samen bereik je meer dan alleen.

Schrijf in je schrift op:

- a. Met hoeveel mensen zou je de actie willen organiseren?
- b. Met wie zou je de actie willen doen?
- c. Hoe wil je mensen overhalen om je te helpen bij de actie? Met welke argumenten?

OPDRACHT III VIER-TIPS-POSTER

Je leert

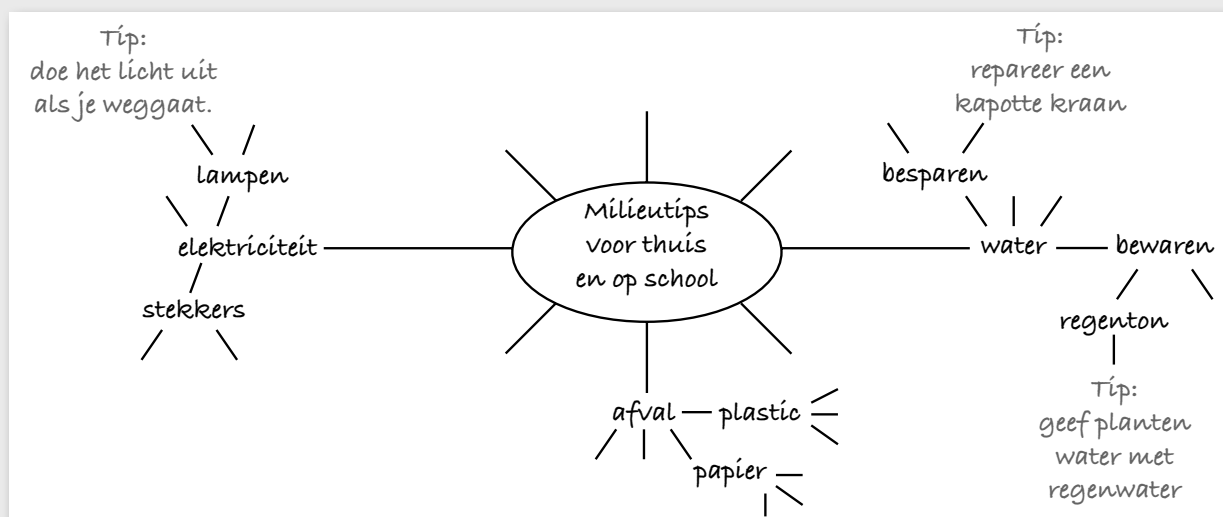
- een activerende poster maken.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- een groot vel papier
- een pen, kleurpotloden of stiften
- ophangmateriaal (waslijn en knijpers of tape)

OPDRACHT 1

- Schrijf de woordspin op een kladblaadje over.
- Vul de woordspin verder aan.
- Schrijf zo veel mogelijk andere informatie bij de woordspin.

OPDRACHT 2

- Bekijk de woordspin. Bedenk enkele tips die je zelf kan doen.
- Kies de vier beste tips uit. Schrijf ze in je schrift op.
- Controleer je tips. Omcirkel de antwoorden.
 - Is het duidelijk wat je bedoelt?
 - Denk je dat mensen jou willen helpen door je tekst?
 - Is de spelling correct?
- Verbeter je tips zo nodig.

ja / nee
ja / nee
ja / nee

OPDRACHT 3

Maak een poster met de tips. Gebruik het stappenplan.

Stap 1: Bedenk waar de tips en tekeningen moeten komen. Maak daarvoor eerst een schets op de achterkant van je kladblaadje.

Stap 2: Schrijf de tips duidelijk op het grote vel papier.

Stap 3: Maak er tekeningen bij.

Je herhaalt

- de soort tekst herkennen;
- verwachtingsvragen schrijven;
- de volgorde in een tekst bepalen.

Informatie

Voor je een tekst gaat lezen, bedenk je wat je wil (moet) weten. **Verwachtingsvragen** helpen om een tekst beter te begrijpen. Ze beginnen met **w/h-woorden**: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe.

OPDRACHT 1

Lees de titels van tekst 1 en 2.

Schrijf twee verwachtingsvragen onder elke titel.

Met Stichting Wiewaran naar Colakreek	Bijna verdronken op Colakreek!

Informatie

Een schrijver heeft altijd een doel met zijn tekst. Er zijn verschillende tekstsoorten voor elk doel. Bijvoorbeeld:

Doel van de tekst	Tekstsoort	Voorbeelden
informatie geven	informatieve teksten	verslag, werkstuk, nieuwsbericht
iets uitleggen	instruerende teksten	recept, spelregels, bijsluiters bij medicijnen, handleiding, gebruiksaanwijzing
een mening geven en de lezer met argumenten overtuigen	overhalende teksten	boekbespreking of filmbespreking (recensie), weblog, betoog, ingezonden brief
de lezer iets laten doen	activerende teksten	advertentie, reclametekst, flyer, oproep op website, klachtenbrief
de lezer vermaken	amuserende teksten	gedicht, (strip)verhaal, sprookje, spotprent (cartoon)

OPDRACHT 2

Lees de tekst "Met Stichting Wiewaran naar Colakreek".

- Wat voor soort tekst is dit? Kies uit:
activerende – amuserende – informatieve – instruerende – overhalende
- Leg uit waarom je deze tekstsoort koos. Maak de volgende zin af:

Ik heb gekozen voor deze tekstsoort, want de tekst _____

tekst 1

Met Stichting Wiewaran naar Colakreek

Er zullen zaterdag 18 september om precies acht uur 's morgens twee bussen vertrekken vanaf Poelepantje. Er kunnen maximaal 50 personen mee. Wij keren om vijf uur 's middags terug, zodat wij voor het donker terug zijn in de stad.

Neem zwemspullen mee. Stichting Wiewaran zorgt voor eten en drinken. De Alakondre Mini-Performers zijn ook van de partij en zullen zorgen voor gezellige muziek.

De prijs is SRD50 voor kinderen en SRD60 voor volwassenen!

Opgeven via Wendy van Stichting WIEWARAN: 8171611. Meld je gauw aan!
P.S. Dit telefoonnummer werkt alleen

deze week tot en met zaterdag!

Informatie

Een tekst bestaat uit zinsdelen, zinnen en alinea's. Deze hebben allemaal met elkaar te maken. Er is een **verband**. Het soort verband kun je vaak herkennen aan de **signaalwoorden** in de tekst. Bijvoorbeeld:

Verband	Signaalwoorden	Voorbeeld
tijd	voordat, vroeger, aanvankelijk, eerder, nadat, daarna, later, wanneer, tijdens, tegelijkertijd	Voordat hij naar school ging, liep hij eerst nog naar de winkel.
opsomming	en, ook, verder, daarnaast, bovendien, ten slotte, als laatste, ten eerste/tweede/derde	Om cassavepap te maken heb je nodig cassavemeel, melk en suiker.

OPDRACHT 3

Lees de tekst "Bijna verdrongen op Colakreek".

a. De volgorde van de alinea's klopt niet. Zet de nummers van de alinea's in de goede volgorde.

b. Op welke woorden heb je gelet bij opdracht 3b? Schrijf twee voorbeelden op.

Bijna verdronken op Colakreek!

- I Er was een meneer die dacht dat het overal in Colakreek laag water is. Hij sprong achter een volleybal aan toen die per ongeluk in het water viel, maar hij kon niet zwemmen! In het water gebruikte hij zijn armen om de bal naar zich toe te trekken, maar die ging juist verder weg. Plotseling voelde hij geen bodem meer onder zijn voeten. Hij strekte zijn rechterhand uit in een soort vreemde slag, maar het enige dat hij te pakken kreeg was water. Langzaam verdween zijn hoofd naar beneden. Hij probeerde nog te gillen dat hij niet kon zwemmen, maar door het water kwam er geen geluid.
- II Ik ben mee geweest naar Colakreek afgelopen zaterdag. Het was heel leuk en ook nog even spannend, want er was bijna iemand verdronken!
- III Hij vertelde nadien dat hij het bordje niet had gezien waarop stond: 2 meter diep; verboden te zwemmen. Het bordje was omgewaaid door de wind. Hij riep nog: “No span, ik haal het wel.” Nou, daar had hij spijt van. Hij zei: “Nu ik er op terugkijk, had ik beter niet zo stoer kunnen doen, maar gelukkig heb ik het overleefd. Ik moet toch maar eens leren zwemmen!”
- IV Niet veel later kwamen ze op het zand terecht. De meneer moest hoesten. Hij had toch wel flink wat water geslikt. De mevrouw kreeg zijn portie bruine bonen en bijna een halve barbecue-kip als bedankje.
- V Een mevrouw zag dit alles en sprong zonder lang nadenken achter hem aan. In drie tellen was ze bij hem. Hij spartelde onrustig waardoor hij nog lager zakte. Ze gaf hem een klap op zijn hoofd om stil te zijn. Hij schrok. Op hetzelfde moment nam ze zijn hoofd in beide handen: “Rustig maar. Rustig”, zei ze streng.

OPDRACHT 4

Kijk nog eens bij jouw verwachtingsvragen van opdracht 1.
Heb je op alle vragen antwoord gekregen?

Je herhaalt

- een kaart schrijven aan een bekende;
- over emoties schrijven.

Wat heb je nodig?

Kladpapier en schrijfpapier

Informatie

Als je een kaart of brief schrijft, bedenk je eerst wat je gaat vertellen. Je kunt bijvoorbeeld schrijven over een gebeurtenis. Dat doe je door antwoord te geven op vragen met de **w/h-vraagwoorden**: wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe. In een brief of op een kaart hoef je niet alleen **feiten** te schrijven. Je mag ook je **mening** geven of schrijven wat je voelt. Om de **indeling van de tekst** duidelijk te maken, gebruik je ook bij een brief of kaart een inleiding, kern en een slot. Er hoeft geen titel boven.

OPDRACHT 1

Schrijf een kaart aan iemand die je goed kent. Schrijf over iets wat je in je vrije tijd of in je vakantie hebt meegemaakt. Het kan echt gebeurd zijn, maar je mag ook zelf iets verzinnen. Schrijf ook op hoe je je toen voelde.

Volg het stappenplan.

Stap 1: Aan wie ga je de kaart schrijven? Schrijf de naam en het adres op je kladblaadje.

Stap 2: Over welke gebeurtenis ga je schrijven? Schrijf vijf steekwoorden op.

Stap 3: Bedenk welke emotie bij de gebeurtenis past. Schrijf één of twee woorden die er goed bij passen op.

Bijvoorbeeld: bij zenuwachtig passen buikpijn en wiebelen.

Stap 4: Schrijf de gebeurtenis en de emotie in een paar zinnen op.

Stap 5: Schrijf een groet voor het begin en het eind op de juiste plaats.

TIP

Bij emoties kun je denken aan: blij, bang, boos en verdrietig, zenuwachtig, nieuwsgierig, verrast, wanhopig, verlegen, verliefd of verbaasd.

OPDRACHT 2

- a. Controleer je kaart. Omcirkel de antwoorden.
1. Heb je de naam en het adres geschreven? ja / nee
 2. Heb je gegroet? ja / nee
 3. Zijn de zinnen goed? ja / nee
 4. Is de spelling correct? ja / nee
- b. Verbeter je kaart zo nodig.

Informatie

Een kaart schrijf je zo:

Links schrijf je het berichtje. Je begint met een begroeting: Lieve, Beste, Dan komt de tekst. Je eindigt met een groet: Groetjes, Liefs, Brasa,	Rechts komt het adres en de postzegel Voornaam Achternaam Straatnaam en nummer Plaatsnaam
---	--

OPDRACHT 3

Schrijf je kaart op een apart papier.

- a. Schrijf de naam en het adres op de juiste plaats.
- b. Schrijf je tekst goed leesbaar over.

OPDRACHT 1 FOLDER

Je leert

- een folder maken over een excursie.

Wat heb je nodig?

- kladblaadjes
- een vel papier, lijm en een schaar
- een pen, kleurpotloden of stiften

OPDRACHT 1

Schrijf in steekwoorden op een kladpapier:

- Over welke excursie wil je een folder maken? Lees de tip.
- Wat is er zo bijzonder aan die excursie?
- Wat wil de lezer graag weten? Schrijf vier w/h-vragen op.

TIP

Denk aan iets wat je zelf hebt meegemaakt, waar je al veel over gehoord hebt of waar je heel graag zelf naartoe wilt gaan.

OPDRACHT 2

- Schrijf korte teksten over de excursie voor de folder.
Gebruik de antwoorden van opdracht 1.
- Controleer je teksten. Omcirkel de antwoorden.
 - Heb je verteld wat er bijzonder is aan de excursie? ja / nee
 - Heb je antwoord gegeven op jouw w-vragen in de teksten? ja / nee
 - Denk je dat jouw teksten mensen overtuigen om mee te gaan? ja / nee
 - Is de spelling correct? ja / nee
- Verbeter de teksten zo nodig.

OPDRACHT 3

Maak van de teksten een folder. Gebruik het stappenplan.

Stap 1 Bedenk hoe de folder eruit moet zien.

Hoe vouw je het papier? Waar komen de teksten en tekeningen?

Stap 2 Schrijf de teksten netjes over en knip ze uit.

Stap 3 Vouw het papier en plak de teksten in de folder.

Stap 4 Maak er tekeningen bij.

Stap 4 Laat de folder aan je klasgenoten zien.

OPDRACHT II MUURKRANT

Je leert

- een muurkrant maken over jouw omgeving.

Wat heb je nodig?

- je schrift;
- een groot vel papier;
- losse schrijf- en tekenblaadjes;
- tijdschriften, potloden, stiften, scharen, lijm.

OPDRACHT 1

Een muurkrant is een poster met tekst en afbeeldingen. Maak een muurkrant voor toeristen die bij jou in de buurt op vakantie komen.

- Bedenk wat er bij jou in de buurt te zien of te doen is. Zijn er bijzondere bomen, dieren, winkels, standbeelden, of andere bezienswaardigheden? Kun je ergens fietsen, wandelen of zwemmen? Schrijf je antwoorden in steekwoorden in je schrift op.
- Schrijf in steekwoorden in je schrift op:
 - Welke informatie je kunt geven over wat er bij jou in de buurt te zien en te doen is.
 - Welke informatie je je nog nodig hebt.
 - Welke afbeeldingen je wil en waar je ze kan vinden.

OPDRACHT 2

Maak de muurkrant.

- Kies drie activiteiten of bezienswaardigheden uit. Verzamel daar informatie over.
 - Wat is er te zien of te doen?
 - Waar is het? Hoe kun je er komen?
 - Wat hebben de toeristen ervoor nodig?
 - Welke informatie kun je nog meer geven?
- Schrijf over elk onderwerp een informatietekst op een schrijfblaadje. Gebruik de antwoorden van opdracht 2a. Schrijf netjes.
- Zoek afbeeldingen in een tijdschrift of in een toeristische folder. Print foto's uit of maak zelf afbeeldingen op een tekenblaadje. Knip de afbeeldingen netjes uit.
- Leg alle teksten en afbeeldingen op het grote vel papier. Maak een mooie indeling. Houd ruimte over voor de titel en de tussenkopjes. Ben je tevreden met de indeling? Plak dan alles vast.
- Maak een duidelijke titel en tussenkopjes. Zorg dat iedereen deze goed kan lezen.

OPDRACHT III AVONTUUR IN STRIPVORM

Je leert

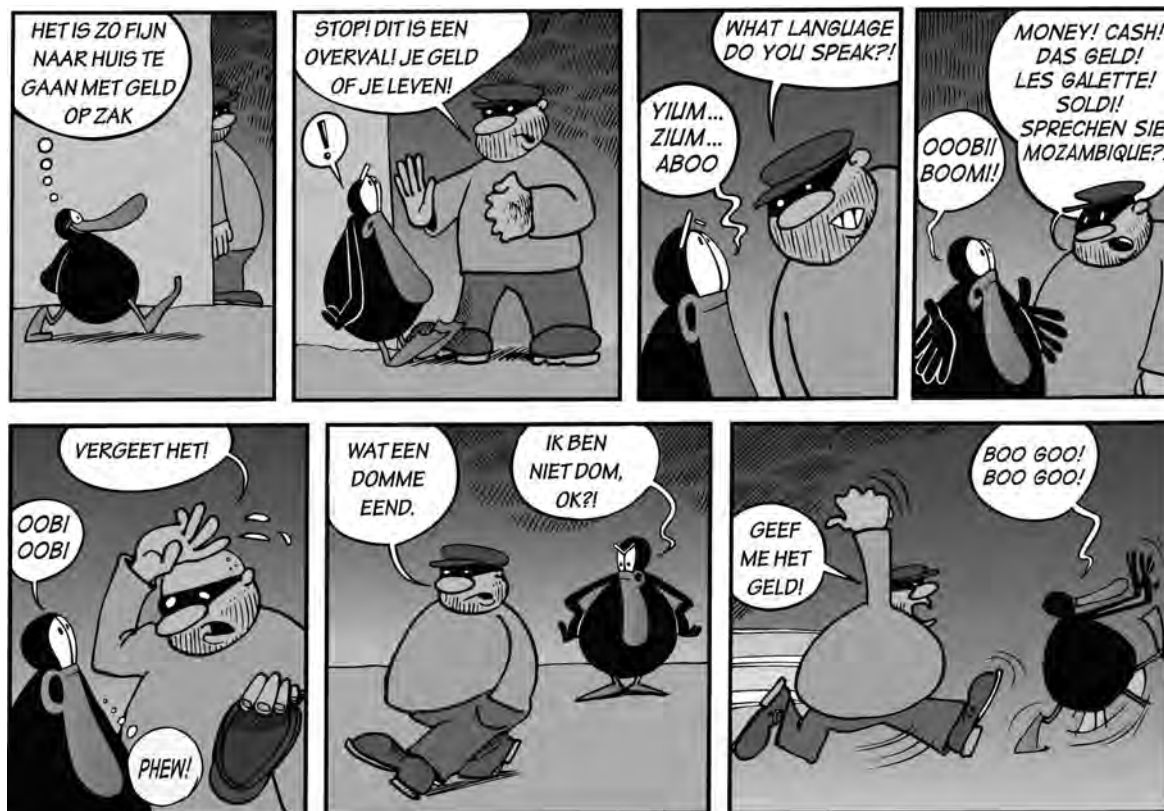
- een stripverhaal maken over een recreatie-avontuur.

Wat heb je nodig?

- je schrift;
- een kladblaadje;
- een tekenvel;
- potloden, stiften.

Informatie

Een **stripverhaal** is een verhaal in afbeeldingen. Je hoeft niet alles te vertellen. Je kan al veel informatie zien op de afbeeldingen. Het is wel belangrijk dat alles op volgorde gebeurt.

OPDRACHT 1

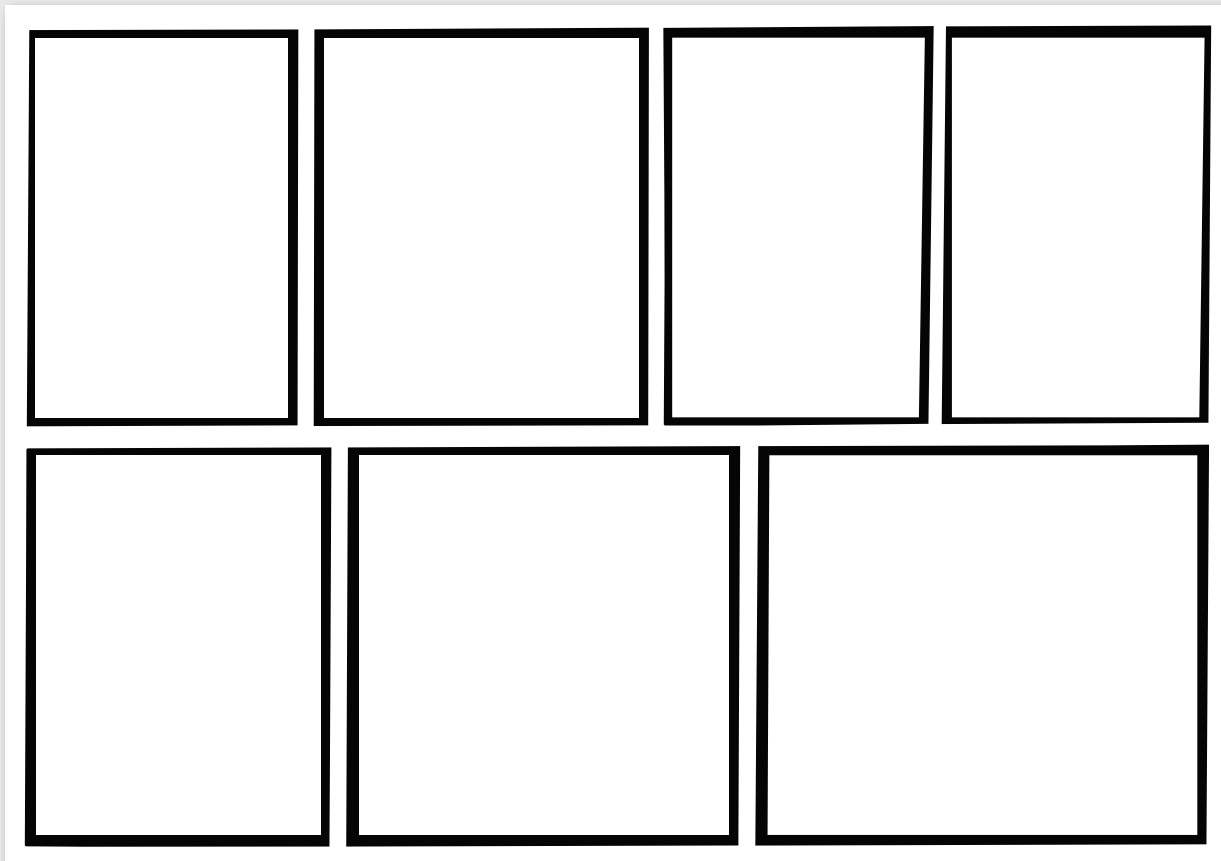
- Bedenk een avontuur dat iets te maken heeft met een uitstapje of een bezoek aan familie.
Wat gebeurt er? Waarom en hoe? Waar en wanneer speelt het avontuur zich af? Wie zijn erbij? Hoe begint het? Wat is de kern? Hoe loopt het af?
- Bedenk in hoeveel stukjes je het verhaal wilt verdelen. Dit worden de vakjes van het stripverhaal.

OPDRACHT 2

Maak je stripverhaal.

a. Maak een indeling op een kladblaadje:

- Teken het aantal vakjes waarin je het verhaal wilt vertellen. (zie opdracht 1b)
- Schrijf kort in elk vakje wat je er gaat tekenen en welke informatie je in welk vakje wil zetten. Schrijf ook op wat er door iemand gezegd wordt.

a. Ben je tevreden met je indeling? Maak dan het stripverhaal op het vel tekenpapier:

- Maak de tekeningen in de vakjes.
- Schrijf de teksten erbij.
- Maak vakjes of praatwolkjes om de teksten.

5 Evaluatiewijzers

Evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Leesvaardigheid

	1 onvoldoende	2 zwak	3 voldoende	4 goed	5 prima
	Beschikt niet over de vaardigheid		Beschikt over de vaardigheid		
Oriënterend lezen	Je let niet op de structuur van een tekst, zoals de titel, tussenkopjes, inleiding/slot en afbeeldingen.		Je let deels op de structuur van een tekst, zoals de titel, tussenkopjes, inleiding/slot en afbeeldingen.		Je let optimaal op de structuur van een tekst, zoals de titel, tussenkopjes, inleiding/slot en afbeeldingen.
Globaal lezen	Je let niet op de kernzinnen (eerste en laatste zin) van elke alinea.		Je let voldoende op de kernzinnen (eerste en laatste zin) van elke alinea.		Je let optimaal op de kernzinnen (eerste en laatste zin) van elke alinea.
Intensief lezen	Je let niet op de totale inhoud van de tekst, de opbouw en de indeling in inleiding, kern en slot.		Je let voldoende op de totale inhoud van de tekst, de opbouw en de indeling in inleiding, kern en slot.		Je let optimaal op de totale inhoud van de tekst, de opbouw en de indeling in inleiding, kern en slot.

Evaluatiewijzer Mondelinge communicatie – Spreekvaardigheid (presentatie)

	1 onvoldoende	2 zwak	3 voldoende	4 goed	5 prima
	Beschikt niet over de vaardigheid		Beschikt over de vaardigheid		
Verzorgd spreken	Je gebruikt foutief algemeen Nederlands of/en foutief Surinaams- Nederlands.		Je gebruikt correct algemeen Nederlands of/en Surinaams-Nederlands.		
Stemgebruik	Je bent niet verstaanbaar.	Je zin is niet volledig verstaanbaar.	Twee elementen zijn goed (keuze uit: volume – tempo – articulatie – intonatie)	Drie elementen zijn goed (keuze uit: volume – tempo – articulatie – intonatie)	Alle elementen zijn goed: volume – tempo – articulatie – intonatie
Contact met publiek	Je leest van je spiekbrieftje.	Je kijkt steeds naar dezelfde persoon.	Je kijkt soms naar een paar personen in het publiek. Je kijkt af en toe naar je spiekbrieftje.	Je hebt oogcontact met verschillende mensen in het publiek en je kijkt bijna niet naar je spiekbrieftje.	Je hebt oogcontact met bijna het hele publiek en gebruikt je spiekbrieftje niet.
Inhoud	Je hebt de opdracht niet begrepen. Je doet niet wat gevraagd wordt.	Je hebt een deel van de opdracht goed uitgevoerd.	Je hebt een groot deel van de opdracht goed uitgevoerd.	Je hebt de opdracht goed uitgevoerd.	Je hebt de opdracht uitgevoerd op een creatieve en originele manier.
Woordenschat	Je gebruikt altijd dezelfde woorden. Je kiest vaak het verkeerde woord.	Je varieert te weinig in je woordkeuze, gebruikt stopwoorden en kiest soms een verkeerd woord.	Je varieert voldoende in je woordkeuze. Je kiest soms een verkeerd woord.	Je varieert in je woordkeuze en gebruikt signaalwoorden. Je gebruikt meestal het juiste woord.	Je gebruikt een rijke woordenschat. Je zoekt steeds een gepast woord en vermijdt herhaling.
Houding	Je houding leidt de klas erg af door veel storende gebaren.	Je houding leidt de klas soms af door storende gebaren.	Je doet moeite om je zenuwen onder controle te houden.	Je bent min of meer ontspannen. Je maakt enkele ondersteunende gebaren.	Je bent ontspannen en zelfverzekerd. Je gebaren ondersteunen de boodschap.
Participatie	Je zegt bijna niets over en/of uit jezelf niet.	Je participeert deels of deelt nauwelijks je mening.	Je doet moeite om je mening te uiten.	Je hebt een ontspannen houding bij het uiten van je eigen mening.	Je voelt je vrij bij het uiten van je eigen mening.

Evaluatiewijzer Mondelinge communicatie - Luistervaardigheid en spreekvaardigheid					
	1 onvoldoende	2 zwak	3 voldoende	4 goed	5 prima
	Beschikt niet over de vaardigheid		Beschikt over de vaardigheid		
Verzorgd spreken	Je gebruikt foutief algemeen Nederlands of/en foutief Surinaams-Nederlands.		Je gebruikt correct algemeen Nederlands of/en Surinaams-Nederlands.		
Stem-gebruik	Je bent niet verstaanbaar.	Je zin is niet volledig verstaanbaar.	Twee elementen zijn goed (keuze uit: volume – tempo – articulatie – intonatie)	Drie elementen zijn goed (keuze uit: volume – tempo – articulatie – intonatie)	Alle elementen zijn goed: volume – tempo – articulatie – intonatie
Laten uitspreken	Je onderbreekt voortdurend de andere(n).		Je onderbreekt af en toe de andere(n) op een respectvolle manier.		Je laat de anderen volledig uitspreken en geeft dan je feedback.
Luisterhouding	Je luistert niet naar de anderen.	Je luistert oppervlakkig naar de andere(n).	Je luistert aandachtig maar je reageert niet op de andere(n).	Je luistert actief naar de andere(n).	
Participatie	Je bent niet betrokken.	Je bent deels betrokken, maar zegt niet veel.	Je bent betrokken op een positieve manier		

Evaluatiewijzer Schriftelijke communicatie - Schrijfvaardigheid					
	1 onvoldoende	2 zwak	3 voldoende	4 goed	5 prima
	Beschikt niet over de vaardigheid		Beschikt over de vaardigheid		
Inhoud	Je hebt de opdracht niet begrepen. Je doet niet wat gevraagd wordt.	Je hebt een deel van de opdracht goed uitgevoerd.	Je hebt een groot deel van de opdracht goed uitgevoerd.	Je hebt de opdracht goed uitgevoerd.	Je hebt de opdracht uitgevoerd op een creatieve en originele manier.
Woordkeuze	Je gebruikt altijd dezelfde woorden. Je kiest vaak het verkeerde woord.	Je varieert te weinig in je woordkeuze.	Je varieert voldoende in je woordkeuze. Je kiest soms een verkeerd woord.	Je varieert in je woordkeuze. Je gebruikt meestal het juiste woord.	Je gebruikt een rijke woordenschat. Je zoekt steeds een gepast woord en vermijdt herhaling.
Tekstsamenhang	Je tekst is onsaamenhangend en niet te begrijpen. Je gebruikt geen signaalwoorden.	Je tekst is onsaamenhangend maar te begrijpen. (Je springt van de hak op de tak.) Je gebruikt weinig signaalwoorden.	Je tekst is redelijk saamenhangend en te begrijpen. Je gebruikt af en toe passende signaalwoorden.	Je tekst heeft een logische opbouw en is goed te begrijpen. Je gebruikt passende signaalwoorden.	

6 Stappenplan voor spreekbeurten

Een leerling doorloopt elke keer dezelfde fasen bij het houden van een spreekbeurt of het maken van een werkstuk/verslag. Dit stappenplan geeft u en de leerling richtlijnen voor succes.

		leerjaar 7
fase 0	planning	door de leerkracht bepaald
fase 1	onderwerp kiezen en afbakenen (vast onderwerp)	wat weet ik wel en wat weet ik niet over een onderwerp, woordweb maken
fase 2	welke vragen ga ik beantwoorden	onderzoeksvragen zelf bedenken
fase 3	zoeken van informatie	meerdere bronnen zoeken, betrouwbaarheid controleren en interessante info selecteren
fase 4	maken van je verhaal en oefenen	moeilijke woorden uitleggen
fase 5	oefenen en presenteren van informatie	presenteren in een duo, oefenen, aanschouwingsmateriaal tonen
fase 6	reflecteren en beoordelen	tip en top geven

TIP

De evaluatiewijzer en het stappenplan zijn ook te gebruiken bij boek B en C in leerjaar 7.

